Dante Aligieri

Ferri – Komedija Hyjnore

Kanga I

Ne mes te shtegetise se kesaj jete
U gjeta ne nje pyll krejt erresi,
Se kishe humbe une rrugen e vertete.

Si ish ta them sa kam veshtiresi
Ai I egri pyll, I ashper, pyll hata,
Sa ta mejtoj me kall frike perseri!

Vecse ma e idhte ne qofte vdekja paksa!
Po me tregue c'te mire kam gjete n'ate ane,
Do flas per sende tjera qe kam pa.

Si hyna mbrende as une s'di me ju thane,
Aq gjume I forte qepallat kish randue,
Kur rrugen e vertete e pata lane.

Po kur te rranza e kodres qeshe afrue,
Atje ku merrte fund ajo lugine,
Qe me aq tmer ne zemer m'kish trazue,

Veshtrova lart e pashe se si ne shpine
Po vishej krejt nga rrezet e planetit,
Qe ne gjithe shtigjet njerezve u prin.

At'here vec frika m'iku pak te shkretit
E zemren une e ndjeva ma te lire
Nga nata, qe kalova mes sikletit.

Si ai, qe tue marre fryme me te veshtire,
Prej detit del ne breg e nga ato vale
Aq te rrezikshme syte e vet I prir,

Dhe shpirti im, qe ikte pa u ndale,
Mbrapa u suell me pa ate rrugen trishte,

Qe s’la njeri te gjalle andej me dale.

Dermue, si u clodha pak mbi ate gurishte,
Ia nisa rruges neper breg t’shkretuem,
Cdo here kamba e ndalun ma poshte ishte.

E, ja, gati perpjeten pa filluem,
Me doli nje pantere e lehte, e shpejte,
Qe me lekure te larme ish mbuluem;

Synin mbi mue e mbante ngulun drejte
E udhen time aq keq e kishte pre,
Sa qeshe sa here tue ike e kthye une krejt.

Ish koha kur agonte dita e re
E ngrihej Dielli me ata yj ne qiell,
Qe me te ishin, kur Zotyne mbi dhe

Separi I levizi n’ajr te kthiell;
Guxim e shprese ne shpirt me kish pertritun
Per bishe-larushen, qe s’po I gjeja fill,

Ai agu I dites, e ambla stine e ndritun,
Por jo sa frike aspak t’mos me shkaktonte
Pamja e nje luani cfaqe papritun.

Ky dukej se drejt meje po u afronte
Me koken lart, me nje uri t’terbueme,
Sa ngjante se edhe ajrin e tmeronte.

Vec nje ulkoje, qe shihej e pushtueme,
Ashtu kocke e lekure, nga shum deshira,
Qe sa njerzine e bani te mjerueme:

Kjo, po, me futi aq ne te veshtira,
Me ate frike qe te perfton vec pamja e saj,
Sa per t’u ngjite I humba shpres’t e mira.

Si ai qe pasuni fillon te baje,
E vjen nje kohe dhe e humb, kur nuk e priste,
Pastaj me lot e qan edhe me vaje,

Keshtu me ngjau me ate bishe qe po levizte
Dalengadale tue m'u afrue n'ate prite,
Tue m'shty ne terr, ku diell nuk llamburiste.

Ndersa une tatepjete isha tue shkite,
Perpara sysh m'u cfaq nje fare shajnije,
Zanin heshtija e gjate ia kish venite.

Kur une e pashe me sy n'ate log shkretije,
Brita: <<Meshire te keshe per mue, aman,
Kushdo ti qofsh, njeri I gjalle o hije!>>

E ai: <<Nuk jam, por qeshe njeri taman,
Lombardas prindet pata porsi fare
E si atdhe te dy qene mantovan.

Linda sub Iulio, ndonse pak ma pare
Jetova n'Rome kur ish August I mire,
N'ate kohe hyjnish te rrejshem, genjeshtare.

Poet une qeshe, kendova t'drejtin bir
Te Ankizit, ardhun Troje, kur u krye
Lufta qe Ilionin dogji pa meshire.

Po ti drejt s'keqes pse je tue u kthye,
Pse s'I hyp malit, qe I cdo gezimi
Edhe hareje asht fillim, arsye?>>

<<Ti qenke ai Virgjili, ai burimi,
qe fjala I rrjedh si lum I gjane? – mejhere
I gjegja une I skuqun nga turpnimi. –

Oh ti I gjithe poetve drite e nder,
Ndihmome, pash dashunine e ate mundim
Qe derdhe une kam mbi librin tand me vlere!

Mesuesi im ti je, auktori im,
Ti je I vetmi njaj, nga I cili nxora
Te bukrin stil, qe me ka dhane nderim.

Shihe shtazen nga e cila rrugen bora!
Shpetome, o dijetar me nam mbi dhe,
Se prej saj po me dridhet kamba e dora!>>

<<Po te duesh, nje shtek tjeter me dale ke, -
m'u gjegj ai, kur me pa me sy tane lot, -
ne dac shpetim n'kete vend plot me shkerbe;

so kjo bishe, per te cilen thrret ti sot,
nuk len njeri ne rruge te saj me u sjelle,
dhe pa te mbyte ajo s'te leshon dot;

e ka nje shpirt, qe ze e vaje vec ndjell,
nga lakmija e pangopshme kurr s'qetohet,
asht ma e uritun tue u fa me gjelle.

Me shum frymore ajo pa da barcohet,
Dersa te vije Langoni, tjere do gjeje,
Po mizorisht nga ky do te dermohet.

As toke as pasuni nuk do e ushqeje,
Porse virtut e dije e dashuni,
Mes Feltri e Feltri aty ai ka me ndeje.

Shpetim do kete e gjora Itali,
S'ciles Kamila virgjin, pa u tute,
Eurjali, Turni, Nizi I rane fli.

Ky do ta nxjerri nga cdo vend e skute,

Dersa ta flaki ne sketerre t’pafund,
Atje, nga ku zilija e pat shkepute.

Per t’miren tande flas, prandej gjithkund
Te vish me mue e do me kesh ti pris
Nder viset e amshueme; mos u lkund

Klithje kur te degjosh prej lemerise;
Shpirten qe vuejne me shekuj ke per t’vrejte,
Vdekje te dyte kerkojne ata shastise.

Do shohesh dhe te tjere te knaqun krejt
Ne zjarr, sepse shpresojne prap me u bashkue
Heret a vone me ata qe jane nder qjejte.

Ke ata ti ne deshrofsh fill per me shkue,
Nje tjeter shpirt ma I hirshem do te vije,
Me te une do te la, kur t’jem largue.

Se Ai, qe lart e ka mbretnine e tij,
Mbasi ligjes s’iu binda, nuk deshron,
Qe permes meje shpirt atje t’arrije.

Gjithkund sundon, por vec atje mbretnon,
Atje qytetin ka, seline e vet, -
Lum ai, te cilin afer e pranon!>>

E une atij: <<Te lutem, o Poet,
Deh, pash ate Zot, qe ti s’e adhurove,
Vetem keshtu ti mos me len per shkret;

Me co ku the, t’I dal une kesaj prove,
Qe portes se Shen Pjetrit t’I hyj mbrenda,
Te shoh ata, qe aq te mjere pershkrove!>>

Ai n’ecje u vu, e une permbrapa I renda.

Kanga II

Dita po shuhej, edhe ajri I muget
I shmangte n'toke frymoret nga mundimi
I dites, ndersa une, fill vetem, rruget

Gatitesha me I rrahe te nje udhetimi
Aq te veshtire, drejt dhimbjes pa kufi,
Qe mendja do pershkrueje pa fare gabimi.

O zana, o mendje e larte, ju sot fuqi
Me epni; shpirt, qe shkrove cka une pashe,
Ketu do dale e jotja fisniki.

<<Poet, ti qe me prin, - at'here I thashe, -
provome sa force kam n'zemer, sa jam gati,
para se t'me leshojsh n'kete shteg ku rashe.

Ti na tregon si ai I Silvit ati,
Pa vdeke ende, n'ate jete qe s'ka te vdare
Kaloi me shpirt e trup sikur I pati.

Por n'qe se anmiku I s'keqes aq bujar
U ba per te, tue dijte c'e nalta pjelle
Prej tij ka per te rrjedhe, e kush e cfare,

S'I duket I padenje mendjes se thelle;
Se ai per shenjten Rome, perandorine
Nga I bekuemi qiell si ate qe zgjedhe;

E kjo e ajo, - te gjithe duhet ta dine, -
Vendosun qene me u shndrrue ne vend hyjnor,
Ku mkambesi I Shen Pjetrit ka seline.

N'kete rruge, per t'cilen ti e ngre madhshtor,
Gjana kuptoi, qe qene shkasi I ngadhnjimit

Per te edhe I mantelit papenor.

Sh’Pali e pat kendej udh’n e kalimit,
Kendej force mori fese ne ndihme t’I veje,
Qe I cel njerzimit shtigjet e shpetimit.

Po une perse te vi? Kush me jep leje?
Une as Enea, as Shen Pali s’jam,
Per kete as une, as tjer’t s’me cmojne te deje.

Pra, mendja ne m’u mbushte me ardhe tamam,
Drue se me del kjo ardhje marrezi, -
Je I urte, kupton ti dhe cka s’di te tham>>.

Si ai qe kurrnjehere nuk bje n’hulli
E tash e pare I vijne mendime tjere,
Keshtu cdo gja e nis ai perseri,

Ashtu psova edhe une n’ate lugje t’mjere;
Thelle tue mendue, e pashe fort te veshtire
Ate rruge qe e pata nisun menjehere.

<<Ne e paca fjalen tande kuptue mire, -
m’u gjegj zemerbujari, si I ka hije, -
ty te ka zanun frika me pahir.

E kjo rastis fort shpesh njeriut t’I vije,
Sa e shmang punes s’lavdishme qe I ka hy,
Si shtazen qe here-here e tremb nje hije.

Me t’hjeke kete frike, qe keq ta ka mberthye,
Do them pse erdha a c’m’ra ne vesh ma pare,
E qe n’ate cast qe ndjeva dhimbe per ty.

Une isha nder ata qejane si vare.
Nje vashe hyjnore e e hijshme m’thirri prane,
M’urdhno, I thashe, e do te jem krenar.

Si yj t’shkelqyeshem syte e saj m’u gjane;
Ia nisi te me flase ambel e qete,
E engjullor ajo e kishte zane.

<<O Mantovan, ti fisnikija vete,
qe nami ende ne boten mbare s’t’u fik
e, sa t’jete bota, gjalle do t’mbese perjete,

nje mikun tim, qe fati s’e don mik,
dicka s’po e len te lire n’te shkretin stom,
sa jo perpara, mbrapa shkon ai vrik.

Kam frike aq t’madhe se asht keq, sa thom
Se kot ne ndihme te tij drue kam levizun,
Per te sa kam degjue ne t’lartin drom.

Shpejto, pra, dhe me fjalen e stolisun,
Me cdo menyre, si e lyp e mir’ e tija,
Ndihmoje, ngushullue n’dac me me nisun.

Beatricja po te con, vi nga selija
Ku prap une kam deshire te fluturoj;
Me suell e m’shtyn me t’folun dashunija.

Porsa balle Zotit tim une te qendroj,
Per ty shpesh para tij kam me u lavdue.>>
Keshtu fillova, kur ajo heshtoi:

<<O vashe n’virtyte e cilesi mbulue,
qe njerezimit drite ma shum I dhe
se qielli qe shkon rrathet tue ngushtue,

kaq me pelqen ky urdhen qe me le,
sa do deshroja tash ta kishe krye,
ma gjate, pra, te me flasesh nevoje s’ke.

Por thuejma ti arsyen, qe te ka shty
Te zbresesh, e ketu te paska sjelle
Nga I hapti log, ku e djegun je me kthye?>>

<<Mbasi kerkon te futesh ti kaq thelle,
do ta them shkurtas, - m'u pergjegj at'hera, -
pse nuk kam frike te shtyhem kesaj shpelle.

Vec per ate gja duhet te kapi tmera
Nga e cila dam njeriut mundet t'I vije,
Po s'duhet te friksohesh per te tjera.

Te tille Zotyne m'ka ba, per hir te tij,
Mjerimi juej I rande n'mue vend nuk zen,
As afshin kesaj flake nuk ia ndij.

Nje grues hirplote n'qiell fort keq I vjen
Per ate pengese, qe I duel n'ate shteg pyllor,
T'ashprin vendim ajo asht kah e then.

Ne ndihme Lucine kerkoi nder sa qiellore
E I tha: <<Besniku yt, o vashe fisnike,
Nga dora jote pret, ta lshoj ne dore.

Lucija, per cdo t'keqe e rrepte anmike,
Levizi e erdh n'ate vend ku ishte vete
Tue ndeje me ate Rakelen, grue jetike.

Beatrice, - tha, - lavdi e Hyut t'vertete,
Pse s'e ndih ate, qe t'desh me shpirt te dlire
E qe per ty iu nda se ultes cete?

A s'e degjon si n'vaje asht tue u ngjire?
S'e sheh se kunder vdekjes n'lufte ka dale
Mbi lum, qe as deti s'asht si ai I vshtire?…

Ne toke s'pat njerz qe s'dijne cdo t'thote me u ndale

Me I ba mire vehtes, t’keqen me largue,
Si une, mbsi vesh mora ato fjale.

Prej te bekuemit fron zbrita nder ju,
Tue u mbshtete ne fjalen tande aq ne za,
Qe ty t’nderon e ata qe e kane degjue.>>

Mbasi me kuvendoi permbi kete gja,
Te ndricmit sy lotues nga une largoi,
Sa vrik m’u desh ketu te ti me ra

E fill ia beha si ajo deshroi;
Te shpetova ne cas nga ajo shkerbe,
Qe t’bukuren perpjete ty ta pengoi.

Prandej cka ke? Pse, pse I hutuem ti je?
Pse frike ne zemren tande prap te mbese?
Guxim e trimeni ma nuk po ke?

Mbasi per ty kujdesen tri krijese
Te larta e te bekueme atje ne qiell
E fjala ime t’hap nje rruge plot shprese?>>

Si ato lulet, qe, sa ngrofen n’diell
Mbas ngrices se nje nate, perseri
Cojne kryet e celin qe te gjitha fill,

Ashtu une mora zemer prej atij
E aq shpirti m’u mbush me flake e drite,
Sa zuna e iu drejtova me trimni:

<<Sa meshirplote qe m’u gjet n’kete dite!
E ti fisnik, qe binde iu paske I shpejte
Fjales se drejte nga goja e hirshme qite!

Ti zemren po ma prir ma mos me ndejte,
Do vi mbas teje, simbas porosise,

Mendimi qe une pata, m’u ndrrue krejt.

Ti luej, vullneti yne asht nje, o pris,
Ti udheheqsi, mesuesi e zotnija!>>
Keshtu I thashe. Si luejti kambe me u nise,

Udhes iu futa neper t’ashprat vrrija.

Kanga III

<<KENDEJ KALOHET NE QYTET T'MJERIMIT,
KENDEJ KALOHET N'DHIMBJEN PA KUFI,
KENDEJ KALOHET N'SHPIRTNAT HUMBUN SHQIMIT.

KRIJUESIN TIM E SHTY' DREJTSIJA E TIJ:
VETE PUSHTETI HYJNOR ME KA SAJUE,
MA E LARTA DIJE, E PARA DASHUNI.

PARA MJE GJA TJETER S'U KRIJUE
VECSE E PERJETSHME, - E UNE QENDROJ PERJETE:
O JU QE HYNI MBRENDE, KENI MBARUE!>>

Ja, keto fjale, me shkronja t'zeza, vete
I pashe te shkrueme mbi nje porte; me droje
Peshprita: <<Pris, a e sheh c'me paska gjete!>>

Prisi m'u gjegj, si ai qe ka pervoje:
<<Ktu cdo dyshim mbas shpine duhet lane,
cdo frike e perpelitje te mbaroje!

Na kemi arrijte n'ate vend ku t'pata thane,
Ku do shikosh ti shpirtnat e brengosun,
Qe fillin e arsyes humbun e kane.>>

Pastaj mbi timen doren tue e vendosun,
Gzueshem ne ftyre, qe shpirtni lart t'ma mbaje,
Me futi mbrenda jetes se pasosun.

Aty te fshame, klithje, gjame e vaje,
Neper ajr te pa yj perhere kumbonin,
Sa une qysh ne fillim nisa te qaj.

Gjuhe t'ndryshme, t'folme-tmer gjithkah gjemonin,
Fjale dhimbje per hata, britje nga mnija,

Vikatje e zane shue e shplake ushtonin.

Perftohej nje potere, qe kurr qetija
S’e shuen neper ate ajr gjithmone te ndyte,
Njashtu si rana kur shperthen stuhija.

E une, qe ndjeja si me zjente kryet
Nga tmeri, thashe: <<C’degjoj, mesues I ndjere?
C’jane, valle, keta qe e keqja I paska mbyte?>>

E ai m’u gjegj: <<N’kete gjendje kaq te mjere
Gjithe shpirtnat e fatzezve jane ngujuem,,
Qe mire as keq nuk bane te thuesh nje here.

Me rradhet e asaj frote jane te trazuem
Te engjujve, qe vec kerkuen vetmine,
Me Zotin s’qene, po as kunder s’kane luftuem.

I debuen qiejte, se u prishnin bukurine,
E as ferrit s’mund t’I futen thellesisht,
Se der mkataret nuk ua duen shoqnine.>>

E une: <<O pris, cka kane qe kaq tmersisht
Bertasin pa ia da edhe renkojne?>>
M’u gjegj: <<Ja, po ta them ty shkurtimisht:

Keta as qe te vdesin nuk shpresojne,
Ma poshte jeten e tyne s’ke ku e co,
Cdo fat, pervec ketij, ata deshrojne.

Emnin e tyne n’bote mos e kerko!
Meshira e drejtesija nuk I qas:
Mos t’flasim ma per ta, por kqyr e shko!>>

Une, tue veshtrue, nje flamur pata rase
Te shoh; ky siellej nga ai tufan I bartun,
Sikur te qe denue perjete te ngase.

Vrullshem I shkonin pas, varg I pamatun,
Shpirtnat, sa une s’do kisha pase guxim
T’besoj se vdekja kaq shume paska cartun.

Mbasi disa dallova n’ate kalim,
Une hijen e atij njoha dhe pashe,
Qe per dobsi kreu t’randin mospranim.

Vesh mora edhe bindun qeshe se rashe
Mes shpirtnash, qe kurrkund nje vend s’u lane,
As Zoti e as djajte s’kane si me I dashe.

Keta fatzez, qe n’jete jetue nuk kane,
Lakur vraponin, ndersa I thernin thelle
Miza e anza, qe vlonin nga cdo ane.

Fytyrat ua bajshin gjak me rrjedhe,
E gjaku, ra perdhe, me lot perlye,
Thithej nga krymbat majun me ate gjelle.

E ma pertej kur une leshova ‘I sy,
Pashe buze nje lumi t’madh nje tjeter cete
E thashe: <<Mesues, a ban me me rrefye

Kush jane ata e valle cka do te jete,
Qe m’ate ane nguten te kalojne, perore
Si po I dalloj permes drites se zbete?>>

E ai: <<Do te kuptojsh cdo gja pa zore
Vetem at’here kur na te kemi ra
Te rrjedha e trishte e Akeronit t’gjore.>>

Atbote sy-ule edhe turpnue sa s’ka,
Tue drashte une se po flas e nuk po di,
Deri te bregu I lumit s’bana za.

E ja po vjen kah na, permbi nje ani,
Nje plak per moshe me qyme te zbardhueme,
Tue brite: <<Mjere ju, o shpirtna te keqij!

Mos mbani shprese se shihni ma qielle t'lume;
Vi te ju coj sa jeni n'tjetrin balle,
Ne zjarr e n'akull, n'erresine t'amshueme.

E ti cka lyp ketu, o njeri I gjalle?
Shpejt, hiqu shpirtnash qe njehere kane vdeke!>>
Por, kur ai pa se fjal't s'ia bana mall,

Shtoi: <<N'tjera udhe e porte ke me preke
Bregun, e jo ketu; me dale pertej,
Nje dru ma e lehte ty ka me te terhjeke.>>

E prisi atij: <<Karon, ti mos u nxej;
Keshtu u vendos atje ku asht fuqija
Per me vendose, e mos e shtyj ma tej!>>

Lundrarit te kenetes s'ndyte qetija
I kthei n'ate ftyre tane lesh, te cueme peshe,
E syte-hata I qitshin flake e shkndija.

Por ata shpirtna, lodhe e kpute, krejt cveshe,
Nderruen fytyre e kercelluen me dhambe,
Porsa fjalet e vrashta u rane nder veshe.

Prindet e Zotin rrijshin vec tue name,
Gjinine njerzore e vendin edhe motin
Dhe faren me te pare e me te mbrame.

Fort tue denese, s'ua priste loti lotin,
N'fund u bashkuen n'ate ugurzeze bregore,
Qe shpirtnat mbledh, ata qe s'dreshten Zotin.

Karonti djalle, me synin gace perore,

Me gisht u ban e t’gjithe n’ate shenje I mblidhen;
Kujdo vonohet, rrem ia kris pa ndore.

Si gjetht, qe vjeshtes kputen edhe hidhen
Pale-pale, e dega ka mundsi me pa
Petkat e veta ka mbi toke mbeshtiellen,

E keqja fare e Adamit njashtu, pra,
I rraset bregut nje nga nje pa fjale
N’ate shenje, si zogu ryse me u thirre me za.

Keshtu kalojne permbi te zymten vale;
E, pa ndeshe bregun tjeter ceta e pare,
Nje cete e re, kendej, gati asht me dale.

<<O biri im, - me tha prisi bujar, -
ketu I ke ata qe kane mbarue
ne mni te Zotit, ardhe prej botes mbare;

e jane te gatshem lumin me e kalue,
se drejtsija hyjnore u grah pa mshire,
keshtu vete frika ne deshire asht shndrrue.

Nje here me thane nuk bje ksajt shpirt I mire;
E pse Karonti pat ankim per ty,
Tani mund ta kuptosh arsyen ma mire.>>

E errta fushe, si ai kto fjale pat krye,
U dridh aq fort, sa, kur mendoj ate tmer,
Dhe sot fillojne te dridhnat me me hy.

Nga toka lot-e-gjame shperthei nje ere,
Qe vetetiu me aq te flaket drite,
Sa s’pashe as ndjeva gja ma n’ate sketere;

Dhe rashe si ai qe gjumi e kapit.

Kanga IV

Ma kputi menjehere gjumin e rande
Nje bumbullime e madhe, sa qe u drodha
Si nje njeri, qe fjete dikush e trand.

E synin e pushuem rrotull e solla,
Ngritun ne kambe, e ngulte hodha shikimin
Me pa se ne cfare vendi une u ndodha.

U gjeta me nje fjale une ne kalimin
E shtegut drejt humneres se paane,
Qe t'vuejtjeve pa numer mbledh gjemimin.

E erret ish, pa fund, mjegull e tane;
Sado t'ia ngulshe syte asaj gremine,
Nuk mujshe me dallue nje send me thane.

<<Po zbresim tash n'nje bote qorrue terrine,
filloi t'me flase poeti krejt I mekun, -
Une do te prij e ti m'eja mbas shpine.>>

Nga ngjyra e tij e zbete fort mbeta I prekun
E thashe: <<Kur tutesh ti, po une at'here?
Sa here qe kam ra ngusht, ty te kam ndjeke un!>>

E ai: <<Ankthi I ketyne njerzve t'mjere,
Qe jane ketu, ne ftyre me pasqyrohet,
Ti dhimbjen mos ma merr per frike e tmer.

Te shkojme, se rruge e gjate prej nes kerkohet.>>
E hyni ai, e hyna une mbas tij
Ne honin qe prej rrethit t'pare qarkohet.

Ketu, per cka e mundun ish me ndi,
S'kish vaje dhe lotet s'rridhnin porsi gurra, -

Pshertimat vetem dridhnin ate ajri.

Vuejtje pa dhimbje ndjenin ato turra
Njerzish te panumrimm e cete-e-cete,
Femije te vegjel edhe gra e burra.

Mesuesi I mire m'u suell: <<Ti s'po m'pyet
Cfare shpirtnash jane keta qe po shikon?
Para se t'vesh ma tutje, ta them vete.

Keta s'mkatnuen, e gjithashtu s'mjafton
Qe kane merita, mbasi s'u pagezuen;
Pagzimi asht porta e fese qe ti beson.

Pse para krishtenimit t'gjithe jetuen,
Zotin s'adhruen si duhet n'lutje t'veta;
Ne mes te tyne gjindem edhe une.

Jo per mekat, na vec per kto te meta
Kem' humbe e ne kete mase jemi ndeshkue,
Pa shprese gjallojme, deshrue na kalon jeta.>>

Nga keto fjale fort zemra m'u gandue,
Njerz njohta aty, qe gzuen t'madh vleresim,
E pezull tash n'ate Limb jane tue qendrue.

<<Tregome, Mesues, tregome, o zoti im, -
thashe une, se doja t'kisha siguri
per fene qe ngadhenon mbi cdo dyshim, -

a nxuer njeri kendej merita e tij
o e ndonje tjetri, n'qiell lumnine me rroke?>>
Ai, qe kuptoi cka thashe me mshehtesi,

Gjegji: <<I ri une ishe ne kete toke,
Kur nje t'pushtetshem pashe ketu se ra
Me shenje t'fitores vu kunore mbi koke.

Hijen e atij qe babe njerzimi ka,
T’birin, Abelin, e Noen na e mori,
Mois ligjevusin, binde gjithmone pa za.

Patriarke Abramin, mbret Davidin nxori,
Izraelin me ate bij mejhere
E me Rakelen qe kaq vjet ia bori;

Ne qiell I coi keta e shum te tjere;
E due ta dijsh se para tyne s’jane
Shelbue kurr shpirtna njerzish ne sketere>>.

Pse fliste, ecjen na s’e kishim lane,
Neper nje pyll per te kalue na u donte,
Vecse nje pyll prej njerzish anembane.

S’e kishim lane aq larg rrugen, qe t’con te
Ai vend, ku une zgjova, kur nje shkulm
Flake emisferin nisi te ndriconte.

Ende s’kishim arrite tamam n’ate kulm,
Megjithate mund t’shihej ndonje fije
C’njerz kishte aty, mbulue me lavd e zulme.

<<O ti, qe na nderon e art e dije,
kush jane keta rrethue me kaq nderime,
qe s’jane sikur te tjeret zhyte nder hije?>>

<<Naim I tyne, - I gjegji fjales sime, -
qe ende kumbon n’ate bote e s’shuhet ma,
nxjerrun u ka nga qielli lehtesime.>>

Nderkaq degjova befas si nje za:
<<Rrugen leshonia t’lartit nder poete,
u kthye hija e tij, qe nes u nda.>>

Porsa ai za pushoi e mbet I qete,
Kater hije t’madhnueshme kah na rrane,
Trishtim as gaz n’fytyra s’u pashe vete.

Mesuesi I mire spjegim desh me me dhane:
<<Ma kqyr njate me shpate ne dore, - ma bani, -
para te treve vjen si zot I rande.

Ai asht Homeri, nder poete sovrani,
Tjetri Horaci, I njohtun per satire,
Ovidi I treti, e ne fund Lukani.

Mbasi, njashtu si zani pare m’ka thirre
Nje emen qe te gjithve na bashkon,
Me presin me nderim, edhe bajne mire.>>

Te bukren shkolle pashe prisin kah rrethon,
Shkoll’n e atij zot te kanges ma te ngritun,
Qe mbi te tjere si shqipja fluturon.

Si biseduen paksa krye m’krye avitun
Kah une u sollen e me pershendeten;
Buzqeshi per kete nder mesuesi I ndritun.

E nder dhe ma te madh me dhane kur n’ceten
E tyne me radhiten aq te zgjedhun,
Te gjashte mes asaj dije e pashe veten.

Kah drita shkuem ashtu se bashku mbledhun
E per c’u fol me duket heshtja ar,
Si dukej ar atje fjala tue rrjedhun.

Ne fund ia behem te nje kshtjell krenar,
Shtate here me t’larta ledhe I rrethuem,
Mbrojte nga nje lum I bukur, qe pa fare

Mundi, per toke si t’ishim, e kaluem;

Shtate dyer me ata mendtare pershkuem pa u ndale
Dhe arritem n’nje livadh te gjelberuem.

Njerz pashe atje, qe t’vrenin thelle, ngadale,
C’I madh autoritet n’ato tipare!
Rralle flisnin, por u kish hije cdo fjale.

Ma tutje u shtyme at’here n’ate toke bujare,
Te ‘j vend I larte, I hapet, plot me drite,
Prej ku te gjithe I shihnim kjartas fare.

Ngri n’kambe atje mbi bar te blere qe shndrit
M’u cfaqen shpirtna for ne za mbi toke,
Per cka une mburrem edhe ne kete dite.

Elektren pashe se bashku me sa shoke,
Njofta nder ta Hektorin edhe Enene,
Sy-orrl Cezarin, arm’t kreshnike rroke.

Kamilen pashe, e pashe Pentesilene
Nga ana tjeter; dhe njate mbret Latinin
Me bij’n e vet, Lavinjen, aty e vren.

E pash dhe Brutin, qe deboi Tarkuinin,
Lukrecjen, Juljen, Marcjen, Korneline;
Te vetem, ne nje ane, pashe Saladinin.

Pashe mjeshtrin, qe meson ata qe dijne, -
Ma nalt kur e drejtova vrejtjen time, -
Mes filozofesh tjere e kish seline.

T’gjithe e kundrojne e t’gjithe I bajne nderime,
Te dy I pashe – Sokrat edhe Platon,
Qe jane ma afer tij ne meritime.

Pashe Demokrit, - me rast boten perfton, -
Diogen, Anaksagore edhe njate Talin,

Heraklit, Empedokel e Zenon;

E pshe dhe ate qe me hiti mblodh <<quale>>-in,
Per Dioskoridin flas, verejta Orfene,
Tulin me Linon dhe Seneke moralin;

Euklidin gjeometer, Ptolomene,
Galjen e Avicene e Hipokrat,
Te madhin kmentues, Averroene.

S'mund t'I permend te gjithe e t'shprehi ate
Qe tema e madhe lyp e nxit te shtillet,
Sa syni sheh, shpesh goja s'ka takat.

Vec dy nga t'gjashtet mbetem; tash I siellet
Nje rruge tjeter prisi mendjedrite,
Me m'qite nga ajri I qete n'ajrine qe dridhet;

Dhe mbrritem te nje vend qe gja s'e ndrit.

Kanga V

Keshtu nga rrethi I pare mes erresise
Ne t'dytin rashe; ketu honi ngushtohet,
Por dhimbjet rriten, nxisin me kuise.

Atje Minosi I zi hungron, terbohet,
Te praku shqyrton fajet nji nga nji,
Gjikon, denon sa here me bisht qarkohet.

Kur ndonje shpirt I keq I del karshi,
Vetiu ai c'ka ne zemer nis me nxjerre;
Edhe gjykatesi, me mkatet di,

Peshon ku duhet flake ai shpirt I bjerre;
Bishtin per trup e lidh aq here, sa t'kete
Ndermend me e zbrite te rrathet poshte ne ferr.

Gjithmone perpara tij gjen mija vete,
Cdo shpirt mbas rradhe shkon ne gjykatore,
Flet e degjon, thik flaket tatepjete.

<<O ti, qe zbret ne kete te zeze bujtore, -
sa u kujtue per mue Minosi briti,
tue lane ate zyre me randesi mbas dore, -

me sa mend hyn, kujt I beson, o I ngriti,
nga gjithe kjo dere e gjane ti mos u rrej!>>
<<C'je tue hungrue? – prisi atbote ia priti, -

rrugen e tij fatale mos e prej!
Keshtu u vendos atje ku asht fuqija
Per me vendose, e mos e shtyj ma tej!>>

Tashti nder veshe ja ku me vjen trishtija
E kanges aq te dhimbshme; tash kam ra

Atje ku t’rreh e gjames s’rande furija.

U futa ne nje log, qe drite ma s’ka
E ulurin si deti ne stuhi,
Kur trandet nga ere t’kunderta pa da.

Tufani I ferrit, kurre qe s’ka qeti,
N’vorbull te vet gjithe shpirtnat I perlan,
I fshik edhe I vertit, tue u dhane trazi.

Kur I kalojne rrepines aty prane,
E kuje e vaje e ankim ma shum ushtojne,
Kunder te Naltit gja nuk rrine pa thane.

Keshtu, si pashe, perplasen n’shoqishojne
Mkataret, qe per epshe jane denue,
Qe andjes pa fre arsyen ia neneshtrojne.

Si flatrat, qe I bajne dimnit tue flutrue
Te rrasun grumbull gargujt endacake,
Keshtu shpirtnat e kqij era e terbue

Kendej e andej e poshte e lart I flak;
Fare shprese kurr nuk mbajne ata te mjere
Per prehje jo, po as per denim ma t’pake.

Porsi kojrrilat, qe vajtojne n’per ere
E vizatojne ne qiell nje varg te gjate,
Ashtu pashe tue denese, e me potere,

Hije rrembye nga e rrebeta shtergate.
Dhe thashe: <<C’jane keta, pris, qe u ra per hise
Te rrihen nga duhija e kesaj nate?>>

<<E para e atyne, per te cilet nise
me me pyete kush jane, - tha I urti pris, -
perandoreshe pat qene permbi shum fise.

Kaq thelle qe fute ne llum te flligeshtise,
Sa bani ligje cdo andej te lejohet,
Per t'mblue ate turp, ku ishte katandise.

Asht Semiramis; n'fron, per te lexohet,
Mbas Ninos hypi dhe qe nuse e tija;
Tash prej Sulltanit toka e saj sundohet.

Vrau ajo tjetra vehten nga dashnija,
Besen ia theu burrit te saj Sike;
Kleopatra ja, zhyte n'vese te keqija.

Helenen shih, per t'cilen permbi dhe
Aq kobe u reshen; t'madhin Aqilete
Shiko, me dashunine ra ne bete.

Paridin shih, Tristanin;>> mija vete
Nder ata shpirtna m'I tregoi me gisht,
Qe dashunija shkuli nga kjo jete.

Kur mjeshtri m'I permendi hollesisht
Te lashtat gra, kaloresit, meshire
Ndjeva per ta, e m'u renqethen misht.

Une zuna e thashe: <<Poet, me shum deshire
Do flisja me ata t'dy qe s'bashku shkojne
E aq lehte I siellka era e veshtire!>>

M'u gjegj: <<Ti priti dhe, kur te kalojne
Ma afer nesh, atyne lutju at'hera, -
Per dashunine qe I ban do te degjojne!>>

Kur n'anen tone me hov I solli era,
U lshova za: <<O shpirtna te ngashruem,
N'mos ju pengofshin, eni ktu nje hera!>>

Porsi pullumba prej deshires ftuem,
Qe krahehapun prejne ajrine pa u ndale
Drejt s'ambeles fole, te permalluem,

Njashtu ceten, ku asht Dido zemer-vale,
Lane e flutruen drejt nesh n'ate ajr te zi,
Kaq qe e forte thirrja, qe me shpirt m'kish dale.

<<O njeri I mire e plot fisniki,
qe zbrite me na pa n'kete vend mizor
ne qe me gjak token e kemi ri,

t'kishim mik ate qe rruzullin ka n'dore,
do ta lutshim n'kete cas per paqen tande,
mbasi ndjen dhimbe per t'zezet mekatnore.

Per cka me ndi edhe me fole te kande:
Na do degjojme e gjegjen kem m'iu dhane,
Tash qe ka nise me ra dhe era e rande.

Toka, ku syte se pari driten pane,
Shtrihet n'ate breg, ku derdhet Po-hi n'det,
Per me gjete paqe me ndjeksa t'vet te tane.

Dashnija, n'shpirt fisnik qe hyn aq lete
Per t'hieshmin trup e lidhi kete fatzine,
Trupin ma rrmbyen e si: peng me ka mbete.

Dashnija, qe 'I dashnori I fal dashnine,
Nga epshi I ketij me ndezi zhar,
Pa mue as ketu, si e sheh, s'e gjen qetsine.

Dashnija na flijoi mbi nje altar.
N'Kaina rafte ai qe na la pa jete!>>
Ja, keto fjale na thane ata qyqare.

Kur une degjova ata shpirten t'shkrete,

Koken e ula e ndeja gjate n’mendim,
Dersa poeti tha: <<Pse ashtu ke mbete?>>

E kur pergjegja, nisa: <<Oh, mjerim!
Sa t’ambla mendime e sa deshira
I shtyne ata ne kete te zi shtegtim!>>

Pastaj keshtu, drejt tyne kur u prira,
U thashe at’here: <<Franceske, keto renkime
Po m’bajne me qa te trishtun nga meshira.

Me thuej, ne koh’n e t’amblave pshertime
Si e ne c’rase me njohe dashnine ju ra,
Tue u perplite n’deshira e nder dyshime?>>

<<S’paska idhnim ma t’madh, - m’u gjegj tue fsha, -
se me mendue per kohet e harese
n’mjerim e vaje, mesuesi e di kete gja.

Por si dashnija nisi rranje te qese
Nder zemra tona, n’dac me ta rrefye,
Si ai do baj qe flet njiheri e dnes.

Po lexonim nje dite, sa me u defrye,
Per Lancilotin, si e zu dashnija;
Pa fare dyshimi, vetem, krye me krye.

Ma se nje here na u ndezen syte shkendija
Nga ai lexim, e tinzash jemi kqyre,
Por vetem ne nje pike na u pre fuqija.

Kur na lexuem se e deshruemja ftyre
Befas u puth nga nje dashnor I atille,
Ky, qe nga une s’ndahet n’asnje menyre,

Nder buze me puthi trupi tue iu dridhe;
Galeot qe libri edhe ai q’e shkrojti,

Q’ate dite leximit ma s’I gjetem fill.>>

N’sa njani shpirt kete ngjarje na tregojti,
Tjetri aq qante, sa nga dhimbja I prekun
U fika krejt e zemra gjak m’pikojti;

E rashe, si te kish ra nje trup I vdekun.

Kanga VI

Sa m'u kthye drita e mendjes, qe m'u shkim
Nga mshira per te dy kunett e mjere,
Qe zemren time mbushen me trishtim,

Tjera mundime, te munduem te tjere
Shoh rreth e rrotull meje, kahdo rri
Tue ece, tue u sjelle, tue vrejte ne ate gomnere.

Une jam n'rrethin e trete, ku bje nje shi
I amshuem, I ftohte, I rande, - ai qofte mallkue;
Qe s'di te ndrroje as ritem, as cilsi.

Breshen e uje I ndyte me bore trazue
Derdhen rreke nga ajri I terratisun;
Qelbet mbare toka, uje e llom mbulue.

Cerberi I eger, bishe e cakerdisun,
Me ato tri gryka leh si qen taman
Mbi njerez ne batak zhyte e gremisun.

Gace syte e tij, e mjekrren zi katran,
Barkun e ajun, duert me thoj te gjate,
Shpirtnat gervish, I lnuer e cope I ban.

Si qej I shtyn t'lurojne ajo shtergate;
E tash e pare ne njanin krah tue ra,
Tjetrin kerkojne me mprojte ata te ngrate.

Cerberi, ai krymb I madh, porsa na pa,
Dhambet na qiti nga ato goje t'shemtueme;
Gjymtyre s'kish qe s'I dridhej per hata.

Prisi, kah toka shplaket tue drejtue, me
Te zezen balte grushtat perplote, fuqishem

Ua hodhi mbrenda grykave t’deshrueme.

Sikur nje qen, qe rri tue lehe furishem,
Qetohet n’cas kur gjellen bren me dhambe,
Se mendjen ka ne te, kah han urishem,

Njashtu bulcijt s’I nxoren ma piskame
Djallit Cerber, qe I leh asaj morije,
Qe e shurdhe don t’ishte, mos me e ndi ate gjame.

Ecnim mes shpirtnash, mbi te cilet bije
I randi shi, qe I rrzon; filluem me shkele
Mbi ata qe njerez duken, por jane hije.

Te shkrryem pertoke mkataret kishin ngele,
Vec njanit, qe u ngrit paksa me ndejte,
Kur na shikoi mes tyne shteg tue cele.

<<O ti,qe po I bje ferit me hap t’shpejte, -
me tha, - hajt njihme, ne se I zoti je;
ty t’bane ma pare se une u shbana>>. Drejte

ia ktheva une: <<Ai ankthi I madh qe ke
ndoshta s’me le t’kujtoj as si fytyre,
sa m’ duket pa s’te kam ndonjehere mbi dhe.

Por m’thuej ti cili je, qe n’kaq mynxyre
Ke ra, e ky denim mbi krye t’ka mbete?
Ma t’madh do kete, vec jo ne kete menyre!>>

E ai m’u gjegj: <<Qyteti yt I shkrete,
I mbushun sa me u derdhe me inat e smire,
Me fali atje lart nje jete te qete.

Ju, qytetaret, Cako m’keni thirre;
Per mkatin aq damprus te grykesise
Ky shi I rrebte po me dermon pa mshire.

E s’jam mkatar I vetem mes duhise,
Se gjithe keta njelloj I kane denue
Per t’njajtin faj>>, - tha fjalet tue bitise.

Dhe une at’here: <<O Cak, asht tue m’randue
Kaq vuejtja jote, sapo shkrehem n’vaje;
Por m’thuej, ne e dijsh, se ku ka me mbarue

Qyteti im, qe asht perca me rraje;
A gjen njeri te drejte; arsyen m’thuej, oh,
Pse koken njani tjetrit don t’ia haje?>>

M’u gjegj: <<Si t’vloje rremuja per shum kohe,
Do derdhet gjak, ma e egra nder partite
Tjetren do dboje, dhimbje e njerzi pa njohe.

Por edhe kjo nga shkambi ka me zbrite
N’te treten vjete; do marre fuqine ne dore
Tjetra, me ndihme t’atij qe sot rri n’prite.

Per kohe te gjate, mizore e madheshtore,
Te tjeret kane me shtype, me I lane sa gjalle,
Sado te qjane, te shajne keta te gjore.

Dy jane te drejte, por kush nuk I ban mall,
Kreni e smire e koprraci jane ba
Tri xixat, qe mbare zemrat I kane kalle>>

Keshtu mbaroi me te pervajshmin za.
E une atbote: <<Gjithnje po kerkoj leje
Nder te me bash, tue m’fole edhe paksa.

Farinata, Tegiaj, njerz aq te deje,
Rustikuci, Arrigu, Moska e tjere,
Qe botes me I ba mire e paten zeje,

Me thuej ku jane, me ban t'I shoh njehere;
Deshire te madhe kam per ta te di,
N'se I gazmon qielli a ferri I mbush me vner.>>

E ai: <<I ke nder shpirtna ma t'keqi,
Per faje tjera vend ma poshte kane zane;
I sheh, ma thelle po t'zdrypesh n'ferr te zi.

Te lutem emnin tim, n'harrese te lane,
Kur t'kthjesh ne t'amblen bote, ne drite ma nxjerr;
S'te gjegjem ma, e ma due me t'thane.>>

Dy syte qe kqyrnin drejte iu bane cakerr,
Me vrejti pak dhe poshte I dha ai krese,
Tue ra me te, si qorrat tjere, ne terr.

E prisi tha: <<Kurrma kryet s'do ta qese,
Dersa burija e qiellit mos t'ushtoje,
Kur forca anmike me gjikue do zbrese.

Varrin e trishte seicili do zbuloje,
Prap mish'n e vet do marre; ka me I shungllue
Nder veshe cka perjetsisht do te degjoje.>>

Keshtu kaluem neper ate llum, trazue
E shpirtna e shi e breshen, dalngadale
Per jete qe do te vije tue arsyetue.

<<Pris, kjo torture, - ia solla keto fjale, -
mbs atij gjyqit t'mbrame, valle a do shtohet,
do zbutet, apo mbetet me kete vale?>>

E ai ma ktheu: <<Gezimi edhe ohet
I ndjen ma shum, si shkenca jep mesim,
Nje qenje, kur ma shum perplotesohet.

Ndonse gjithe ketta shpirtna plot mallkim

Kurr nuk kalojne n’persosmenine e plote,
Ma t’plote do jene fill mbas atij vendim.>>

Rrotull iu sollem rruges neper shqote,
Te dy pa da tue bisedue vec mbetem;
N’piken qe zdryp ma thelle mbrritem atbote;

T’madhin anmik, Plutonin, aty gjetem.

Kanga VII

<<Pape Satan, pape Satan aleppe!>>
ia filloi Pluti me te shkyemin za;
dhe I urti, qe e kuptoi ate gjuhe gazepe,

tha me m'trimnue: <<Frike mos te kesh, s'asht gja,
se ai, sado te madhe t'kete fuqine,
s'do na ndaloje me I zbrite kesaj kala.>>

Pastaj fytyr'-mufatnes egersine:
<<Hesht, ujk I zi! – I briti me potere, -
griju permbrenda edhe shuej menine!

Nuk zdryp ky pa arsye n'kete pus per mnere,
Keshtu u vendos atje ku Shen Mehilli
Idhte u hakmuer, dhunuesit hodh n'gomnere.>>

Si velat e gufuem, qe n'hapsine qielli
Vrik shkrehen, porsa e then era mizore
Dyrekun, njashtu ra bisha njefilli.

Dhe zbritem na ne t'katerten gropore,
Bregut anash tue I ra, krijue me ruejte
Te zezat e gjithe fares njerezore.

O drejtesi hyjnore, kush ka mujte
Kaq shum tortura e dnime me bashkue?
Pse na per fajet tona kaq me vuejte?

Si mbi Karibd, ku dallga e terbue
Me dallgen qe I vjen ndesh rrin tue u perleshe,
Ashtu njerzit n'shoshojne ketu jane cue.

Turme ma te mdhe kurr nuk kisha ndeshe,
Dy cetash nda, luronin me terbim,

Shkambij tue rrokullise me gjoks perveshe.

Perplaseshin, e mbas atij takim
Mbrapa seicili kthehej tue vikate:
<<E ti pse ruen?>> <<E ti pse s'ban kursim?>>

I binin t'errtit rreth keshtu per t'gjate,
Drejtue nga te dy anet ne nje pike,
Me ritem tue ia thane t'zezes urate;

T'mbrrimen ne cak, te gjithe, sikur me hike,
U zmbrapshin n'ate gjysme harku, n'sulm gjithmone.
E une, qe n'zemer ndjeja si nje thike:

<<Mesues, - I thashe, - cfare shpirtnash t'patenzone
jane valle keta? Mos jane te gjithe priftrij
kta percerruem kendej nga e majta jone?>>

E ai: <<Aq perdeshkurte e te keqij
Ishin gjithe keta shpirtna me te gjalle,
Sa nder shpenzime s'dijten kurr kufij.

Kete mkat me lehje t'veta rrijne tue cpalle
Kur vijne nga te dy krahet n'pike t'caktueme,
Ku faji I kundert ma s'I len perballe.

Kta qene priftrij, qe krejt e kane te rrueme
Majen e krese, e pape e kardinaj,
Nder t'cilet koprracija asht e teprueme.>>

E une: <<Mesues, mes tyne keq nuk baj
Sikur t'vihem me njohte ndonje per be,
Qe e dij se qe I zhytun ne kete faj.>>

Dhe ai m'u gjegj keshtu: <<Ti kot e ke;
Nje jete per dic te mire s'dijten me u shty,
Sa tash, krejt zhye, me I njohte I zoti s'je.

N’kete rruge perpjete do rrijne tue shkue-tue kthye,
Keta kendej prej varresh kane me u cue
Me grushtin mbylle, e ata pa lesh ne krye.

Shkrryesija e dorerrudhja I ka largue
Nga e bukra bote, e po I shkapet ksodore,
E, ne c’hall jane, ta zbukuroj s’po due.

Sa tallje e shkurte jane t’mirat tokesore,
Qe Fati kane dore, po e sheh, bir, vete;
Per to perleshet skota njerezore.

Se gjithe ari, qe ish o mund te jete
Nen diell e hane, per shpirtnat e dermuem
Nuk vlen qofte dhe nje cas me I ba te qete.>>

<<Mesues, - I thashe, - a ban me ma treguem:
c’qenka ky Fat, per t’cilin m’flet, qe vlere
e pasuni nder kthetra mban shternguem?>>

E ai atbote: <<O budallej te mjere,
Sa fort paditunija ju damton!
Tash po ta koj mendimin tim mejhere.

Ai qe per dije t’gjithve ua kalon
I kijoi qiejte e vuni kush t’u prije,
Keshtu cdo pjese cdo pjeses I ndricon

Kah ai baras shperndan driten e tij,
Prandej per pasunite ne bote, n’ate ane
Caktoi nje rregullues, qe ky te dije

Ketij o atij populli me I dhane,
Kesaj shtepi ma vone e asaj ma pare,
Cka njerzit me ndryshue fuqi nuk kane;

Nje popull zbret, nje tjetri I prihet mbare,
Ne qofte se ai ka marre keshtu vendim,
Ai qe I meshehun rri si gjarpni n'bar;

Jo, dija juej s'I ban dot kundershtim;
Ky parasheh, gjykon edhe vendos,
Si zotat tjere te vetin ka sundim.

Ndryshimet qe ai ban nuk dijne me u sose,
Nevoja sa ma t'shpejte e shtyn me u ba,
Shum vete prej tij jane ngrite e jane rropose.

Ky asht, pra, ai qe e vene ne kryq pa da
Dhe ata, qe duhet t'ia kendojne lavdine,
Krejt kot I cpifen, gja nuk lane pa e sha.

Por ne hare ai asht e hic nuk ndin;
Me tjera krijese t'para, gezimplot,
Sferen e vet vertit dheg jen knaqsine.

Tani po zbresim ku ma shum ka lot;
Perendojne yjte, qe tue u ngrite I lashe
Kur n'rruge u vuna; e ma gjate s'rrij dot.>>

Permes rrethin tue pre n'breg tjeter rashe,
Te nje burim, qe vlon e teposhte zbret,
Dhe nje kanal gerrye prej tij une pashe.

Pak asht ate uje ta quejsh te zi kiamet;
Gjithkund mbas vales turbull neper shtigje
Shum te veshtira u futem thelle tejet.

Ai prrue pastaj nje knete, te quejtun Stigje,
Formon ma poshte, mejhere sa te kete zbritun
N'ato te zymta e te mallkueme brigje.

E une, qe rrija me sy hape, cuditun,

Pashe shpirtna mbrende ne llum te zhytun mbare,
Picak e ne fytyre te coroditun.

Qellonin shoqishojne ata mkatare
Me dore e kambe e parzem e me krye,
U shkyejshin m'dhambe, tue u ba kortar-kortar.

E prisi I urte: <<O bir, ktu jane tue u shkye
Shpirtnat e gjithe idhnakve, - zu me thane, -
Dhe ma beso cka jam tue te rrefye

Se mu nen uje ka turme qe rrin e fshan
E flluska ujet con, si ne kete rase
Syni ta sheh ka t'siellesh anembane.

<<Te trishtun qeme, - thone mbrenda lymit rrase;
ne ajr te kthiell, qe e ndrit dielli me rreze,
vec tym nder zemra tona kemi pase.

Tash kemi pse trishtohmi n'balte te zeze.>>
Kjo kange u gurgullon n'fyt tue u mbyte,
Se fjala n'buze te tyne shkrep pa ndeze.>>

Keshtu gati iu sollem knetes s'ndyte
Perqark, mes bregut thate e mezit qulle,
Syte ngule te ata qe thelle ne llum rrijne zhyte;

E arritem tek e mbramja nen nje kulle.

Kanga VIII

Ju them, tash qe vazhdoj tregimin tim,
Se na ende te pirgu s'kishim mbrrijte,
Kur syte nga maja e tij vane fluturim

Te nja dy flake, qe pame tue vetetite,
E 'j tjeter, vrik qe u gjegj ne largesi
Aq mekte sa synit fare me I rreshqite.

Iu solla atij deti plot urti:
<<C'jane keto flake? – fillova une me e pyete. –
C'thote tjetri zjarr? Kush jane shkaktare te tij?>>

E ai m'u gjegj: <<Tue ca valen e ndyte
Tash ke me pa ate qe te con kah rrathet
E ferrit, n'se ky tym nuk t'I zen syte.>>

S'ka kordhe te flaki nje shigjete ma shkathet,
Qe ajrin ta pershkoje ma shpejt gjithmone,
Si pashe une nje lundrice te shpejte, te hajthet,

Mbi uje n'ate cas tue shkite kah ana jone;
Nje lundertar e ngiste si rrufe,
Tue thirre: <<Tash m're ne dore, o I patenzone!>>

<<Flegjias, Flegjias, me kot e ke
ti kesaj here, - imzot nis e I drejtohet, -
vec per kete gjol, per tjeter ne s'na ke!>>

Si njaj, qe nje genjeshtre I kujtohet,
Qe I asht kurdise, edhe e pushton trishtija,
Ashtu, zemrue, Flegjiasi atbote ndei ftohet.

Prisi shkoi n'varke I pari e une mbas tija
Dhe prane e prane te dy na u ulem mbrende;

Vetem kur une u futa, u mbush anija.

Kur une e prisi gati u bame me u ende,
E lashta varke filloi ujin me e ca
Ma thelle se kur, ngarkue me shpirtna, rend.

Ndersa mbi brrake te vdekjes zune me nga,
Dikush me duel krejt llum, si djall tamam,
E tha: <<Si ti kaq shpejt te na ke ra?>>

E une: <<Pse erdha, ktu me ndeje nuk kam.
Po ti kush je, surrat, ti kurr mos qofsh,>>
M'u gjegj: <<Shikome, nje qe po qan une jam!>>

E vete at'here: <<Me zi e vaje e ofshe
Ti mbetsh ku je, o shpirt I mallekuem!
Te njoh, sado me lluce ti u mbulofsh!>>

Kah lundra dueret zu ai me I drejtuem,
Por n'cas mesuesi e shtyni ate mekatnuer
Tue brite: <<Ik me qej tjere, qen I terbuem!>>

Pastaj ne qafe m'I hodhi ato duer:
<<O shpirt krenar, - me tha tue m'puthe ne balle, -
e lumja ajo, qe t'mbajti ne krahnuer!

Ky qe nje mendjemadh sa qe I gjalle,
Nje t'mire s'e bani t'ia stoliste jeten,
Prandej ne shpirt asht nga terbimi kalle.

Sa jane asish, qe hiqen lart si mbreten,
Qe si derrat n'kete brrake kane me mbarue,
Turp edhe marre pas tue lane per veten.>>

E une: <<O pris, sa kisha me deshrue
Qe mbrende ne lang ta shoh te zhytun mire,
Para se kete liqen te kem' kalue!>>

<<Para se t'shohesh, - tha kah une tue prire, -
bregun nga larg, ti fort do ngopesh syne,
ia vlen te plotesohet kjo deshire.>>

Nuk kaloi shume pashe se si e shkyen
Ate mekatar do shpirtna llom te bame;
Dhe sot per ate qe pashe falnderoj Hyne.

<<Yrysh n'Argjentin!>> - t'gjithe leshuen piskame;
e fiorentini, shpirti I cakerdisun,
mishin e vet e grinte vete me dhambe.

Dhe e lame. Ma nuk po flas, si pata nise une.
Nje gjame nder veshe erdhe e m'u shkrep si shqote,
Sa syte I hapa faret I shastisun.

<<Tashma, o bir, - mesuesi nis e thote, -
afrohet Dite, orezi qytet,
me qytetare te vet e tmadhen frote.>>

E une: <<O pris, qyshe tash, ja, minarete
Po I shoh thelle ne lugine te bame keze;
Dhe ngjajne thue se dikush nga zjarri I qet.>>

M'u gjegj: <<Nga flaka e amshueme, qe I ka ndeze,
I kuq krejt duket pirgu I vrerosun,
Si ti po e vren ne kete sketerre te zeze.>>

E na iu futem lumit, thelle groposun,
Qe rretheqark I shkon kalase se ngrate,
Muret e saj m'u duken t'celnikosun.

Mbasi na bame nje t'sjellun mjaft te gjate,
Rame ne nje breg, ku I forti lundertar:
<<Dilni! Hymja asht ketu!>> - tha tue vikate.

Me mija pashe mbi dyer asish t'pafare
Pikue nga qielli, qe idhnue e prekun
Thrrisnin: <<Po kush, kush asht ky shtegetar,

Qe ende pa vdeke po I hyn mbretnise se vdekun?>>
I urti pris u bani shenje me krye
Se donte ne nje ane me ta me u pjekun.

At'here, pak ate inat si e mbajten ndry,
Briten: <<Eja ti I vetem! Le te shkoje
Ai qe ketu kaq me guxim ka hy!

Vetem rrugen e cmendun ta pershkoje
Ne qofte I zoti; ti qendro me ne,
Qe n'shteg te zi iu bane pararoje.>>

Mendo, lexues, si mbeta shtange e zbe,
Kur fjalet e mallkueme I degjova,
Nga frika se kurrma s'do kthej mbi dhe.

<<O prisi im I shtrenjte, qe n'sa e sa prova
jeten me ke shpetue e me ke nxjerre
nga ai rrezik I madh, ku u ngujova,

te vetem mos me len ketu ne ferr;
e n'qofte se me shkue tutje s'asht gjikue,
t'I gjejme prap gjurmet tona, gjate pa e tjerre.>>

Edhe imzot, qe aty me kishte cue,
Me tha: <<As mos ki frike, as mos u tund,
S'na e ndal kush rrugen tone, - kjo asht caktue!

Ketu me prit, shpirtin qe t'u lekund
Forcoje dhe ushqe te ambel shprese,
Se kurr nuk do te la n'kete ferr pa fund.>>

Keshtu ai shkoi, me la ajo krijese

E dashun si nje babe hutue pa mase,
E <<po>> e <<jo>> m’perleshen mbrenda krese.

Nuk munda te degjoj cka shkoi t’u flase,
Por shum nuk ndei me ta ne bisedim,
Se te gjithe ngane keshtjelles me iu rrase,

N’fytyre ia mbyllen portat prisit tim
Anmiqet tone, ai mbet rrethue vetmije
E u suell kah une ngadale e me trishtim.

I mbante syte perdhe, e zeze nje hije
I kishte ra dhe thonte me pshertime:
<<Kush s’po me len t’I hyj ketij vend zije?>>

Me tha: <<Ne m’pafsh tue u gri me vehten time,
Ti mos u tremb, une cdo pengese do thej,
Sado keta t’na qesin kundershtime.

S’asht hera e pare qe dalin mendjemdhej;
Dhe n’tjeter porte te tille na dolen, por
Qyshe atehere ajo pa shula ndei.

Mbi te ti pe mbishkrimin vdekesor;
Ja, permes saj, tash tatepjetes thelle,
Tue pershkue rrathet vetem e pa zor,

Zbret ai qe do I hape dyert kesaj keshtjelle.>>

Kanga IX

Duket se krejt une ishe zbe prej frikes,
Prisin kur pashe tue ardhe me aq trishtim, -
Iu desh pra atij me u cfaqe I qete nje cikez.

Vesh-hape qendroi, si ai qe rri n'pergjim,
Kah s'mujte syte me ngule tej ne rremoren
Mes mjergulles e ajrit te zi shqim.

<<E pra duhet ta kemi na fitoren, -
tha ai, - perndryshe… Kot ajo s'ka zbrite…
C'po vonon ai qe do na japi doren!>>

Une qarte e pashe se I ndrroi fjalet paprite,
Ndryshe ia nisi, por s'e kreu njelloj,
Ne kundershtim me cka kish peshperite.

Por fjala e fundit prap s'me trimenoi,
Me shtynin ato thanie me zane bese
N'dicka, qe ndoshta ai as qe e mendoi.

<<Ne fund te kesaj zgavrre a mund te zbrese,
valle, ndonje here ndo'j shpirt nga rrethi I pare,
qe vec shpresen e humbun ka pendese?>>

Kete ceshtje ngrita une. E ai: Ma pare
Rralle ndonje shpirt prej nesh ke mujte me ndeshe,
Qe te kete ra kendej si shtegetar.

Asht e vertete, here tjeter ketu qeshe,
Nga e egra Eritone I perbetuem,
Qe t'vdekunit nga varri conte peshe.

S'kish shumqe shpirti trupit m'qe larguem
E ajo mbrenda qytezes me pat shti

Me nxjerre nga rrethi I Judes nje t’denuem.

Ai asht vendi ma I ulet dhe ma I zi,
Ma I largeti prej qielles rrotulluese,
Pra mos u step, se rrugen mire e dij.

Kenet’n e turbullueme, qelbesuese,
Gjithkah qyteti I dhimbjes rreth e ka,
Mbrende s’mund te hyjme na pa fuqi dermuese.>>

Nuk e mbaj mend cka foli edhe ma,
Se ethshem syte e mij filluen me vrejte
Te larten kulle me kreshten flakada,

Ku ne te njajten pike u ngriten drejte
Na tri Furi sketerre la ne gjak,
Pamje e sjellje temne kishin krejt,

Me hidra t’gjelbera rreth trupit lak;
Gjarpij ne vend te flokve u vlojne perore
Mbi tamtha t’idhun lidhe e zanun njak.

E ai, qe mire I njohu ato sherbtore
Te mberteneshes se t’amshuemit vaje,
<<keqyr, - me tha, - Erinet shpirtmizore!

Megjera asht kjo, qe ne te majten ndaj;
Deneska ne te djathten Alektoj;
Ja Tesifona n’mes!>> Heshti pastaj.

N’parzem ato lenureshin me thoj,
Rrahnin shuplake tue brite me aq potere,
Sa frika prane poetit me afroi.

<<Te vija Meduza! Le ta bajme mermer! –
thrrisnin te gjitha bashke poshte tue keqyre. –
Gabuem qe e lame pa dnim Tezene at’here!>>

<<Shpejt sillu pas e duert mbaj ne fytyre;
Grogonen po ta shohesh tue qite kryet,
Gja me s’te kthen ne t’bukuren natyre!>>

Keshtu me tha, e u solla vete I dyte;
Nuk u zu bese duerve te mija; tute,
Shpejtoi me t’vetat te m’I mbyllte syte.

O ju qe keni mendje te kulluet,
Kundronie mire doktrinen me syte tuej,
Nen vargje te mistershme rrin mbuluet!

Vinte nderkaq mbi te turbulltin uje
Nje krizme e nje potere, qe kallte frike
E dridheshin dy brigjet n’ate rremuje,

Jo ndrysh vec si rreh era me vertik,
Kur avujt kundershtare ndeshen mbi dhe,
E pyllin fshik pa e ndale frymen nje cike,

Shkyen deget, I rrezon, I hjedh perdhe
Dhe can shtellunga-pluhun e krenare,
N’ikje tue vu bari edhe shkerbe.

<<Co ballin, tha, kur syte m’I liroi fare, -
e shih mbi t’lashten shkumbe, ku asht ma e thuket
tymnaja qe mbi pellg ndehet mujshare.>>

Sikur bretkosat, sa mes tyne duket
Bolla, te gjitha fshihen n’uje nga tmera
E thelle ne llum seicila shkon e struket,

Keshtu une pashe me mija hijesh t’mjera
Tue hike perpara njanit, qe kalonte
Stigjes, po kambet krejt I kish te tera.

Ate ajr te zi fytyret e largonte,
Para tue cue te majten tash e pare;
Dukej se tjeter brenge s’e shqetesonte.

Po, ishte ai, - I qiellit lajmetar
Kah prisi une u solla, me shikim
M’tha qete te rrij, nderueshem, koken vare.

Sa fort me ngjante I mbushun me zemrim!
Mbrrijti te porta e me nje thuper n’dore
E celi fill, pa gjete asnje pengim.

<<Shpirtna t’keqij, ju te debuem qiellor, -
filloi te praku I zi qe te kall date, -
c’me rrini kryekecyem, more te gjore?

Pse doni me deshir’n e larte me u mate?
Me kot e pat kushdo ne rruge I duel;
Si vuejtjet ju a randoi, sa here e pate!

C’ju vlen qe fatit s’doni m’iu perkule?
Cerberi juej, ne se mire e kujton,
Per pandigjesen mbet me mjekrren zhgule.>>

Dhe u kthye ne rrugen pis; e kah kalon
Aq qe na flet; ne paraqitje ngjan
Si ai, qe kujdes tjeter e mundon

E nuk ka sy per cka I ndodhet prane;
Atij qyteti nisem me iu qase,
Mbeshtete ne fjalet shenjte qe kish thane.

Dhe hyme atje, pengese kurrkund pa hase;
Kah kishja me shikue deshire te madhe
Se c’ndodh, c’mundime ka mbrenda kalase,

Syte anekand I solla n’ate kala dhe

Perpara meje u shtri nje hapesine, -
Vec vuejtje t'randa kish asaj germadhe.

Si n'Arl, ku ujte e vet Rodani shtrin,
Si dhe ne Pole, atje perbri Kuarnari,
Qe lag e ast kufi per Italine,

Gjithe vendin larmojne varret andej pari, -
Ashtu krejt gropa-gropa ish ai rrah,
Vecse denimi atje ish ma barbari;

Se neper varre vlonin flake gjithkah
E aq teper ato zgore ndezun ishin,
Sa zjarr ma shum s'do hekri per me u rrahe.

Rrasat e tyne n'kambe mbi krye u rrishin,
Shperthente nga ato gryka britme e gjame,
Flaka te mjereve u digjte mishin.

<<Mesues, kush jane keta, thashe, qe t'shperndame
gjinden nder keto zgavrra skuqun prush
e bajne keshtu nga dhimbjet tue ofshame?>>

E ai: <<Gjithe hereziarket njikjo fushe
Me ndjekes te cdo sekti I ka mbeshtjelle,
Sa s'ta merr mendja varret plot jane mbushe.

I ngjashmi me te ngjashmin n'grope asht thelle,
Varret si te jete faji jane te zjarta.>>
Pastaj, nga e djathta si filluem me u sjelle,

Kaluem mes vuejtjesh dhe muresh te larta.

Kanga X

Nje shtegu t'fshehte po I hyjme t'asaj lugine,
Mes murit edhe vuejtjesh te pafare,
Mesuesi I pari dhe une fill mbas shpine.

<<O mendje e larte, - I thashe, - ti qe me bar
nga rrethi n'rreth, si t'kande, neper ferr,
me fol, plotsome deshirat sa ma pare!

Nder varre a mund t'I shoh shpirtnat e djerre?
E ngritun ja tek asht seicila rrase,
Por kush perjashta koken s'e ka nxjerre!>>

E ai m'u suell: <<Ma zi kane per t'u rrase,
Nga Jozafati kur te kthejne te tane
Me trupat, qe atje siper I kane pase.

Varret e tyne ne kete vend I kane
Ata, qe thone me trup mbaron cdo gja
Dhe me Epikurin t'nje mendimi jane.

Ti sa per pyetjen, qe je tue me ba,
Ketu do marresh gjegje pa vonim,
Dhe per deshire, per t'cilen s'po ban za.>>

E une: <<S'ta fsheh per gja, mesuesi im,
Cka n'zemer kam, vec drue se per se mbarit
S'po flas, - prandej ruej tandin keshillim.>>

<<O ti toskan, qe n'per qytet te zjarrit,
I gjalle po shkon tue fole kaq me urti,
Prano te ndalesh ne kete vend ma s'parit!

Te folnit tand se je e ban deshmi
Nga ai vend bujar, ku leva e ku jetova,

Te cilit ndoshta I dhashe une shume merzi.>>

Nga njani varr aty befas degjova
Tue dale ky za; ne shpirt frika m'u ngjall,
Me u struke ma fort per prisin tim fillova.

Por ai: <<Shpejt sillu, a I ke syte ne balle?
Kqyrma 'I here Farinaten si asht cue,
Prej belit e perpjete tek e ke gjalle!>>

Une syte I mbaja n'syte e tij ngujue;
E ngrehe ai kishte balle e parzem, gati
Si mos ta bante mall ate ferr t'mallkue.

Kah pa ngurrimin tim, dueret I zgjati
E m'shtyu te ai permes varrezash, prisi,
Tue m'thane: <<Ki mendjen edhe fjalet mati!>>

Kur une te gryka e varrit qeshe, ia nisi
Me pyete, si me pat vrejte njehere idhnueshem:
<<Me thuej, kush qene te paret tu nga fisi?>>

Deshiren ia plotsova I papertueshem,
Asgja s'I fsheha, c'pata ia thashe une,
Prandej, si I rrudhi vetullat mendueshem,

U suell e tha: <<Burrnisht u copetuen
Me partine tone, me mue, me t'paret tane,
Por dy here rrjesht prej meje u shpartalluen.>>

<<Ne u qiten jashte, ata kthyen nga cdo ane, -
I gjegja, - te dy heret e kalueme,
Por kete fare arti tuejt s'e paten nxane!>>

Ne keto fjale duel gropes se zbulueme
Nje tjeter hije, kryet vec iu dallonte,
Besoj se ishte ngrite e gjunjezueme.

Rreth meje ajo veshtroi, si te deshrote
Kend tjeter bashke me mue te shohe aty,
Por, si u kujtue se shpresa I doli kote,

Tha tue vajtue: <<Ne qofte se ti je shty
Ne t'vertin burg per mendje aq te kthille,
Tim bir ku e kam? Pse s'erdhi ai me ty?>>

Tha tue vajtue: <<Ne qofte se ti je shty
Ne t'vertin burg per mendje aq te kthille,
Tim bir ku e kam? Pse s'erdhi ai me ty?>>

Tha tue vajtue: <<Ne qofte se ti je shty
Ne t'vertin burg per mendje aq te kthille,
Tim bir ku e kam? Pse s'erdhi ai me ty?>>

E une: <<Ketu s'po vi I vetem fill;
Ai, qe po pret, kendej m'ka ba me dale,
Guidoja yt fort nuk e pat perfille.>>

Menyra e denimit e ato fjale
Emnin e tij sqarue ma kishin mire,
Prandej n'pergjegje s'pata pse me u ndale.

Vrullshem ne kambe u ngrit, keshtu tue thirre:
<<Si the? S'e pat? Nuk qenka, pra, ne jete?
S'ia perkedhelka syte ma drita e dlire?>>

Kur pa se mpijtas fare kisha mbete
E t'gjegjunit po I vinte me vonese,
Ne shpine ai ra e krye ma s'coi perpjete.

Por ai shpirtmadhi tjeter, me kerkese
Te cilit isha ndale, fytyre nuk ndrroi,
Pa luejte gjymtyre, shtangue vazhdoi te jese.

<<E pse, - mejhere ku kishte mbete filloi, -
ende ate art s’e kane kuptue te mijte,
kjo m’pervelon ma fort se ‘j strat ksisoj!

Por pesdhjete here, te them, nuk ka me ndrite
Fytyra e zonjes qe sundon mbi ne,
E sa randon ai art ti ke me dijte.

Ti shkofsh me e pa persri te amblin dhe!
Por m’thuej: pse aq e prape qyteza jone
Ndaj t’mijve bahet ne cdo ligje te re?>>

E une: <<Kerdija e rande, qe Arbjen tone
Te ngjyhej kuq nga gjaku I derdhun bani,
N’Tempull te tilla urate I shtyn te thone.>>

Si tundi kryet e me te madhe fshani,
<<sa per ate gja, - tha, - vetem sqeshe njimend,
e as pa arsye s’do te kish luejte kurrnjani.

Por une vec qeshe I vetmi ne ate vend,
Kur t’gjithe me shembe Firencen dhane pelqimin,
Qe e mbrojti me balle hape, pa drashte askend.>>

<<Ai farefisi juej e paste paqimin,
por t’lutem, - thashe, - ma zgjidhni njikete nye,
I cili ma ka lidhe ketu gjykimin.

Pata pershtypjen, kur t’degjova ty,
Se shihni qarte cka koha rri tue sjelle,
N’sa per te tashmen s’dini me rrefye.>>

<<Na jemi sikur ai, qe sheh vec thelle
ne largesi, jo afer, - tha atbote, -
kete t’mire e kemi ende nga I larti qjell.

Per c’asht e cjven fill pas orvatje t’kote

Ban mendja jone; sikur mos te na bjere
Lajme ndokush, na s'dijme se c'ndodh ne bote.

Prandej ti e sheh se do te vdese mejhere
Cdo fuqi njohtje qe sot kemi, kur
E s'ardhmes ka me u mbylle e madhja dere.>>

At'here une, tue e ndi vehten fajtuer,
Thashe: <<M'I tregoni atij, qe aty ra,
Se I biri gjalle asht prap si e la dikur;

E n'qe se kur me pyeti s'bana za,
Shpjegoja se me mend ishe tue blue
Dyshimin tim, qe ma ssqaruet tashma.>>

Nderkaq mesuesi prane me grishte mue;
Prandej iu luta une shpirtit te gjore
Shkurt te me thesh me te ke kane gropue.

M'u gjegj: <<Ma se njemije qendrojne ne zgore,
Ketu mbrende ke ate Federik'n e dyte
Dhe Kardinalin; s'flas per tjere mkatnore.>>

Kaq tha e vrik m'u zhduk at'here nga syte;
E u solla kah poeti I lashte, n'mendime
Per t'ashprat fjale qe ma trullosen kryet.

Ai n'ecje u vu; tue m'pa kaq nder trazime,
Me pyeti: <<Pse keshtu te ka humbe filli?>>
E une mejhere ia dhashe pergjigjen time.

<<Kujtesa jote le ta rueje mirfilli
c'tha kunder teje, - foli prisi I larte. –
Tani mbaj vesh! – E gjishtin coi kah qielli. –

Kur te arrish atje te drita e arte
E asaj, qe me sy t'ambel vren gjithsine,

Udhen e jetes do ta shohish qarte.>>

Pastaj nga krahu I majte vazhdoi shtegtine;
Lame murin, shkuem kah mesi, ku kalonte
Nje rruge, qe kryet e qet tej ne lugine,

Ku keqas qelbesina kundermonte.

Kanga XI

Ne skaj, ku zbret rrembyeshem nje bregore
Shkambijsh vigane, te came, ne forme te qarkut,
Mbrritem e pame na vuejtje ma mizore.

Aty nje ere e qelbte te vinte hakut,
Kah avull ngrihej thellesish perpjete,
Prandej shpejtuem me u struke permbas kapakut

Te nje varri te madh, ku vrejta vete
Te tille mbishkrim: <<Ndryj Anastasin pape,
Qe e nxuer Fotini rruges se vertete.>>

<<Ketij shtegu ngadale duhet me u kape,
sa t'msohemi me t'randin kundermim;
pastaj ky ma trazim nuk do na jape.>>

Keshtu udheheqsi, e une: <<Ndonje shpjegim
Me jep, qe koha kot mos te kaloje.>>
E ai: <<Mu per kete gja ishe n'mendim.

O biri im, - filloi ai te tregoje, -
Ketu me shkamb tre rrathe jane te ndertuem
Shkalle-shkalle, si ata qe lame kesaj rrenoje.

Te gjithe jane plym me shpirtna te mallkuem;
E qe te kesh, tue zbrite, ma qartesi,
T'them si e pse ma poshte rrijne grumbulluem.

Cdo e keqe, qe e ka qielli ne meni,
Synim ka fymjen, e ketij synimi
I arrihet o me dhune o me njimti.

Mbasi njimtine perdor vec njerezimi,
E urren Zoti ma fort; pra jane njimtare

Ata ne fund, - ma I rande per ta denimi.

Me perdhunues asht krejt brezi I pare;
Mbasi n’tri vehtje dhuna mund t’drejtohet,
Prandej tri shkallesh asht dhe rrethi mbare.

Ndaj Zotit, vehtes, fqinit perdorohet
Dhuna, mbi ata vete ose mbi gja
Te tyne; qarte do e shohesh mbas do kohet.

Me e plagose rande o fare ti me e vra
Mundesh nje fqinin tand, e atij gjane
Ia prish, ia ndez o mundesh pre me I ra, -

Pra ata qe shkaktuen plage ose qe vrane,
E shkatrrimtare e cuba I gjen zhyt
N’brezin e pare, ne ceta t’ndryshme jane.

Ngajhere njeriu vehtes I kcen ne fyt
O giane e vet ckatrron; prandej I ke
N’brezin e dyte, tue u qa tani pa fryt,

Ata qe fij’n e jetes s’vet kane pre,
N’loje humben pasunite o I shkrine e n’vaje
E cuen ate jete, ku duhet t’kesh hare.

Kunder Hyjnise njeriu dhune mund te baje
Tue e mohue ose tue blasfemue,
Tue shkele natyren, miresine e saj.

Prandej nje brez ma I ngushte vule u ka vu
Sodomes e Kaorses; dnon pa shprese
Ata qe Zotin rrijne tue e mallkue.

Njimtine, mekat qe s’qitet ne harrese,
Mund ta perdoresh n’ke t’beson pa u tute
Ose tek ai, I cili s’te zen bese.

Ky lloj I fundit lidhjet I keput
Te dashunise, qe lind bashke me njerine;
Prandej n’rrethin e dyte jane per cdo skute:

Hipokrizi e lajke, kush ndjek magjine,
Falsifikimi, vjedhja e simonija,
Ke n’plehna tjere rrufjanin, batakcine.

N’llojin e pare braktiset dashunija
Qe fal natyra e cka njeriu I shton,
Nga rrjedh I gjithe besimi e afersija.

Prandej n’rrethin ma t’ngushte, mu n’thelb qendron
Te rruzullimit, ku seline ka Dite,
I torturuem perjete kush tradheton.>>

E une: <<Mesues, te me sqarosh ti dijte,
Pjeset e honit fare mire I shquen
Dhe popullsine e tij drejte paraqite,

Por m’thuej: ata n’kenete e ata n’furtune
Rrembye e barte, qe shiu e rreh krejt qulle,
O ata qe I pame kah shaheshin me dhune,

Pse s’I kane fute ne kete te zjarrten kulle
Per dnim, ne qofte se I mnin ai Zot I larte?
Ne qofte se jo, pse vuejne ashtu?>>. M’u suell

Ne kete menyre: <<Ti cka po flet percart
E je ngatrrue ma fort se tjeter here?
Mos valle dicka mendon qe s’e shoh qarte?

Nuk te kujtohen ato fjale me vlere
T’Etikes sate, holle ku jane permendun
Tri prirjet, qe Zotyne urren ngahere,

Cfrenimi I plote e shtazerija e cmendun
Dhe shpirtligsija? Si cthurja e pamase
S’e fyen aq Hyun e s’shahet pra aq dendun?

Po ta studjosh cka thashe une ne kete rase
E n’qofte se ata te dnuem ne mend I mban,
Qe jane tue ba pendese jashta kalase,

Ti do kuptosh se pse I ndane vecan
Nga kta te mbrapshte, e pse jo aq pa meshire
Hakmarrja e Perendise u bje cekan.>>

<<O djell, qe syte e mjegulluem I dlir,
kaq me kenaq kah jep te qarte shpjegimin,
sa jo te dij, - t’dyshoj me vjen ma mire.

Pak mbrapa, lutem, hidh tani veshtrimin, -
I thashe, - atje ku thue fajdeja fyen
Mirsine hyjnore; zgjidhma, pra, dyshimin!>>

<<Filozofija, per ke thelle I hyn, -
m’u gjegj, - tregon jo vetem ne nje ane
se si natyra fillin nga Zotyne

e arti I hyjnueshem e ka zane;
e ne studjosh Fiziken tande, do t’I
gjejsh krejt mendimet, jo kah fundi jane,

aq arti juej, persa ai asht I zoti,
natyren ndjek si nxanes plot me zell;
pra artin tuej nip gati e ka Zoti.

Natyra e arti, n’qofte se nder mend sjell
Gjenezen q’prej fillimi, njerezvet
U ka dhane t’mbaren, I ka mbajte e knelle.

Por fajdexhiu rruge tjeter fare gjet;

Natyre e art mbadore ai I len,
Se diku tjeter var shpresen e vet.

Por t'I lame fjalet, t'ecim me pelqen;
Hyllsija e Peshkut n'horizont veton
E Qerrja siper Korit vend po zen, -

Larg asht rrepina, qe perposh na con.>>

Kanga XII

Ishte ai shpat, ku gati u bame per zbritje,
Gurishte e rrmyeshme; e cka pame me sy,
Vec ta shikosh te ngjallte neveritje.

Porsi nga rreshmja qe, tue u rrekellye,
Kndej Trentit ne Adigje shkoi e ra,
O per termet o n'rraje pse mali ish grrye,

Krejt brinja, c'merr nga maja prej ku u nda
E deri poshte, qe ish rripe e lemuet,
Tash asht zhurine, pra ke se ku me I ra, -

E tille ishte rrepina e shemtuet;
E mu ne zgrip te zgavrres copetue
Turpi I Kretes sa gjane gjate rri shtruet,

Ai qe ne lope te rreme qe krijue.
Porsa na pa, vehten kafshoi me dhambe,
Kaq fort nga inati I madh u pezmatue.

Mesuesi I urte ia pati me piskame:
<<Ke frike se ky mos asht duka I Athines,
ai qe ne bote vdekun te vu nen kambe?

Cporru ti, shtaze! S'po I zbret jo ky gremines
Stervite prej motres sate, por asht qase
Me pa cka vueni ju, shpirtna t'errsines!>>

Porsi njaj dem qe lakun kput, trumhase,
Kur mu ne koke per vdekje e kane godite,
Kambe dot nuk luen e rri tue u perplase,

I tille dhe Minotauri u ba paprite;
E prisi I mprehte at'here: <<Vrik kape shtegun!

Sa asht n’terbim, ma lehte e ke me zbrite.>>

Keshtu teposhten na filluem me ndjekun
E pesha e trupit tim zu t’I rrezoje
Guret, qe binin kamba n’ta tue prekun.

Ecja n’mendim; e ai: <<Per kete rrenoje
Ti ndoshta po mendon, ruejte cep me cep
Nga inati I bishes qe nuk lashe t’vershoje.

Kur per te paren here ne kete gazep
Te ferrit zbrita, due ta kesh te qarte,
Ky shpat ketu ka qene vec shkamb e shkrep.

Por pak ma pare se Ai nga qielli I arte
Ketu te vinte per te madhen pre,
Qe ia hoq Dites n’rrethin ma te larte,

Nga kater anet ky I ndyti dhe
U trand aq fort, sa thashe se gjithesija
Ndjeu dashuni; e asish qe besojne ke

Se shum here bota ra nga dashunija
Ne kaos; pra n’ate rase shkamborja plake
Ketu e gjetiu u shemb e u ba thermija.

Ngul syte tash ne lugine! E gjakta brrake
E vale asht afer; mbrende rrijne tue u zi
Ata qe duert e veta kane pergjake.>>

Zemrim I cmendun, o e verbte lakmi,
Qe aq na grah ne t’shkurten jeten tane,
Pastaj keqas na qull n’perjetesi!

N’trajte harku pashe at’here nje grope te gjane,
Qe bante pjese ne t’rrumbullaktin rrah;
Kete gja ma pare mesuesi ma kish thane.

E rreth e rrotull bregut krah per krah
Vraponin, shgjetat n’dore porsi gjahtare,
Kentaurat, si dikur n’ate bote per gjah.

Tue zbrite kur na hetuen, u ndalen mbare
Dhe tre u ndane vecan perbri rrekese,
Me harqe e shgjeta zgjedhun qysh ma pare.

Njani leshoi nje za si kokrra e rrfese:
<<Cfare dnimi ju po uleni me vuejte?
Flisni pa luejtun kambe o ju rashe krese!>>

<<Vetem Kironit gjegjen ia kem’ ruejte,
sa t’vijme ma prane, - ia ktheu mesuesi qete, -
per t’zeze gjithmone zemrimi te ka mujte!>>

<<Nesi ai asht, - tha dhe me preku lete, -
qe vdiq per Dejaniren vashe plot nur,
vehtes se vet ia muer ai hakun vete.

Ai n’mes, koke-ulet, syte mberthye n’krahnuer,
Kironi asht, qe rriti Akilin trim;
E tjetri – Foli idhnak e shpirtmizuer.

Me mija I siellen gropes pa pushim,
Tue shigjetue cdo shpirt qe rregull prish
E del mbi gjak jo aq sa e ka denim.>>

Na iu afruem ma fort t’shkathtavet bishe;
Kironi nxuer nje shgjete e zu t’sheshoje
Per nofulla mustaqet fare shprishe.

Lirue mbasi e pat te madhen goje,
Shokeve u tha: <<Me sy a keni ndjekun
Si I dyti guret luen kahdo te shkoje?

Keshtu s’asht pa se ban nje kambe e vdekun!>>
E kur iu qas te gjoksi prisi I mire,
Aty ku dy natyrat kane t’perpjekun,

Iu gjegj: <<Ai asht I gjalle, une e kam prire,
I vetem fill, n’keto errsinat tueja;
Ka ardhe ky per nevoje, jo per endire.

Nderpreu ne gjysem kangen <<aleluja>>
Ajo qe me ngarkoi mbi krye t’I rrij;
As ky as une s’kem’ vjedhe gjana te hueja.

Por, pash ate force, qe po me ban t’I bij
Ketij shtegu te eger per hata,
Na jep njanin prej tuejve te na prije,

Te na tregoje kah shkohet neper va
E te ma mbaje mbi vithe kete njerine,
Se nuk asht shpirt qe ngrihet per hava.>>

Kironi atbote u suell n’e djathte te tijne,
Nesit I tha: <<Kthe pas! Ke me I drejtuem
Dhe mproji n’qofte se sheh te tjere qe vine.>>

Me ate shoqnues besnik rrugen vazhduem
Bregut te lumit, ku ne gjak te ndyte
Tue u zi vikatshin shpirtnat e denuem.

Pashe aty njerez der ne vetlla zhyte;
Kentauri tha: <<Tirane ketu ke plot,
Qe tue plackite cuen jeten e tue mbyte;

Cdo dhune barbare lajne ketu me lot.
Leka asht ketu, Dionisi zemergur,
Qe e mundoi Siciljen per sa mot.

Ai balle atje asht flokeziu mizuer

Kont Acolini; tjetri, floket ar,
Asht Obic d’Esti, qe shpirtin ia nxuer

I biri doc ne boten tej ma pare.>>
Poetin vrejta e ai m’tha keto fjale:
<<Tash m’ke te dyte, ky asht per ty I pare!>>

Pak ma andej Kentauri, tue u ndale
Mbi disa njerez der ne fyt mbulue
Nga gjaku I thelle qe gurguron I vale,

M’tregoi nje shpirt qe vuente krejt vecue.
<<Ai n’prehen t’Perendise, - tha, - zemren cau,
qe mbi Tamis dhe sot jane tue e nderue.>>

Tjere pashe pastaj, qe jashta atij vau
Nxjerre kishin kryet o gjoksin leshatak;
Njohta disa nga ata qe syni pau.

Lumi, qe ulej vazhdimisht nga pak,
Tash t’pervelonte vetem kambet; vane
Na e kaluem ne kete cekine me gjak.

<<Sikur po e sheh me sy si nga kjo ane
kjo vale e gjakut sa po vjen cekohet, -
Kentauri tha, - kshtu bese due me ma zane

Se n’anen tjeter shton ky gjak I ngrohet,
Dersa t’arrihet ne ate vend te mjere,
Ku tiranija egersisht ndeshkohet.

Drejtesija hyjnore atje ther
Atilen, qe pat qene kerbac per bote,
E Pirr e Sekst; dhe pa pushue nje here

Ne gjak te vluem do derdhin lot te kote
Ai Rinier Paci dhe Rinier Korneti,

Qe rruge nuk lane pa pre.>> E atebote

Vaut prap I ra e sy me sy na treti.

Kanga XIII

Nesi ende s'kish dale ne tjetrin breg,
Kur na u futem ne nje pyll t'pasosun,
Ku s'shihej kund me sy as shenje as shteg.

Jo flete te blera, por ne zi ngjyrosun,
Dege t'drejta jo, por nejce e te ngatrrueme,
Pa fruta, krejt me thepa t'helmatosun.

Nuk gjejne kso shkurresh t'ashpra e te dendsueme
Ato bishet e egra, qe aq menijne
Korneto dhe Cecine, toke te lavrueme.

Te mbrapeshtat Harpije ketu rrijne
Qe dbuen trojan't nga Strofadet unji,
T'zeza tue parafole, qe ma vone vijne.

Flatra te gjana, ftyren si njeri,
Kambet me kthetra, barkun n'pupla mblue,
Nder ato bime per bind rrijne tue psherti.

E prisi I mire: <<Ma mbrende nuk due me t'cue,
Se je n'brezin e dyte une pa ta thane,
Ketu do jesh, - vazhdoi ai me tregue, -

Deri sa t'kesh arrijte te e ndezta rane;
Por hapi syte, se ke me pa paprite
Gjana, sa syve tuej bese mos me u zane>>.

Kudo degjoja njerz tue fsha, tue brite,
Por kund njeri me sy nuk po veshtroja,
Prandej u ndala pa ba za, habite.

Besoj se ai besonte, qe une besoja
Se gjithe ai za mund t'dilte n'per morrize

Nga njerz te fshehun nga e pyllit mbloja.

<<Ne qofte se then, foli I shtrenjti pris, -
ndo'j degez nga ndonjana nder kto bime,
mendimet qe ti ke kane per t'u grise.>>

Atbote une doren time tue e shtrime
Nje gem keputa n'nje kacube, mbas pak
<<Pse po me shkyen?>> - ai trung leshoi nje brime.

E kur filloi me u ri pastaj ne gjak:
<<Pse me caplon? – ia nisi tue u germushe, -
si nuk te ndjeka ai shpirt dhimbje ndopak?

Njerz dikur qeme, por tash jem kthye n'gemushe,
Ty dora duhej t'kishte ma meshire
Shpirten gjarpijsh po t'ishim neper fushe.>>

Sikur nje dru e njome, e ndezun mire
Nga njena ane, n'ane t'kundert psheretin
Edhe cijat prej eres neper bire,

Ashtu nga ai gem riguen edhe u perzine
Fjale edhe gjak; prandej une e leshova
Pertoke, nga frika te dy krah't m'u ngrine.

<<Po te kishte zane bese edhe pa prova, -
I gjegji prisi im, - shpirt I coptuem,
Cka n'vargje t'mija qysh ma pare pershkrova,

Doren e vet kah ti s'do e kish drejtuem;
Por fakti I pabesueshem me ka shty
Ta nxis per nje veprim, qe asht tue m'randuem.

Por thuej kush je e ky si shperblim ty
Ka per ta ngjalle kujtimin per cdo skute
Te botes, ku te drejte ka ky me u kthye.>>

E trungu: <<Aq fort ti zemren po ma zbut
Sa nuk hesht dot. Keq pra mos te ju vije,
Ne qofte se ne bisede po due me u fute.

Jam ai qe celsat dijta n'dore t'ia shtij
Zemres se Federikut; tue I vertite
Ambel, here mbyll here cel, munda t'arrij

Te zemra e tij kend mos te la m'u avite;
Besen ia mbajta t'lartes zyre, e mbyte
E pata vehten, puno nate e dite.

Por smira, kjo lavire, qe s'I heq syte
Nga selija e Cezarit asnjehere,
Vdekje per t'gjithe, ne kurte ves I ndyte,

Ndaj meje ndezi flake shpirtnat e tjere
Dhe ndezja e tyne ndezi Augustin krejt,
E m'u kthye n'vaje cka pata lavd e ndere.

Ky shpirti im, qe pezmi ish tue e brejte,
Me vdekjen tue dashte pezmit me I shpetue,
Ndaj vehtes sime t'drejte m'bani t'padrejte.

Pasha te rejat rranje te ketij dru,
Kurr nuk ia theva besen zotenise,
Qe ishte aq I denje per t'u nderue.

N'se kush prej jush n'ate bote prap ka me u nise
T'ma naltoje emnin tim, qe poshte ka ra
Nga cpifjet e frymzueme prej zilise.>>

Priti paksa, pastaj: <<Mbasi s'ban za, -
M'u suell poeti, - kohen mos e bir,
Por foli ne pac pyetje per t'I ba!>>

At’here prisit I thashe: <<Fol ti ma mire,
Mjaft qe deshira im te plotsohet,
Se prej dhimbjes te shprehem kam veshtire.>>

E ai filloi: <<Ishalla vertetohet
N’ate bote deshira e drejte, qe n’zemer t’dridhet,
Shpirt I burgosun; nga ne te kerkohet

Me lutje, t’na tregosh ne c’menyre lidhet
Shpirti nder dege; na thuej ti mundesisht
A thue ka ndodhe qe kush prej tyne t’zgjidhet?>>

Ahera trungu fryni fuqimisht
E u shndrrue gjithe ajo ere ne keto fjale:
<<Cka deshet, do degjoni shkurtimisht.

Porsa nga trupi shpirti te kete dale,
Nga trupi, qe vete mbyti me dore t’vet,
Minosi n’gryke te shtate e hjedh pa u ndale.

Bie ne pyll, e aty ku ndeshet njet,
Aty ku fati e flak prosi shgjetore,
Rranjet e veta lshon e gema qet;

Del si fidan, rritet si lande pyllore;
Gjethet e saj harpijet I kane gjelle,
Dhimbje shkaktojne, dhimbjes I gjejne dritore.

Si tjeret, trupat ketu kem’ me I sjelle;
Por jo ma qe t’I veshim perseri,
Se s’asht e drejte te marrish cka ke hjedhe.

Do t’I terheqim zvare, n’kete erresi
Pylli nder dege do varen trupat tone,
Sejcili vare n’ate shpirt, qe pat merzi.>>

Mbi trung ishte terheqe vemendja jone,

Pandehnim se dic donte prap me thane,
Kur, ja, degjuem na nje te forte jehone,

Si ai qe degjon befas nga nje ane
Derrin qe vjen e ata qe I dalin n'prite,
Qejt lehin e ulurin krejt pylli I gjane.

Do shpirtna, ja, nga I majti breg paprite
Ia behen cveshe, dermishe, tue nga rrufe
N'per pyll, perdhe me turr deget tue qite.

I pari briste: <<O morde, tash ku je?>>
Tjetri, qe I bahej vrapi se I del huq,
I thrriste: <<O Lan, ti kaq I shpejte nuk qe

N'beteje te Topos, dheu kur n'gjak u kuq!>>
E ndoshta pse nuk kishte ma ai fryme,
Mbi nje kacube u rrzue e ra palmuc.

E mbas tyne krejt pylli ishte plym
Me bushtra zi, te vrullshme e te deshrueme,
Porsi langojt qe hekrat kane shperthyem.

Mbi ate qe mbet u lshuen si te terbueme,
Pastaj me dhambe ta bamen cike e cike,
Hiken, ne goje gjymtyret e dermueme.

Prisi doren ma muer e, mue tane frike,
Me coi te cufrra kot qe shkrihej n'vaje
Per trup gjymtue ku gjaku rridhte pike.

<<O Jake nga San Andrea, - zani I saj
gulshonte, - cka fitove qe mburoje
gjete ne mue? Per ty faje pse t'laj?>>

Kur iu afruem, mesuesi zu t'I thoje:
<<Po ti kush je, qe kjan me aq pikllim

tue fole e gjak tue rrjedhe nga keto goje?>>

E ai: <<O shpirtna, qe ne kete drejtim
Paskeni ardhe si shkyhemi ma pa
E po shihni ne mue te ziun gjymtim,

M'I mblidhni deg't e shkurres trishtas ra!
Une qeshe nga ai qytet qe mburojtar
Baptistin muer, hoq Marin: per kete gja

Ky kurr nuk do ta laje te sillet mbare,
E po mos t'ishte ftyra e tij mbi ure
Te Arnit, sikur qe gjithmone ma pare,

Qytetaret, qe e themeluen dikur
Mbi hi e pluhun, t'vetmet gja qe mbeten
Nga Atila, s'do te ngrinin n'kambe nje mur.

Shtepine trekambsh une bana e vara veten.>>

Kanga XIV

Per vend te lindjes me ngushtoi dashnija,
Sa tok ia mblodha gjethet e shperndame
E atij ia ktheva qe I kish ra zalija.

Mbrrijtem ma n'fund n'ate ven ku asht I ndame
I dyti brez nga I treti, atje mue
M'u cfaq si drejtesija bante nam.

Cdo gja te re qe pashe per me tregue,
Po them se na ia behem n'nje djerrine,
Qe bime ne shtrat te vet s'len me bulue.

I dhimbshmi pyll krejt rrotull e perfshin
Porsi kunore, si pyllin brraka trishte;
Na hapat ndalem buze asaj shkretine.

Aq perveluese rana e dendun ishte,
Sa as Katoni kurr kamben e tij
S'e pati vu ne nje te tille ranishte.

Hakmarrja jote, Zot, o Perendi,
Se c'tmer e frike atij duhet t'I kalle,
Qe do lexoje cka pashe me syte e mij!

Vraponin turma lakur neper zall
Tue qa e tue lotue te zine mjerim,
Por s'njajtes vuejtje nuk I bajshin balle.

Sa rrinin shakull n'shpine gjithe deshperim,
Disa, te ulun ndeje, grusht ishin ba,
Dhe rend e rend te tjeret pa pushim.

Turmen qe rendte s'e numronte gja;
Te shtrime ishin ma pak, por nen ate tmer

Me gojet shkrumb ma fort thrrisnin tue qa.

Permbi ranishte pa ia me njehere
Nje shi prej flakesh binte fije-fije
Ngadale, si bora alpesh kur s'ka ere.

Si Leka, mbi ate dhe te nxehte Indije,
Pau tue pikue persiper ushterise
Copa flakesh der n'toke pa u shkime njefije,

Prandej te gjithe I urdhnoi I forti pris
Te rrinin tue shkele rrah'n e perveluem,
Qe te mos hapej flaka shkretetise, -

Ashtu reshte n'ate ferr zjarri I amshuem;
E rana, porsi eshke ne gur e unur,
Ndizej, dhimbjet tue shtue nder te denuem.

Si n'valle I leviznin t'shkretat duer
Pa da andej-kendej, nga trupat vale
Tue shkunde te fresktat flake te zjarrit flure.

<<Mesuesi im, - ia solla keto fjale, -
qe mposht cdo gja vec djajve, qe mizore
te porta e ferrit deshen me na ndale,

kush asht, valle, ai vigan, qe s'merrka n'dore
kaq zjarr, e rri percmues e pa u perpjekun
dhe duket se s'po e piqka gjithe kjo bore?>>

Kur vrejti se kah ai ishte terhjekun
Kureshtja ime, vete m'u gjegj ma pare
Tue brite: <<Si qeshe I gjalle, jam edhe I vdekun!

Le ta lodhe Jovi t'fortin farketar,
Nga I cili muer rrufene edhe, titan,
Me te me shigjetoi e m'bani zhar,

Le t’rrahin sa te duen kudhe e cekan
Ne Mongjibel, ne farketore t’zeze,
E te vikase: <<Vullkan! Ndihme, ndihme, aman!>>

Si n’Fleger, kur beteja pat qene ndeze,
E le te me qelloje me force t’pamate; -
Krejt kot e ka, s’perulem dot, per bese!>>

Me t’madhe prisi at’here t’I ka piskate,
Sa kurr degjue s’I kishte une aq za:
<<O Kapane, shi n’kete kreni qe zgjat,

qendron ndeshkimi qe ti je tue la;
terbimi yt vete po t’denon perjete
ma teper se sa flaket ne shulla.>>

Pastaj m’u suell e tha, n’fytyre me I qete:
<<Ai qe nje nder shtate mbretnit qe rrethuen
qytetin Tebe; pat e vazhdon t’kete

ndaj Perendise meni qe gja s’e shuen;
por, bash ashtu si ia perplasa n’sy,
furine porsi stoli ne gjoks ia vune.

E tash eja mbas meje, pa u shty
Mbi rane te kobshme ku po digjen flaket;
T’ecesh rranze pylli asht ma mire per ty.??

Te heshtun mbrrijtem te nje lum si I gjaket,
Qe I vogel fill prej pyllit rrjedh rreke;
Sa here qe e kujtoj me vjen te paket.

Sikur nga Bulikami del nje she
Ku marrin ujet vajzat mekatare,
I tille derdhej dhe ky mbi t’ndeztin dhe.

Krejt shtrati I tij e brijte veshe ishin fare
Me gure, si edhe brigjet ne dy ane:
Pra duhej ece bash kesaj rruge vetare.

<<Nder sa e sa gjana qe der tash kam thane,
qyshse na I jemi fute se madhes dere
neper te cilen mund te hyjne te tane,

ti nuk ke pa me sy kurrndonjehere
gja ma per bind se uj't e ksaj rrekeje,
ku flaket pa ra mire shkimen mejhere.>>

Me keto fjale mesuesi u kthye prej meje,
Mbasi e luta gjelle me me dhurue
Tani qe me kish zgjue deshire nder deje.

<<Mes detit asht nje vend perdhe rrafshue, -
prisi me tha atbote, - e quhet Kreta,
nen mbret te saj pa faj njerzt kane jetue.

Mali I saj Ida gjithe kroje te qeta
E pyje gjelberore dikur kishte,
Por tash s'ka tjeter, vec troje te shkreta.

Rea per djep t'sigurte e zgjodh, ferishte
Kur t'birin pat, dhe qe ma mire me e fshehe,
Vajin e djalit fill me klithje e prishte.

Mbrenda atij mal nje plak hierande rri ngrehe,
Shpinen e vet Damiates ia drejton,
Drejt Romes si n'pasqyre dy syte I mpreh.

Ar I kulluet mbare koka I xixellon
Dhe argjend krahet edhe parzmi unji,
Baker der n'rranze te kofsheve I veton;

Cka merr ma poshte e ke hekur te zi,

Por kamba e djathte asht prej argjilit pjelle, -
Mbi kete ma fort mbeshtetet trupi I tij.

Gjithe trupi, pervec kokes, pre asht thelle,
Nga camja curril lotet poshte pikojne
E, mbare tue u bashkue, shporojne ate shpelle.

Me rrjedhe te tyne ne lugine formojne
E Akeron e Flegeton e Stigje,
Mandej neper kete lug te ngushte kalojne

E mbrrijne atje ku s'gjen me zbrite ma shtigje,
Kocitin tue perftue; c'mocal asht ai
Do e shohesh vete, - ketu s'te jap pergjigje.>>

<<Ne qofte se kjo rreke, - I thashe pastaj, -
rrjedh n'kete menyre nga lart prej botes sone,
perse na cfaqet vetem ne kete skaj?>>

M'u gjegj: <<I rrumbullaket asht gjithmone
Ky hon; e mbasi fute jem' vazhdimisht
Tue marre te majten poshte ne rrugen tone,

Honit s'I jemi sjelle kurr krejtesisht;
Pra ne te dalshin para sende t'reja,
N'fytyre mos u trego si mrekull t'isht.>>

E une serish: <<Flegetoni e Leteja
Ku jane, mesues? Per njanen ti s'po flet,
Per tjetrin thue krijohet nga rrekeja

E loteve>>. <<Mue vargu I pyetjevet
M'pelqen, - m'u gjegj. – Ti nje pergjegje e more
Nga vete kjo dallge e kuqe qe bucet.

Letene do shohesh jashte kesaj gropore,
Atje ku te gjithe shpirtnat shkojne me u la,

Si t’I kene vuejte mekatet njerezore.>>

Pastaj me tha: <<Tashti duhet me u nda
Pre pyllit; ti gjithmone mbas meje rri,
Tue ece per te gjate bregut s’te gjen gja,

Se mbi lum shuhen flaket nji nga nji.

Kanga XV

Ecnim ne njanin prej atyne shtigjeve,
E avulli I rrekese, tue u ngrite I rande,
Flaket I fikte ujit edhe brigjeve.

Si ne bregdet, c'merr Bruzhe edhe Visande,
Tue drashte batica e eger se I rremben,
Ngrejne penda t'larta banoret flamande;

Si padovanet, Brenta ku shperthen,
Shpejtojne me mprojte keshtjellat, njerezine,
Ma pare se Kiarentanen vapa e zen;

Po n'ate menyre dhe keto brigje vine,
Dhe pse jo aq te nalta e te medha
I ngriti ai qe n'to tregoi mjeshtrine.

Pyllit I ishim shmange te dy aq, sa
Ku ishte s'do te dija me dalluem,
Dhe sikur mbrapa t'isha sjelle me pa,

Kur, ja, na dolen para do t'mallkuem
Te cilet asaj pende I binin anes
E rrinin vazhdimisht tue na veshtruem

Si kqyret nje njeri nen drite te hanes
Se re; dhe syte I rrudhnin ato hije
Sikur prestari plak ne bire t'gjylpanes.

Keshtu, sodite prej gjithe asaj morije,
Me njohti njani e menjehere me kapi
Per kind t'petkut, tue brite: <<O cfare habije!>>

Kur doren shtriu e ai drejt meje capi,
Veshtrimin ngula ne fytyr'n e pjekun,

E ajo fytyre e djegun n’cas m’ia hapi

Perden mendjes, dhe e njohta ate te vdekun;
I gjegja at’herë me gisht kah sytë e tij:
<<Me ju, o ser Bruneto, kam t’përpjekun?>>

E ai: <<O biri im, randë mos të vijë,
N’qe se Brunet Latini don dy fjalë
Me I shndrrue me ty, nda vargut orguzi.>>

<<Unë do t’u lutesha, - I thashe, - me u ndalë,
e sa të doni vecas rrijmë të ndamë,
n’lejoftë ai me të cilin ktu kam dalë.>>

<<O bir, - m’u kthye, - kushdo që në këtë lamë
ndalet një cas, do shtrihet njëqind vjet,
pa mujtë me u mprojtë, kur flakët bijnë si namë.

Ti ec ma tej, e une do te rrij ngjet;
Pastaj prap do ta za ceten ftyre-nxime,
Ku ne amshim kush qan e kush bertet.>>

Me I zbrite nuk po guxoja rruges sime,
Perkrah me I shkue; tue ece koke-ule une rrija,
Si rrihet prane te madhit me nderime.

<<Pa vdeke akoma, c’fat, - ia nisi hija, -
ketu te pru, a c’force atje ne qiell?
E kush asht ai qe t’prin ku djeg shkretija?>>

I gjegja: <<Atje lart ne jet’n e kthiell,
Pa mbrrijtun mire ne moshe te pjekunise,
Humba n’nje pyll te zi I vetem fill.

Dje ne mengjez ate pyll e kam braktise;
E ky m’u cfaq ne castin e trishtueshem
Te zmbrapjes, dhe kendej n’shtepi me nis.>>

E ai: <<Po ndoqe yllin tand, lumnueshem
Pa tjeter do vejsh kamben ne lima,
N’se I rashe ne te kur rroja I ()ezueshem;

Sikur prej botes shpejt mos t’ishe nda,
Tue pa se qielli mbare kaq po ta prin,
Ne punen tande ndihme do t’ishja ba.

Por t’keqin popull qe mirnjohje s’ndin,
Qe Fjezolen pat lane e per rrezik
Ruen edhe sot te shkambit egersine,

Mire tue I ba, ti do ta bash anmik;
Dhe keshtu asht, - mes vodhesh degeliga
S’ka mundesi te dale I ambli fik.

Nje fjale e mocme I quen te verbet; shtriga
Kreni e smira e koprracija I grryen,
Si ata ti mos u fut kurr nder intriga.

Ty fati yt nje nder te madh te ndryn:
Te dy partite gjalle me te ngrane u thane,
Por sqepi atyne dot ne bar s’u hyn.

Hangshin vetvehten shtazet fjezolane;
E askush me rrzue fidanin mos t’guxoje,
Ne dalte ndo’j bime e mire n’gjithe ate plehane,

Ku fara e shejtenueshme t’rigjalloje
E romakve qe mbeten at’here kur
Aty t’keqijte folene e bane pa droje.>>

<<Degjue t’me ish deshira, ju qyshkur, -
I gjegja, - s’do te kishit ra n’kete zall,
Kaq shpejt s’do t’ishit nda fisit njerzuer;

Ne mendje e ruej e dhimbje tash me ngjall
Fytyra juej atnore, aq e qete,
Kur ju ne tjetren bote, mesues I ralle,

M'ushtronit, si I gjalle n'amshim me mbete;
E sa per kete me shpirt ju a dij per nder,
Gjuha do m'ligjeroje sa t'jem ne jete.

Per mue cka folet, n'mend po e shkruej perhere;
Spjegim do I lypi une per cdo shenim
Vashes, qe di cdo gja, n'se e shoh ndojhere.

E sa per vehte, due t'ju ap sqarim
Se e kam ndergjegjen time fare t'kthjelle
Dhe I pres sulmet e Fatit pa friksim.

S'e ndij per here te pare cka je tue ndjelle;
Le ta sjelle Fati rroten si te duej,
Fshatari ta ngule shatin sa ma thelle!>>

Tue marre nga e djathta prisi at'here pothuej
U suell krejt mbrapa e me shikoi ne sy:
<<Ndin mire, - tha, - kush shenon cka ndin prej kuj!>>

Por une s'e lashe biseden pa e krye
Me ser Bruneton; pyeta se kush jane
Shoket qe n'bote ma teper kane shkelqye.

<<Me I njohte disa asht mire, - filloi me thane, -
sa per te tjere, s'po due as me I permende,
se koha s'del qe t'I kujtoj te tane.

Me 'j fjale te them se ke ti ketu mbrende
Priftrij, letrare, qe ndriten lart si diell, -
Per t'njajtin mkat te ndyte tash jane tue rende.

Ne turmen helm e vner do shohesh fill

Prishjan e Fran Akors; n’keta te ngrite,
Po t’kishe dashe me njohte qerose t’ketille,

Ate do kishe mujte ti me sodite,
Qe skllavi I shkllav’ve nga Arno n’Bakiljon,
E coi, ku n’vese I shkriu ai energjite.

Do flisja ma, por gjuha s’me punon
E tutje s’mund te vi; jam tue hetue
Se ‘I shtellunge pluhni prap mbi rane flutron;

Tjere vijne, - me ta nuk mundem me u trazue;
Ne doren tande une po e la <<Thesarin>>,
Aty me keni gjalle, tjeter s’te due!>>

E vrik u suell si ata qe duen te barin
Pelhur’n e gjelber fushes ne Verone;
Dhe ngjante n’ate vrapim me ate te parin,

Ngadhnjyes, e jo me ate qe mbrrin ma vone.

Kanga XVI

Mbrrijtem ku rrjedha qe nga rrethi I shtate
Rrapllon tue u lshue ne tjetrin me potere,
Si bletet qe roisin tue zukate;

Kur, ja, tri hije bashke u ndane mejhere
Nga `j trume, qe vrap I binte dromit t'lashte
Ne reshje t'eger – flake edhe kumere.

Vijshin kah na tue brite me za te vrashte:
<<Ndalohu o ti, qe veshe ne kete menyre
dukesh se je nga toka jone e mbrapshte!>>

Medet, sa plage u pashe neper gjymtyre,
Te reja e t'vjetra! Aq u digjej misht,
Sa edhe sot me dridh ajo mynxyre.

Nga thirrja e tyne prisi krejtesisht
U ndal e tha: <<Ti prit aty ku je,
Me ta duhet te siellesh njerezisht.

Mos t'ish kjo flake, qe ranka si rrufe
Mbi kete shkreti, do t'ishja I mendimit
T'shpejtoje ti te ata, jo ata tek ne.>>

U ndalem. Mekataret prap vajtimit
Ia nisen; sa arriten me nje fryme,
T'ia dhane te tre rreth vehtes rrotullimit,

Si bajne kampionet lakuriq te lyem,
Kur ngusht shoshoqin rreken per ta zane,
Ma pare se breshen grushtash me shperthyem;

Keshtu te tre vertitshin mbi rane
Me koke nga une, permbrapa te drejtueme,

E rruge te kundert hapit tue I dhane.

<<Ne se, - tha njani, - rana e mallkueme
ban t'neveritshem ne e lutjen tone
edhe fytyrat rjepe e t'pervelueme,

ta zbuse sepaku shpirtin fama jone;
na thuej kush je ti qe keshtu I gjalle
po rreh ne kambe kete vend te patenzone?

Ky, qe une gjurmet po ia shklas n'kete zall,
Ndonse sot lakur nget e pa lekure,
Shoket I kish ne boten lart te rralle.

I Gualdrades se mire qe nipi, kur
N'jete quhej Guido Guerra, burre me nam,
Shum pune pat ba me mend e shpat dikur.

Ky tjetri, qe thermon ranen me kambe,
Asht Tegiao Aldobrandi, sa jetoi
atje mbi dhe nuk pat te keqe fame.

E une qe ne nje kryq me ta pesoj
Jam Jakob Rustikuci tue u perzhite,
Ah shtriga grue shiko se ku me coi!>>

Po te kish mujte kush flaken me ma prite,
Do t'ishe hjedhe mes tyne fluturim,
As prisi them pengese s'do me kish qite.

Por mbasi djege e pjeke do t'ishe shqim,
Prej frike, jo se une s'pata deshire,
Nuk munda t'I marr ngryke me mallengjim.

Dhe u thashe: <<Kjo gjendja juej kaq e veshtire
Perbuzje jo, por dhimbje me ka zgjue, -
E vone do me largohet kjo meshire, -

Porsa imzot I ndershem m’u drejtue
Me fjale, nga t’cilat se po vijne kuptova
Njerez te tille, sic jeni per t’u cmue.

Une jam nga toka juej, ku ju sa prova
Per pune te larta dhate; perhere nder shoke
Une mire kam fole e mire per ju degjova.

Tamthin la pas, molle t’ambla shkoj me rroke,
Ashtu si me premtoi I drejti pris,
Por ma pare qendres do t’I hyj me koke.>>

<<Uroj qe sa ma gjate t’I qeverise
shpirti gjymtyret tua, - tha persri, -
si dhe, mbas vdekjes, emni yt te ndrise!

Por ti me thuej: burrni e fisniki
Vallë a ka mbetë n’qytetin tonë ndo’j grimë,
Apo të dyja janë dëbue prej tij?

Sepse Borsieri, që me ulërimë
Me turmën tej vrapon, ardhë tash në fund,
Me fjalë të veta na ka sjellë aq dhimbë.>>

<<Njerzit e rij, fitimet e pafund,
shfrenim, mendjemadhsi kane ngjalle ne ty,
sa qetesi, Firence, s’po gjen askund!>> -

une brita, koken lart, zemren tue shfry;
por t’kqyren shoqishojn ata te ngrate,
ashtu si kqyret e verteta n’sy.

<<Ne qofsh mësue, - me thane, - ti pa u matë
keshtu t’verteten tjerve me u perplasë,
I lumi ti se e paske gjuhen shpatë!

Me dale kesaj terrine ne pac rasë
E yjt e bukur perseri me I pa,
Kur tu thane <<ishe>> gzim ke per te pasë,

Fol e kujtona, mos na len pa za!>>
Rrethin tue prishun u leshuen mbi lamën,
Me kambet-flatra zune te tre me nga.

Nuk mund te thuhet kurr ma shpejt nje <<amen>>,
Se sa na u zhduken vrik prej syshe ahera;
Me prisin ndoqem te rrekese na amën.

Pak fort na kishim ecë, kur zu potera
E ujit me u degjue prej nje afersije,
Qe me u marre vesh ne na pengoi mejhera.

Si ai lum, qe n'sa lumej te asaj brije
Te Apeninit, me nje rruge te vet
Drejt lindjes nga Monvizo ne det bie,

Qe Akvaketa lart gjithkush e thrret,
Ma parë se poshte n'lugine hovin ta ndalë,
Dhe ne Forli kete emën e humbet,

N'ato kreshta gjemon me shkume e valë
Te Sh'Benedikt del'Alpe e atje resh,
Ku per njemije shtrehimi mund te dalë,

Keshtu poshte bregut thik ne shkambij veshë
Na pame nje lum te kuq qe shungullonte,
Ate qe qyshkur na kish rrapllue nder veshë.

Kishe një lak qe mesin ma qarkonte, -
Me te kam dashtë me kapë n'cas te veshtire
Panterën e larueshme qe m'pengonte;

Prej belit une e hoqa ate tersire,

Tue iu binde urdhnit qe m’u dha nga prisi,
E atij ia dhashe ba lamsh e lidhun mire.

Ky brijas tue u sjelle, tek kah midisi,
Pa iu afrue fort buzes, me fuqi
E hodh gjithe ate litar perposh avisi.

<<Pa tjeter do te ndodhe ndo’j mrekulli
mbas ketij shej, - thoja me vehten time, -
qyshse me sy po e ndjek me aq kersheri.>>

Sa I urte duhet te jete njeriu n’veprime
Prane kuj te sheh jo vec cka ban perdite,
Por din dhe me t’u fute thelle nder mendime.

E ai me tha: <<Së shpejti ka me u ngrite
C’pres une e c’rreke ti me gjete me mend,
Se shpejti nder syte tu ka me u avite.>>

Shpesh goja duhet mbyllun pernjimend,
Kur te vertetat ngjajne te pabesueshme,
Se genjeshtarë me kot kane quejte shum kend,

Por s’m’len me heshte sot pamja e mrekullueshme;
T’betohem, o lexues, per keto fletë
Te Komedise, - paste hire te vazhdueshme, -

Se pashe une nje perbindsh drejt nesh perpjete
Tue ca mu si me not mjegllen e ndyte, -
Me trandë dhe ate zemer qe nuk trandet lete, -

Si merr me dale nga deti ai qe asht zhyte,
Spirancen per te nxjerre per shkamb ngujue
O tjeter gja, dhe jepet me qite kryet

Trupit tue I dhanë, kambët tue kruspullue.

Kanga XVII

<<Ja bisha me te mprehtin bisht te gjatë,
qe malet can, rrxon ledhe t'armatueme,
ajo qe perlyn boten me lëngatë!>>

Kështu tha prisi e bishen e shemtueme
Me shenje ku na po ecnim e therriti
Te ndalej mbi bregoren qe kalueme.

Shembllesa e turpshme e njimtise arriti,
Me koke e trup permbi shkambij tue u rrase,
Por bishtin n'buze te honit nuk e qiti.

Me njeri t'drejte fytyra I kishte gjase
E miresi te prunjte nxirrte ne pah,
Gjithe pjesa tjeter – gjarpen I pamasë;

Tane lesh e me capoj e kish cdo krah,
Nder brij, mbi krahanor edhe mbi shpine
Me rrotullake e neje ish gjithkah.

Me I ngjye e me I qendise ma mire nuk dine
Tartar e turq pelhuret, ne pune dore
Arakna kurr s'e cfaqi kaq mjeshtrine.

Si taket qe me balle rrine ne ranore,
N'sa pjesa tjeter mbrende ne uje ngel shtri,
Si atje, ku rron gjerman makuti prore,

Kastorët bahen gati per gjueti,
Ashtu shtaza mizore vend kish zane
N'ate rryp shkambor, qe ranen rrok unji.

Dhe rrihte bishtin, qe mbi hon kish lane,
Me bigen e helmueme shah perpjete,

Sikur hagrepi kur sulmon me t’ngrane.

<<Le ta ndryshojme pak rrugen qe ka mbete, -
tha prisi, - dhe bajme mire me iu afrue
shpirtzezes bishe, qe rri atje mbeshtete!>>

Prandej nga e djathta nisem me kalue
Dhjete hapa buze gremines, n’short me ra,
Ranes e flakeve me iu largue.

Krejt afer saj kur u afruem na, pra,
Ndeje permbi rane, humneres jo shume lark,
Do njerez mekatare më ra me pa.

<<Qe t’kesh ide te plote c’ka ne kete qark,
si vuejne te shohesh e per cfare denim,
ti shko e hyn mes shpirtnash atje varg;

por mos vono me ta ne bisedim;
nderkaq une do t’I flas ksaj egersine,
qe te na marre mbi supa fluturim.>>

Keshtu tha prisi. Buze asaj gremine
T’rrethit te shtate u nisa vetmitar
Kah shpirtnat e denuem n’ate skaj shkretine.

Dhimbja ne lot shperthente, tash e pare
Luhatshin duert me gjete nje fare shpetimi
Nga rana e flaka qe po I digjte zhar.

Ashtu dhe qejt ne vere nga zemerimi
Me u shpetue rropaten me turij e
Me putra zekthave nga I idhte thumbimi,

E miza e pleshta dbojne. Nder ato hije
Kur syte I ngula, ndeje nen flaket rraste,
Asnje nuk njoha mes asaj morije.

Ne qafe te gjithve u varej nga nje traste
Me ngjyre e shenje t'vecante, rrijne tue e shikuem
Thue duen me pa n'se I kane perplot a zbraste.

Si u futa dalngadale nder te denuem,
Mbinje traste verdh dicka te bruzte dallova,
Luan dukej ne ftyre e ne t'qendruem.

Pastaj, kur me shikim mbare I kalova,
Nje tjeter krejt te kuqe, flake e gjalle,
Siper me 'j pate si qumesht bardh veshtrova.

Njani, qe kish nje dose te bruzte ne balle
Te kuletes se vet bardh porsi bore,
Me tha: <<Neper kete grope cka lyp ti, valle?

Shko! Por pse I gjalle je fute n'kete vend te gjore,
Ta dijsh se fqinin tim Vitaliani
Ne t'majten time do ta shoh n'kete zore.

Mes fiorentinve rashe une padovani,
Shpesh klithja e tyne n'veshe me oshetin:
- Te na le t'vije kalorsi yne sovrani,

qe do te kete tre sqepet mbi takfine!>>
E drodhi nofllen, gjuhen nxori jashte
Porsi mezati hunden kur lepin.

E une se po vonoj nisame drashte,
Mbasi vete prisi m'kishte porosite,
Prandej u ktheva e I lashe n'ate jete te vrashte.

Mesuesin une e gjeta tue me prite
Siper kurrizit te asaj shkerbe.
Me tha: <<Mos t'leshoje zemra me u korite!

Me shkalle te tilla tash do zbresim ne;
Ne mes po rrij e para po t’ve ty,
Se mos ti ndonje dam prej bishtit ke.>>

Si ai qe ethesh kartane kaperthye,
Irnue e tha, vjen tue u nxi nder thoj
E dridhet po te shohe hije me sy,

Keshtu u ngjetha, lart kur ai me ftoi;
Por, si sherbtori para zotenise
Trim, turpi burre me u ba me detyroi.

Si dijta une I kceva mbi kurris;
Deshta me I bza, por zani krejt m’u muer
E fjala s’duel: <<Me perqafo, o pris!>>

E ai qe me ndihmoi sa hera kur
N’rreziqe rashe, si hypa, pa vonue
Me kapi e me shterngoi fort per krahnuer

Dhe tha: <<Gerion, tash mundesh me flutrue,
Gjiret por ban t’medha, ulu ngadale,
Mendo se c’peshe te re te kam ngarkue!>>

Si shkoqet lundra bregut, vale mbi vale,
Ashtu rreshqiti ai nga shkambi I zi
E, porsa ndjeu se s’kishte gja me e ndale,

Koken e suell ku kish bishtin e tij,
Qe porsi ngjale ne hapesi e shtriu
Edhe me flete cau rrugen per ajri.

Besoj se frike me shume Feton fatziu
Nuk pati, kur I hiken frejt prej dore
E qielli flake, si e shihni, vetetiu;

E as Ikarios, kur ne sfere qiellore

Nder flete ndjeu dyllin tue iu shkri, bab'-shkreta
Ndersa I briste: <<Rruge te keqe more!>> -

Se sa une pata, pezullue kur mbeta
E rreth e qark gja syni s'me shikonte,
Vec bishes qe me mbante n'flatra t'veta.

Ajo ngadale, ngadale ne qiell notonte,
Sillej e zbriste, e une nuk ndjeja gja
Vec ajrit, qe nga poshte e n'ftyre m'freskonte.

Ne veshe nderkaq m'erdh nje zhaurime hata
N'e djathte, ku lumi binte thik teposhte,
E shtriva koken ndonje send me pa.

Nuk ndeja ma aq lirshem tue zbrite poshte,
Kur flaket pashe e klithje e vaje degjova,
Prandej une tue u dridhe shterngova kofshte.

Per zdrypje e rrotullime u kujtova
Vetem at'here, kur ne ate vend per seri
Mundime e vuetje nga cdo ane hetova.

Si, lodhe nga fluturimi igjate, skyferi
Kah s'vren as zog as vove, me ra nis vete,
N'sa I zoti bret: <<Pse ule?>> - e ai I mjeri

I lodhun zbret ku u ngrit aq krahalete,
Me gjire t'hapta shkon e zen nje vend
Larg mjeshtrit, I idhnuem e kryeperpjete;

Keshtu Gerioni, neper ajr si u end,
U ul e ra rranze atij shkambi thik
Edhe, si na shkarkoi, I egri shpend

Si nje shigjete fluturuese humbi vrik.

Kanga XVIII

Nje vend quejte Lugjezeza asht ne hon,
Me shkrepa ngjyrehekur I ndertuem,
Si qarku nalt, qe rreth e rreth I shkon.

Në mes te ketij logu te mallkuem
Hapet nje pus I gjane e I thelle sa s'ka, -
Do flas ma vonë se si asht I sajuem.

I rrumbullakte asht brezi I tokes, pra,
Qe ndan kete pus nga ajo e perpjete malore,
E ne dhjete lugje gjithe ky brez asht nda.

Sikur e kane te pamet do llogore,
Keshtjellave shumfish perqark qe u shkojne
Dhe mprojne te lartat ledhe madheshtore,

Po ate pershtypje lugjet te perftojne;
Si dyerët e fortesave I kanë
Urat, qe tej llogores te kalojne,

Ashtu permbi seicilen lugje t'gjane
Shum ura te medha gjithe shkrep e gur
Ngrihen e n'fund bashkohen pusit pranë.

Na ne kete vend u gjetem at'here kur
Iu ulem tok Gerjonit, e poeti
Nga e majta shkoi dhe mbrapa tij me muer.

Por ne te djathten syni im me mbeti
Mbi te denuem te tjere, tjere kerbactarë,
Dhe vlonte e para lugje asi rrëmeti.

Te gjithe ishin picak ata mkatarë;
Nje valë drejt nesh, nje vale shkonte perpjetë

Tue ecë ma shpejt se na, siur ma parë

Banor't e Romes, ne te shenjten vjete
Te jubileut te madh, kur uren dalin,
Menyre te lehte per kete kalim kane gjete,

Keshtu disa perballe keshtjelles ndalin
Hapin e vet per t'shkue ne Shejtënoren
E Sh'Pjetrit, ndersa tjere perballe kane malin.

Kendej edhe andej neper shkamboren
E zeze pashe djaj brinoca me kamxhike,
Qe tue rrahe shpirtnat nuk e matshin doren.

Sa shpejt ata t'shkallmuem dijshin me hike
Me kerbacin e pare! Asnjanit ma
S'I binte mall te dyten here me u fshike!

Ndersa ecja, shikimi im me ra
Mbi njanin, dhe mendueshem thashe ne cas:
<<Me duket kete fytyre diku e kam pa!>>

Ta shoh ma mire u ndala n'kambe enkas
Dhe prisi u ndal me mue, n'orzezen troke
Pranoi qe une te kthej dy hapa pas.

E ai shpirt I fshikulluem at'here me koke
Te ulun desh t'kaloje, por kot e pat,
Se I thashe: <<O ti, qe syte po I hjedh pertoke,

Me duket se ta njoh holle ate surrat, -
Ti Venedik Kacjanemiku je!
C'te coi te tharten salce me e pase per fat?>>

E ai m'u gjegj: <<Shum keq ngushtue me ke;
Por m'ban me folë e qarta gjuhe e jote,
Qe ma kujton aq ambel t'lashtin dhe.

Jam ai qe Gizolabelën ia cote
Markezit, me u kenaqe me trup te saj,
Megjithse per kete turp fliten fjale kote.

Por s'jam I vetmi bolonjez n'kete vaje,
Sepse si une te tjere ketu do gjeni,
Qe shprehjen <<sipa>> e kuptojne me rraje,

Ma shum se ka ne mes Savene e Reni;
Per t'me besue, ti vetem te mendosh
Se bolonjezi asht koprrac si qeni.>>

Fjalet pa I krye, nje dreq atij balosh
T'ia mshoi kerbac e I briti me terbim:
<<Ik! Ktu nuk shiten femna, he kodosh!>>

At'here une shkova prane mesuesit tim;
Pastaj mbas disa hapash na arritem
N'nje vend ku nje ure gjetem per kalim.

Me lehtesi te madhe asaj iu ngjitem
E, tue u sjelle nga e djathta, u shkeputem
Nga ata qe siellen me t'amshuemin ritem.

Kur na deri ne mes ures iu futem,
Nen t'cilen fishkullon dredha gjithmone,
Prisi me tha: <<Ndalu paksa, te lutem,

Siellu e veshtro te tjere te patenzone,
Qe t'I shikosh qepari s'pate rase,
Mbasi po ecnin ne drejtimin tone!>>

Nga ura e lashte veshtroja njerz pa mase,
Qe vinin varg drejt nesh nga tjetra ane,
Dhe n'ta kamxhiku rrin tue u perplase.

Prisi, ndonse me pyete s’e cova zane,
Me tha: <<Shih c’burre na vjen kesaj terthore,
Porsi te tjeret vuejtka, e nuk qan!

Edhe ketu e ruen pamjen mbretnore!
Ai asht Jasoni, me trimni e urti
<<bashken e arte>> ua hoq Kolkve prej dore.

Ujdhez’n e Lemnit preku kamba e tij,
Mbasi te pameshirshmet gra barbare
Gjithe mashkujt kishin fute ne dhe te zi.

Atje me ambelsi, fjale lajkatare
Izifilin mashtroi, nje vashe te re,
Po ate qe duel per shoqe genjeshtare.

E braktisi shtatzane, qyqe mbi dhe,
Ai faj me te tille vuejtje e ka denue,
Vuen per cka I bani dhe t’shkretes Mede.

Keshtu peson kush femna ka mashtrue;
Ma e para lugje vetem kaq perfshin,
Ti shpirtnat pe qe mbrenda jane ndeshkue.>>

Kishim arrite ku ura si rrypine
E ngushte me pend’n e dyte fill kryqezohet,
Qe nje ure tjeter mban pastaj ne shpine.

Q’andej degjuem si n’lug te dyte ankohet
Nje turme, qe turfullon turijt e ngrate,
Rreh vehten me shuplake edhe dermohet.

Si myk u ngjeshej brigjeve per t’gjate
Avulli I dendun qe nga fundi afshon –
T’vinte me vjelle tue pa e tue nuhate.

Poshte ka aq terr, sa gja ti nuk veshtron,

Ne maje po s’I shkove atij qemer
Ure, ku ma qarte syni deperton.

Mbrrijtem aty e pame ne ate humnere
Njerz zhyte ne ***, thue se ketu kane shfrye
Gjirizet e mbare botes menjehere.

Ndersa une po kerkoja mbrende me sy,
Pashe nje, s’e dij a prift a shekullar,
Se n’krye ma shum se tjeret ishte zhye.

<<C’po kqyr ashtu? – therriti ai shpirt I vdare, -
vec une ty te terhiqkam nder kaq shoke?>>
<<Pershtypje kam, - ia ktheva atij qyqar, -

se te kam pa dikur terun me floke;
ti Aleks Intermineli je, per bese,
prandej ia ngula syte une asaj koke.>>

Ai briti, tue I ra vehtes grushta krese:
<<Miklimet m’hodhen n’kete gjiriz t’peshtire,
kjo gjuhe kurr s’me pushoi lajka te qese.>>

E prisi tha: <<Hidh syte ma tej, o bir,
Qe te arrije shikimi yt I pake
Me e vrejtun ne fytyre ate kurve ma mire,

Qe, ndye e shprishun, qenka ba si shakë;
Me thoj tane *** dermishet, tjeter s’ban
Vec co e ul, e u llokocit n’ate brrake.

Taida asht, ******; nje jaran
Kur pyeti: - A po ma din per nder? – kjo hore
Ambel iu gjegj mejhere: - Oh, fort, o xhan!

Por mjaft I ngope syte ne kete llogore!>>

Kanga XIX

Simon o magjistar, ndjeksa qyqare,
Gjanat e Perendise ju nuk I keni
Per hir e miresi, por grabitqare

Per ar e per argjend po na I shkerdheni;
Koha ka ardhe per ju burise me I ra,
Mbasi ne t'treten lugje grumbull jeni.

Der n'maje t'ures tjeter kishim rra,
Qe binte mu ne mes te pusit t'zi
Hapun perpara sysh me t'shti hata.

O dije e pambarueme, sa urti
Tregon ne qiell e toke, n'kete grope te thelle,
Meritat sa I shperndan me drejtesi!

Une pashe nder ije e n'fund te asaj shpelle
Gropa germue ne shkamb ne cdo drejtim
Njilloj te rrumbullakta pre me zell.

Ma t'gjana e te medha ktij synit tim
S'iu duken se ato qe ka Shen Gjoni
Im I bukur, perdore per Pagezim.

Nje asosh, pak vjet ma pare, kunder zakoni
E theva, se mbrende njani ish tue u mbyte:
Kjo qe arsyeja, tjeter mos kerkoni!

Ne gojen e cdo grope rrinte zhyte
Nje mekatar, e dale I kishin pak
Kambet perjashta, tjeter s'shihnin syte.

Nga flaket idhtë u digjnin shputat-gjak,
Per gryke kaq rrinin tue shkapetë kercejte,

Sa me kepute cdo prange edhe cdo lak.

Sikur perhapet dridhshem flaka krejt
Mbi sende t'lyeme vetem ne syprine
Mbi thembra e gishta munda zjarr me vrejte.

<<Pris, kush asht ai qe rreh me tane furine
kambet, - I thashe, - mbi gjithe shoket e tjere
e qe nje flake ma e ndezte po ia lepin?>>

<<Ne qofte se don, - mesuesi tha at'here, -
une po te zbres paksa ne kete terthore,
prej tij do ta kuptosh pse vuen ate tmer.>>

<<Cka deshron ti, due une, - fola ksodore, -
ty te kam pris, mbas teje bahem copa,
ti e di, ne se une due me e pa ate zgore.>>

Ne te katerten lugje me coi hopa,
U sollem pak e zbritem ne te majte,
Ku flaket thelle velojshin neper gropa.

Prisi gjithnje shpejtonte tue me mbajte
Dersa atij I mbrrijta permbi varr,
Qe me ato kambe aq fort ishte tue qajte.

<<Cili je ti, qe t'paskan fute ne zjarr,
o shpirt I keq, si hunin poshte me krye? –
fillova, - fol me mujsh, qe vesh ta marr!>>

Une rrija porsi frati, qe rrefye
Ka gjaksorin e prape, qe e kane vorrue,
E fratin thrret, se vdekjen don me shty.

<<Mos je ti ngri ne kambe, - me briti mue. –
Mos je ti Bonifaci bri ksaj grope?
Per disa vjet me mend qenkam gabue.

A thue kaq shpejt me pasuni u ngope,
Per t’cilen me genjye nuk pate frike
Te bukren grue, edhe pastaj e rope?>>

Pergjigja me habiti, asnje cike
Une nuk po dija tash se nga t’ia mbaj,
S’po dija c’te pergjigjem ne ate pike.

Virgjili at’here: <<Nderdyzash mos e mbaj,
Thuej: nuk jam ai, s’jam ai qe ti kerkon!>>
Si me urdhnoi, vendosa t’I bëzaj.

Kambet shkapet shpirti ne ate hon,
Pastaj tue fsha e si tue qa me lot
Me tha: <<At’here prej meje cka deshron?

Ne qofte se me më njofte s’te duket kot,
Qysh se I ke ra ksaj grope tatepjete,
Dije se I veshun Papë qeshë per do mot.

E qeshe ari I madh me te vertete,
Klyshve te mij vec ndeja tue pertype:
Si paret nalt, ktu u futa vete n’kulete.

E Papve tjere me krye une u kam hype,
Qe kishen para meje paten shite,
Shoshojne n’kete zgaverr shkambi rrijme tue shtype.

Ma poshte do shtypem edhe une nje dite
Nga ai, qe ma muer mendja se ti je,
At’here kur une te pyeta krejt pa prite.

Porse kjo flake, qe kambet m’djeg si rrfe
Me krye teposhte ngulun keshtu per dreq,
Shputat atij ma pak ka per t’ia nxe.

Mbas tij do vije nje ma I luejtun mec,
Bari I pa-kanu nga prendon dielli,
Qe mbrende do te na mbylle si mos ma keq.

Jazon I ri do jete, si del mirfilli
Ne <<Makabejt>>; per qef si mbreti I shkoi,
Keshtu ai I Frances ktij do I shkoje mbas trilli.>>

Une nuk e dij n'kete pike c'ka me terboi
Qe I pergjegja troc une me kete meter:
<<Aman, me thuej, vizar sa I kerkoi

I Lumi Zot ma s'pari Shejtit Pjeter,
Kur celsat e bekuem ia lshoi nder duer?
Vec <<m'eja mbrapa!>> m'duket s'I tha tjeter.

As Pjetri as tjeterkush Matise s'I muer
Ar e argjand, kur t'gjithe e paten zgjedhe
N'ate vend, qe shpirti I zi I Judes buer.

Pra mire e ke, e deshte vete kete zgjedhe;
Ruej me kujdes parate e asaj bote,
Qe aq kryenalte me Karlin t'shtyne me u sjelle.

Sikur nderimi I madh t'mos me ndalote,
Qe kam per ata celsa aq me nam,
Qe mbajti dikur n'dore zotnija jote,

S'do gjeja fjale sa duhet me te name;
Lakmija juej gjithe boten ka shkretue,
Tue ngrite te kqijte, t'miret tue I shkele me kambe.

Paj vec per ju, Bari, paska mendue
Ungjilltari, kur pa ate mbi uje,
Me mbretnit e asaj bote tue kurvnue,

Ate, qe shtat krenë I dolen si mos kuj,

Nga dhjete brinat qe kishte muer fuqi,
Dersa per t’shoqin s’qe virtyti I huej.

Ju zotin n’ar e argjand na keni ngri
E c’ndryshim ka prej jush nje idhujtar?
N’adhrofte ai nje, adhroni ju njemij!

Ah, Konstantin, per sa t’kqija qe fare,
Jo kthimi n’fe, por ajo e zeze dhurate,
Qe muer nga ti I pasni At I pare!>>

Ndersa une ia kendoja kete urate,
O pse idhnimi o ndergjegja e brete,
Si I terbuem shqelma qiste ai krahthate.

Mendoj se prisit tim kjo gja I pelqete;
Shihej se ambel n’shpirt kumbue I kishte
Kjo fjala ime, fjale e nje s’vertete.

Prandej tue m’rroke nder krahe si nje ferishte
Me ngriti e me shterngoi fort per krahnuer,
Dhe asaj rruge iu ngjit, pershkue kah ishte.

As nuk u lodh qe m’mbante ashtu me duer,
Dersa ne maje t’ures s’pat arrite,
Qe shkon nga e katra n’pesten pende kaluer.

E aty me ambelsi barren tue zbrite,
Per shkamb e gur me priu ai ne nje shteg,
Ku mezi do kalonin deri dhite;

E menjehere iu futem tjetrit breg.

Kanga XX

Vuejtje te reja do pershkruej, me nxjerre
Landen qe lyp kjo kanga e njezete
E kantikes se pare mbi t'errtin ferr.

Vemendshem po shikoja tatepjete
Nje shesh te hapte ne fund te atij plaskoni,
Ku me lot ankthi lahej toka e shkrete.

Pashe, pra, n'ate log te rrumbullaket honi
Njerez ne vaje, te heshtun, tue u sjelle
Ngadale, si ne kete bote shkon procesioni.

Por vetem kur shikova n'ta ma thelle,
Vrejta ne cas, - si valle, ta shpreh cudine? –
Se qafat krejt nje dore ua kish perdredhe,

Keshtu fytyra u kishte dale ne shpine;
Tue ece seprapthi rruga duhej ba, -
Para me kqyre ua kishin heqe mundsine.

Ndoshta garravacohen n'kete hata
Ata qe I ka mberthye paralizija,
Po une kurr s'kam pa e nuk besoj se ka.

Dashte Zoti, o lexues, nder vargje t'mija,
Mesim te nxjerresh ti; me thuej ti mue
Pa qa si te qendroja nga shemtija

Qe pamja njerezore kish pesue,
Ku pa pushim rrekaje u rridhnin lote
Per lug te shpines n'vithe tue kullue?

E une po qaja per te mjeren frote,
Mbeshtetun mbi nje shkamb, aq ishe preke.

<<Dhe ti I marre qenke?>> - prisi m'tha atbote, -

mshira ketu gjallon n'se krejt ka vdeke;
gja ma te mbrapshte a ka se ate njeri,
qe drejtesine hyjnore don me preke?

Co kryet, co kryet e shih ate qe perpi
N'sy te Tebanve e pati toka e zeze!
<<Ku qafen then, - I briten mbare atij, -

O Anfjarao? Pse po I hik betese?>>
E tue u gremise, ai u ndalue vec kur
ra te Minosi, qe rremben pa shprese.

Shiko si I ka ba shpatullat krahnuer!
Si desht me pa shum para, n'kete menyre
Tash mbrapa sheh e mbrapa ec terthuer.

Shiko Tirezjen, qe dryshoi fytyre
Kur nga mashkull muer pamje femenore
E nuk I mbet si I pat asnje gjymtyre.

Iu desht atij ate shufer ta perdore e
T'u bjere prap dy gjarpijve t'bashkangjitun,
Qe prap t'I dalin puplat mashkullore.

Me shpine te barku Aronti I asht avitun;
Nder male t' Lunit, ku pret dru te blere
Karrarezi dhe poshte shtepite ka ngritun,

Nje shpelle pat per banim, me t'bardhe mermer;
Andej ai mundte yjzit me sodite
E detin e pamatun kurdohere.

E ajo qe ti nuk po ia sheh dy gjijte,
Se mbulue I paska me gershetat shpirshe,
Dhe ka n'kete ane cdo vend qe qime rrit,

Asht Manto qe, e lodhun shtegetish,
E nguli cakun ne vendlindjen time;
Per te m’pelqen, prandej, dicka te dijsh.

Mbasi I ati I vdiq e e la jetime,
E skllave u ba qyteza qe e mpron Baku,
Kurr kamba e saj nuk mejti nder rravgime.

Nje gjol ne t’hijshmen Itali, te praku
I Alpeve asht, - kufi I Gjermanise
Permbi Tiral, - emnin e ka Benaku.

Nga ‘I mije e sa burime jane ujise
Mes Garde e Kamonike ato vrrije
T’Apeninit, e ai uje n’kete gjol bitis.

Nje vend gjindet ne mes; prej ipeshkvije
T’Verones, Breshjes, Trentit Bariu prore
Mund t’bekoje t’vetet, kur n’kete qender bie.

Aty perposh nje bregu madheshtor
Shtrihet Peskerja, nje e fort keshtjelle,
Qe s’I ra Breshjes as Bergamos n’dore.

Asht po ky vend, ku nga Benaku I thele
Ujet, qe dot ne te ma nuk qendron,
Si lum neper kullota zen me rrjedhe.

Kur ky perrue vrap nis e gurgullon
Ma larg liqenit, Mincjo ai emnohet
Der ne Governo, ku shprazet ne Po-n.

Ne nje rrafshine te ulet mbas do kohet
Ai bie, shtrihet dhe bahet kenete,
Qe sidomos gjate veres qelbesohet.

Ne mes ketij mocali pati gjete
Nje ujedheze e egra virgjineshe,
Qe njerez s'kishte mbrende, as kishte jete.

Me sherbetore, - s'donte njeri me ndeshe, -
Aty zu vend; magjise krejt tue iu dhane,
Jetoi, dersa prej trupit u pat cveshe.

Banoret e krahines ma vone rrane
N'ate vend; atje kush s'mundte me u ba gja,
Mbasi keneta ishte nga cdo ane.

Mbi eshtna t'Mantos ngriten nje kala;
N'kujtim te asaj qe ktu banoi e para,
Pa pyete hijnite Mantove e quejten pra.

Popull te madh ky vend ka pase perpara,
Dersa Kont Kasalodi budallisht
S'vu vesh te Pinamontit fjal't e marra.

Pra ne degjofsh prej kuj ti rastesisht
Prejardhje tjeter per qytetin tim,
Mos I zen bese, se kjo vec rrene do t'isht.>>

E une: <<Mesues, I yti arsyetim
Shkelqen per mue si nje e vertete e gjalle, -
Cdo mendim tjeter – gace e fikun shqim.

M'thuej c'jane ata qe po na vine perballe,
Mos ka ndonje qe n'bote I ndihet zani?
Se vec te dij e kam gjithmone per mall.

<<Njaj qe nga nofllat, - prisi im bezani, -
mbi shpatllat bronxi derdh mjekrren unji,
qe ogurtar, kur n'lufte Greqija rrani

tue lane vec fmijte nder djepa; shi prej tij

e Kalkantit n’Aulide u dha drejtimi
me pre litaret per lundrim te ri.

Euripil e quenin, dhe kujtimi
I ruhet n’tragjedine time madhshtore,
Qe ti permendsh e di qysh prej fillimi.

Tjetri, hollue nder ije kesodore,
Qe Mikel Skoti, qe aq I pelqyen
Trillimet e magjise, e I shkuen per dore.

Ja Guid Bonat, Asdentit ngulja syne, -
Sot shuelli e spaga do I kish leverdise
Ma mire; por kot pendimit tash ia hyn!

Shih t’mjerat, qe gjylpanen tue braktise,
Sovajke e furke, fallxhesha u bane; e rrinin
Vecse me barna e kuklla te magjise.

Te shkojme! Ngarkue me shkarpa tash Kainin
N’kufi e ke, qe ndan dy hemisfere,
Dhe valen prek t’Siviljes, mbrame na ndrinin

Rrezet e hanes, qe u ba si sfere, -
Ti e mban mend sa ndihme te dha tash vone
Neper ate pyll qe aq te kalli tmer!>>

Ai fliste e na vazhdonim rrugen tone.

Kanga XXI

Keshtu na shkuem nga njena n'tjetren ure,
Tue fole cka n'Komedi s'ia vlen me rrfye,
E kishim dale ne maje te saj, kur

U ndalem edhepame se ishim shty
N'grope tjeter t'Lugjezezes, ku me qa
Asht kot; cudite e vrejta ate terr me sy.

Si ne kantjer t'Venecjes vlon pa da
Pisa e rreshinte ne stinen dimenore,
Barket me I lye, dermue detit tue I ra,

Se s'rrihen ma tashti rruget ujore;
Kush ngre te re e kush kallafaton
Te vjetren barke damtue lundrimesh; prore

Dikush mbi kic, dikush mbi bash qellon;
Ndonje I ven arna velit fare grise;
Kush rrema gdhen, litar kush gersheton;

Kshtu, jo me zjarr, - me force te Perendise, -
E trashe e vishtullore n'pellg valonte
Nga njani breg te tjetri e zeza pise.

Syte ngule ia kishe; gja nuk u dallonte,
Vec flluskash qe ai qull rinte tue qite
E here mufatej, here me hov humbonte.

Poshte tue veshtrue po rrija krejt cmerite,
Kur prisi me terhoqi fill perbri,
<<Kujdes, kujdes! Shiko!>> - me tha paprite.

Kryet solla me te shpejte si ai njeir,
Qe don me pa cka asht tue e shty me ike,

Por kaq I asht fute per palc nje lemeri,

Sa vrapin kjo deshire s'ia ndal nje cike;
E pashe nje djall, ma t'zi s'mundesh me e gjete,
Qe ngiste shkamb ne shkamb me te shti frike.

Se c'hije e vrashte n'ate dreq te zi me flete!
E sa mizor me ngjante e I perfrigueshem,
Me flatra hape, vec sa tue preke mbi dhet!

Mbi supin e shpulpuem e te madhnueshem
Nje mekatar kish hjedhe, e me dy duer
Per neje t'kambve e mbante ai shterngueshem.

<<O kthetraflete, - ai briti permbi ure
ku ishim na, - te solla nje te pare
nga Santa Zita, mbrende ta flakim flure!

Po kthehem ku me presin sa mkatare;
T'gjithe vec Bonturit, bajne matrapazllek,
<<jo>>-hi ne <<po>> u shndrroka atje per ar!>>

Poshte e verviti e u kthye ne t'ashprin brek.
As qenii stanit neper ferre e drize
S'e ndjek kaq shpejt hajdutin shtek me shtek.

Ai, sa u fundos, duel siper me kurriz,
Por djajte, qe aty nen ure nuk rrinin kot,
Briten: <<Fytyren Shenjte e ke n'Parriz!

Ketu jo si ne Serkjo bahet not!
N'dac me shpetue nga capojt tone, u ruej
E kryet mos qit mbi pise as sot as mot!>>

Ia ngjiten me `j qind krraba e n'ate rremuje
I thane: <<Tash vallezo ti zhyte e mbyte;
Fshehtas ashtu, ne mujsh me ia hjedhe kuj.>>

Gjellbasi ashtu sherbyesve s'ua ndan syte,
Kah mishnat ne kazan papra perzijne,
Qe siper langut t'mos e nxjerrin kryet.

Mesuesi I mire me tha: <<Qe mos ta dijne
Se je ketu, ti shpejt duhet me u binde:
Mbas krepash struku, mproje qe te te rrijne!

Per cfaredo kokecamje, qe t'me linde,
Ti mos u tut, - punet ua dij me rraje,
Se une dhe tjeter here me ta jam grinde.>>

Ures pastaj ia kaperxei ate maje;
Se gjashtes pende tue I ra ai per te gjate,
Iu desh ta ngrinte ballin me kuraje.

Me ate terbim, me ate te madh inat,
Qe I turren qejte te vorfnit, n'short me e shkye,
Kur lutet ai nder dyer per buken thate,

Vrapuen djajte qe poshte ures, zjarr nder sy,
Drejt tij krrabat I shtrine permbi ate shkrep,
Por prisi: <<Asnje mos te guxoje me msy!

Para se te ma ngjitni ju me grep,
Te vije njani prej jush e te degjoje,
Pastaj ne daci m'varni per gazep!>>

T'gjithe briten: <<Bishtakeqi le te shkoje!>>
Njani levizi, tjeret mbene ne vend;
Tue ardhe ai thonte: <<Lodhet kot me goje!>>

<<Mos valle, o Bishtakeq, ti pernjimend
pandeh se une, - ia preu I urti pris, -
ketu kam mbrrijtun, frike pa pase kurrkend,

sikur mos t’ishte ndihma e Perendise
e fati I mbare? Hap rruge, se lart ne qiell
asht shkrue nje t’gjalle te coj mes erresise!>>

Sa qe krenar, aq ra e u shkreh ai fill,
Nder kambe iu rrzue e rrebta arme prej dore
E u tha te tjerve: <<Futni shpatat n’mill!>>

<<Ti qe je struke, - prisi m’u suell ksodore, -
mbas atij shkamb te ures e s’ban za,
eja te une, se kemi bese e ndore!>>

Dola ne cas, kah ai shkova tue nga;
E djajte para marshuen ne krye dekikut,
Sa dreshta se po e bajne fjalen asgja.

Keshtu luftaret pashe, trembun rrezikut,
Kur nga Kaprona dilnin jashte me bese
Rrethue djathtas e majtas prej anmikut.

Une iu afrova prisit tim me shprese,
Prej tyne por s’I hiqja syte e mije,
Kushdi c’perbluejne, mendoja, mbrenda krese.

Krrabat drejtuen mbi mue e: <<A ban t’I bij, -
I thonte njani tjetrit, - mu ne shpine?>>
<<Po, - gjegjin tjeret, - theja njanen brije!>>

Por djalli, qe po fliste me zotnine,
Koken e solli mbrapa menjehere
E I tha: <<Hej, Ndukalosh, lene njerine!>>

Pastaj kah na: <<Ure n’ure neper gomnere
S’ka mundesi ma rrugen ta vazhdoni,
Se krejt asht shembun I gjashti qemer!

Por n’qofte se me shkue tutje ju deshroni,

Ngjituni kesaj kreshte dhe, pa zore,
Do ndeshni ne nje ure, - ne te kaloni.

Dje u mbush, plotsisht pese ore para ksaj ore,
E ‘I-mije-dyqind-gjashtdhjetegjashta vjete,
Qyshe se u nderpre kendej shtegu malor.

Po coj me ju do dreqen, qe perpjete
Do shkojne me pa mos del kush mbi katran, -
Shkoni me ta, e gja s’ka me ju gjete!>>

<<Hej, Shtrembaflete, e ti o Plakaran,
or Turiqen, ketu! – filloi me thane. –
Mbi dhjetshen, Mjekerroc, t’jeshe kryeshejtan!

Dragon e Xhagajdor, eni n’kete ane!
Ti Derrcatall dhe ti o Qengrricon!
Shpejt, Kuqaleger, Ngerdheshanit prane!

Sillniu rrotull kazanit qe valon;
Shendosh m’I coni fill, vec jo gjetiu,
Por n’ure, qe siper lugjeve u kalon!>>

<<Aman, mesues, e zeza, - thashe, - na piu!
Vetem ma mire ta bajme na rrugen tone,
Ne qofte se e din, se fort p I drue I ziu!

Pse nuk po je I urte si gjithmone?
S’degjon si kercllojne dhambet te terbuem?
Rrezik shoh n’ata sy heret a vone!>>

E ai m’u gjegj: <<S’te shoh dot te friksuem!
Dreqnit le t’I kercllojne sa t’duen catajte, -
E kane me ata, qe n’pise jane te denuem!>>

Te gjithe u kthyen at’here nga penda e majte;
Por, si per shenje, nga I pari tue u zgjerdhi,

Gjuhen ma pare shternguen mes dhambesh djajte;

E ai ****’n e vet e kishte ba buri.

Kanga XXII

Une pashe kalores tue u vu n’marshim,
Ne sulm tue ra o tue parakalue,
Ndo’jhere tue u terhequn per shpteim;

Ne token tuej pashe trimat tue vrapue,
O aretinas, pashe tue ca urdite,
Cet’-cete o nje-per-nje n’kuaj tue luftue:

N’sa japin shenje kambanat e burite,
Ose daullet o keshtjellat mbylle,
Me mjete tona o n’dhe te huej gatite;

Porse ne kambe o n’kuaj nen te tille fyell
Ushtri s’pashe kurr tue lvize e as mos shikosha,
As barke qe merr drejtim nga toke o yll!

Na shkonim, pra, me ata dhjete trimosha, -
Shoqni I thanshin! C’kishim, valle, me ba?
N’kishe – me shenjtore! N’mejhane – me sarahosha!

Katranit syte s’po dija me ia da,
Doja me pa n’ate lugje si pesojne
Shpirtnat denue me u djege me aq hata.

Porsi delfijte detaret I lajmojne,
Mbi vale tue ndale sa per nje cas me shpine,
Qe barken nga stuhija ta shpetojne,

Ashtu, per t’lehtesue ndopak zjarmine,
Kurrizin nxirrte mekatari I shkrete
E fshihej prap ma shpejt se vetetin.

Sikur per te gjate bregut ne kenete
Rrijne, turijt jashte, bretkosat mbare e mbare,

Ndersa kambet e trupi n’uje kane mbete,

Ashtu qisnin turijt ca mekatare,
Por, t’pamen Mjekerrocin, shpejt me frike
Zhyteshin n’pise kush te shpetoje ma pare.

Une pashe, - e pamja ende zemren ma fik, -
Njanin qe s’luejti dot, si n’llom te zi
Ndodh qe ‘j bretkose ngurron, n’sa tjetra ik.

E Qengrriconi, qe ish ma n’afersi,
Cfurkun ia futi n’floket katranose
Dhe e coi perpjete, - vider m’u duk n’ajri!

Me emna I njihja, se, kur u ndane pose,
Mire vrejta kush u zgjodh me me shoqnuem
Dhe vuna vesh kah thirreshin xhindose.

<<Or Kuqaleger, ngulja atij t’pervluem
capojt ne mish, qe per marak me e lnuer!>> -
thrrisnin njezani dreqnit e mallkuem.

<<Kush do te jete fatziu, qe vehten buer, -
mesuesit tim at’here zuna me I thane, -
e kundershtarve t’vet u ra nder duer?>>

E prisi iu afrue mkatarit prane,
Nga ish e pyeti e ai u gjegj n’ate zor:
<<N’mbretni t’Navarres pata babe e nane.

Em ame te nje zotni m’vu sherbetor,
Sepse im ate, qe ish njeri I prape,
Vehten eg jane shkatrroi edhe u ba hor.

Te mbreti I mire Tebald mbrrijta me u kape,
Tue marre ryshfet, tue ble edhe tue shite,
Prandej sot llogari jap ne ket vape.>>

E Derrcatalli, anash qe kish qite
Dy dhambe katroca sikur te nje thiu,
N’mish provoi njanin se sa din me shqite.

Nder thoj mizore macokesh kish ra miu.
<<Largohuni, n’sa une po e mbaj nderkaq!>> -
Mjekrroci tha, me krahe mbasi e perfshiu.

Iu suell at’here mesuesit: <<Pyete aq
Sa me marre vesh prej tij ti ke deshire,
Se tjeret fill mandej do t’ia bajne paq!>>

<<Na fol dhe per ndonje, - tha prisi I mire, -
qe t’jete latin, fute n’peshkve per gazep!>>
<<Une pak ma pare, - u gjegj me te veshtire, -

me nje gjiton jo t’larget qeshe… Ah prep
sikur bri tij te rrija zhyte I ngriti,
s’do kishja frike tani as thue as grep!>>

<<Ma s’me durohet!>> - Xhagajdori briti,
me krrabe ia ngjiti krahut, mizorisht
ia shqeu nje zhangel e ne ajr e ngriti.

Desh dhe Dragoni me ia zhgulun misht
Ne pulpe te kambes, por dekuri syne
Perqark e suell e I kqyri egersisht.

Mbasi hujin e pare ne te e shfryne,
Mesuesi menjehere I tha atij,
Qe ende veshtronte mishin qe ia shqyen:

<<Po kush qe ai, qe e paske pase ne brije,
e thue lajthite qe iu shmange pak?>>
<<Asht fra Gomite Galura emni I tij, -

u gjegj, - ene me perzi mbrende cdo batak;
kur pat ne dore anmiqte e zotnise s’vet,
u suell aq mire, sa t’gjithe e cmojne me hak.

Rob ishin e I liroi tue marre ryshfet;
Qe matrapaz ne gjithe punet e tija
Jo dosido e I vogel, porse mbret.

Me Mikel Zanken fort I shkon miqsija;
Ish logodoras; kur rrijne tue llafose
Per Sarde, nga goja u rrjedhin fjale me mija.

Kqyr ate qe I kercllon dhambet tue u kanose!
Do flisja me, por shoh se ai sa ma pare
Po matet me ma krue mire kete qerose.>>

Kryedjalli Ngerdheshanit dreq zuzar,
Qe syshe ngerdhucej n’qejf te madh me there,
Iu suell e I tha: <<Mos luej, shpend grabitqar!>>

<<N’daci me pa o me degjue te tjere, -
I frikesuem biseden ai vazhdoi, -
Lombardas e toskane ju sjell mejhere;

Vec t’mshehen Kthetrafletet me capoj,
Shpirtnat keshtu mos t’kene se ke me drashte;
E une, I vetem, ulun mbi kete shtoj

Per ju do te therras ma shum se gjashte,
Ne qofte se fishkulloj, sic jem’ mesue
Me ba sa here qe njani kryet qet jashte.>>

Turijte coi Turiqeni, se u kujtue,
Kryet tundi e tha: <<Degjo se c’kopili
Me u zhyte prap ne katran ky ka trillue!>>

Por ai, qe ish I rysun ne sherri,

Gjegji: <<Me te vertete jam mendjekeq,
Qyshe pranoj me fike shoket e mi!>>

S'u mbajt ma Shtrembafleta, mbi cdo dreq
Ai desh me dale: <<N'kecefsh, - tha, - une revan
S'do ngas, qe shpinen tande mire ta ndreq,

Por do t'I rrahi flatrat mbi katran;
Te zbresim e ta bajme bregun mburoje,
Me u talle me dreqen t'shohim a ia mban!>>

O ti, lexues, degjo kete goxha loje!
Sejcili syte e vet n'ane tjeter solli,
I pari ai qe qe ma I rrebte ne goje.

Mire navarrezi kohen gjet, mbeshtolli
Gjithe forcat e, tue u mshue kambvet, ne cas
U hodh edhe prej krahve t'shefit dolli.

Te gjithe u mbushen me te forte maras,
E ai, qe per deshtimin faj kish vete,
I pari u sul tue brite: <<Ta mbrrijta pas!>>

Por frikes s'ia kaluen te lehtat flete,
Vetime mes valesh I denuemi u mbyt,
E ai fluturim u ngrit, me gjoks, perpjete;

Jo nryshe nje rosak nuk futet zhyt,
Kur e sulmon skyferi ta haje gjalle,
E I lodhun ngrihet ky me shpirt ne fyt.

Zemrue fort Plakarani, se I kish talle
Mkatari, ra pas dreqit fluturim,
Gezue prej ikjes, shokut per t'ia kalle;

Por, mbasi batakciu nder sy iu shkim,
Ai me capoj djallit iu hodh ne shpine,

Mbi pise u kaperthyen me t’madh terbim.

Dhe tjetri por kish qene nje gjeracine,
Shokut ia ngjiti kthetrat e mallkueme
E n’cas te dy ne gjol rane me kaptine.

I shperndau vetem brraka e pervelueme;
Donin, por t’zotet s’ishin mame u ngrejte,
Kaq flatrat kishin pise t’vishtullueme.

Mjekrroci me te tjere, ate hall tue vrejte,
Katerve u dha urdhen me u hjedhe ne breg
Me cfurq ne dore; keta at’here me t’shpejte

Andej-kendej, ku u tha, zunenga nje shteg,
Krrabat drejtuen dy dreqent me I terhjeke,
Qe der ne palc katrani-zjarr I djeg;

E na I lame ashtu tue u perpjeke.

Kanga XXIII

N’heshtje, vetare, si I iken asaj valle,
Shkonim njani mbas tjetrit me krye ule
Si franceskan kur ecin n’per rruge t’madhe.

Te prralla e Ezopit m’ishte ngule
Mendja ime, si pashe gjithe ate rremuje,
Ku ai tregon si kneten not e duel

Mi e bretkoce. Ma fort dy pika uje
S’gjasojne, se te dy ngjarjet kur I ven
Perballe, kushdo e sheh kete gjase po t’duej.

Si nga nje tjeter nje mendim shperthen,
Keshtu m’vetoi dicka nder mend ma vone,
Qe frike ne palc me shtiu sa bese s’e zen.

Ja cka mendoja: <<Kta per fajin tone
Pesuen c’pesuen e keq u vune ne loje,
Kjo gja I poshtnoi keta te patenzone,

Prandej inatin gja s’do t’ua ndaloje,
Do te bijne permbi ne si kokrra e rrfese,
Si qeni kur ia njet leprit me goje.>>

Prej frike po m’u cojshin leshte e krese
E siellja koken mbrapa tash e pare,
Prandej thashe: <<Pris, ne qe se pa vonese

Nuk fshihemi, s’besoj se pa zarar
Do ndahmi; diku mbrapa I kemi lane;
S’I shoh, por m’duket se mbi qafe m’jane vare.>>

E ai: <<Dhe t’isha nje pasqyre e gjane
S’do ta feksoja ftyren tande aq kthielle,

Sa shoh mendimet tua ane per ane.

Cka n’mendje ke, tue rrjedhe tani asht fill
Kah une, e ne cdo gja te dy perkojme,
Pra ceshtjen per te dy keshtu e kam zgjidhe:

N’qofte bregu I djathte me I ulte e na mund t’shkojme
Me zbrite ne lugjen tjeter pa u ndale,
Ndjekjes, qe po I friksohmi, I shpetojme.>>

Ende s’I kishte thane ai keto fjale
E, ja, djement I pashe tue fluturue
Drejt nesh, me flatra t’shtrime, pale e pale.

Mesuesi menjehere me kapi mue
Si ajo nana, qe papritmas zgjohet
Nga zhurma e sheh se flaka e ka rrethue;

Foshnjen rremben e rend me vrap, s’ndalohet,
Kujdes per vehte s’ka, po per ferishte,
Vetem me ate kmishe ne shtat e nuk kujtohet.

Poshte kodres se rrembyeshme ashtu si ishte
Shkiti dhe prisi, per ate shkamb mbeshtete,
Qe lugjes tjeter nga nje ane iu vishte.

S’rrjedh uje neper kanal me vrull tatpjete
Per me sjelle nje mulli ngulun ne toke,
As kur te jete tue u futun neper flete,

Si rrshqiti prisi im neper ate boke;
Ne parzem me shterngonte pa ia da,
Si t’me kish bir e jo si t’ishim shoke.

Mire n’fund te lugjes tjeter s’kishim ra
E ata ia behen n’zgrip te asaj rrepine
Shi permbi ne, por s’kishin c’me na ba;

Se Pushteti Hyjnor u dha mundsine
Lugjes se peste si roje me I qendruem,
Por tutje nuk e shtrinin dot fuqine.

U gjetem mes do shpirtnash te ngjyruem,
Qe ecnin dalngadale si n'procesjon,
Tue qa, e u dukshin t'lodhun, te dermuem.

Manteli me kapuc seicilin mblon
Deri nder sy; po aq persosmenisht
Ne Keln mungaret t'vishen kane zakon.

Ai ar perjashta t'I merr syte krejtsisht,
Permbrenda por jane plumb qe nuk peshohet,
Ata t'Federikut mund t'I mbajsh ne gisht.

O peshe e rande, qe per amshim do cohet!
Na majtas shkuem, me ta krahas perhere,
E qanin me lot t'idhun sa s'tregohet.

Por te randuem se tepri ata te mjere
Ecnin mezi, mertisun kambe e krye,
Sa ne cdo hap u gjindshim me te tjere.

At'here une prisit: <<Fort te lutem ty,
M'afro te ndonje shpirt qe ka lane nam,
Tue ece shiko mos njeh njeri me sy!>>

E njani, qe toskancen ndjeu n'ate lame,
Briti mbas nesh: <<O ju, qe aq me vrap
Po ngitni neper terr, qendroni n'kambe!

Ndoshta ndo'j gjegje edhe une ta jap.>>
Mesuesi at'here m'u suell: <<t'I presim pak
E pastaj ecu krahas hap per hap.>>

E ndala e pashe dy vete, qe n’ate sokak
Po nguteshin, te une me ardhe tue dashte,
Por ajo barre s’I linte e I ngushti cak.

Kur mbrriten, syte u kishin dalun jashte,
Me kqyren pa ba za, pastaj te kthyem
Nga shoqishoj peshpriten si tue drashte:

<<I gjalle ky duket, shih si merrka fryme;
por n’qofte se ata kane vdeke, me thuej per hir
te kuj ecin pa qene n’mantel mberthyem?>>

Pastaj thane: <<O toskan, qe n’monastir
Te hipokriteve fatzez je rrase,
Kush je ti na trego, mos t’ardhte veshtire!>>

<<Kam le edhe jam rrite, - u thashe n’ate rase, -
n’Firence, permbi ate Arnin e madhnueshem,
e jam gjithnje me trupin qe kam pase.

Kush jeni ju, qe n’kete menyre, ngashrueshem,
Po ecni rande e lot ju shkojne rrekaje?
C’asht ky denim qe ndritka mrekullueshem?>>

<<Kjo pelerine e arte, - tha njani n’vaje, -
asht prej plumbi te trashe e barre e keme,
si terezi con supat pesha e saj.

Freten defryesa e bolonjez na jeme:
Ky – Loderingu, une jam Katalani;
Te ftuem per paqe nga toka jote qeme,

Si thirret nje I urte, qe I ka dale zani
Per ndershmeni, sa t’gjithe na bijshin n’gjuj,
Por nderi yne n’Gardingo shih cka bani!>>

<<O freten, t’zezat tueja>>… thashe tane huj,

por m’u pre fjala n’goje, porsa m’u cfaq
nje kryqezue ne toke keq me tre huj.

Kur m’pa, c’e perdrodh trupin garravac!
Iu cue mjekrra n’hava tue psheretite;
E frati Katalan, ku pa pse kaq

Shtang mbeta, tha: <<Ai ngule, qe po sodit,
Keshilloi farizejt, se e lypte puna
Per popull nje njeri ne kryq me e ngjite.

Shkelmue e lakuriq, mes rruges, dhuna
Asht ba e tjerve, ta provoje mbi koke
E permbi parzem sa peshojne kto guna.

Vjehrri keshtu I mundohet me gjithe shoke
T’Sinedrit, ketu n’varrin e mallkuem,
Qe u dhane judejve t’mbrapshten n’qiell e toke.>>

Virgjilin pashe at’here te mrekulluem
Mbi ate njeri t’kryqzuem, mbi ate mkatar
Denue e poshtnue n’merigimin e amshuem.

Pastaj u suell e I tha fratit te pare:
<<A na tregon, ne qofte se kush s’ju ndale,
n’se ka nga e djathta jone kund ndonje fare

gryke, ku t’mundemi kendej pa fjale
me u ike engjujve t’zez, qe nga ky hon
mbrapa na vijne e nuk na lane me dale?>>

E ai u gjegj: <<Ma afer se e shpreson
Gjindet nje ure e madhe, sa ‘I kala,
Qe siper t’gjitha lugjevet kalon.

Vetem se ne kete ane ajo ka sha;
Prap mund te hypni ju mbi ato rrenime,

Qe bregut e ne fund grumbull jane ba.>>

E prisi, me koke ule, ra nder mendime,
Me tha pastaj: <<Sa fort na paska gnjye
Ai, qe mkataret cfurkte pa fare dhimbe!>>

E frati: <<Ne Bolonje me kane rrefye
Se djalli ka shum vese; nder te tjera
Asht baba I rrenes, rrencak kambe e krye.>>

E mandej prisi iku porsi era,
Pak I idhnuem e ne fytyre I vrame,
Dhe une nga te ngarkuemit ika at'hera,

Mesuesin tim tue e ndjekun kambe per kambe.

Kanga XXIV

Kur viti I ri zen fill n’stinen-acar,
Krrelat ngroh dielli nen Akuar e arrihet
Qe nata e dita t’zgjasin barabar,

Kur bryma e nates permbi fusha shtrihet
E ngjan me t’motren, me te bardhen bore,
Por shum s’vazhdon, sepse fillon e shkrihet;

Ngushtue keq per tagji, fshatari I gjore
Cohet, sodit e sheh si jane zbardhue
Fushat perqark, e kap koken me dore;

Kthen ne shtepi e siellet tue turfllue
Si ai qyqar qe s’di se nga t’ia mbaje;
Pastaj del prap, e prap zen me shpresue,

Kur sheh se toka e ndrroi fytyr’n e saj
Aq shpejt; ai merr comagen menjehere
E baetine perjashta qet n’ograje;

Keshtu edhe mesuesi m’kalli tmer
Kur une e pashe ne balle aq te vranuem,
Por n’cas prap me sheroi zemren e mjere,

Se, kur ures se thyeme iu afruem,
Kah une u suell me t’ambelen fytyre,
Porsi te rranza e kodres ku u takuem.

Hapi dy krahet dhe, si e pat keqyre
Hitishem rreth e rrotull ate rrenoje,
Me kapi hopa dhe ne shembelltyre

T’atij njeriu, qe, para se t’filloje
Nje pune, me kohe kujdeset per cdo gja,

Keshtu ai, tue u perpjeke me duer t’me coje

Der te nje shkrep, mejhere me bani za
T’u kapshe per nje tjeter, <<shiko mire, -
Tue m’thane, - se mos te jete ai shkamb tue ra!>>

S’ish rruge per mantel plumb shtegu I veshtire;
Tue u kacavare shpetimi ne na dalte,
Une – shty prej tij, e ai – I lehte e I lire!

Po te kish qene ai breg paksa ma I nalte
Ose sa shkambi nga u varem s’paku, -
Per prisin s’them, por une do mbetshe n’balte.

Por mbasi Lugjezeza e errte kah praku
I pusit t’thelle fill shkon tue u perule,
Struktura vete e lugjevet asht shkaku

Qe brigjet rreth e rrotull vijne tue u ule;
Arritem tek e mbramja mu te kulmi
Nga ku gjithe ai shkamb ure ishte zhgule.

Fryme dot s’po mirrnja, kaq I forte qe sulmi;
E u ula me pushue kend pa pyete,
Sa u kapem nalt. Por prisi: <<S’ban te ulmi, -

Tha, - nuk fitohet gja tue ndeje mbeshtete;
Se mbi nenkrejca dhe mbi pupla t’leta
Deri me sot askush lavdi ska gjete!

E po s’le nam te mire cka duhet jeta?
Cduket si tymi n’ajr, si shkume mbi vale
Ai qe pa lane nje gjurme coi ditt e veta.

O burra! Lodhja rrugen mos t’na e ndale!
Then cdo rrebesh nje zemer prej celiku,
Ne mos u bafte nen peshe te trupit pale.

Ne cak me t’nalte le te na coje vertiku!
S’mjafton qe ata te humbun pas I le, -
Ne me degjofsh, do dalim shpejt rreziku!>>

Brofa ne kambe pajise me force te re,
Ma shum nga c’isha u cfaqa guximtar
E thashe: <<Ti prij, ma trim se kurre me ke!>>

Nje tjetri shteg filluem m’iu kacavare,
Ish shkamb e gur, I ngushte, I pakalueshem,
Rruge ma t’thepisun s’kishim rrahe me pare.

Flisja t’mos dukem se po ec ngurrueshem,
Kur, ja, nga tjetra grope nje za po thrriste,
Por fjalet te na vinin krejt ngatrrueshem.

Ndonse ne maje te ures ishim, c’fliste
Nuk munda me kuptue kur ndjeva zane,
Por dukej se I zemruem fjalet I qiste.

Veshtroja poshte, por syte asgja s’me pane,
Kaq erresine gjithkund ishte njesoj.
<<Pris, vrik te dalim, - nisa me I thane, -

ne tjetrin lug, shpejt uren ta kaloj;
si nuk kuptoj s’ka une degjoj nga veshte,
keshtu verej, por kurrnjesend s’dalloj.>>

E ai: <<Tani te gjegjem fare thjeshte,
Por jo me fjale; se nje kerkese e drejte
Me pune do plotesue edhe tue heshte.>>

Kur n’balle I dolem asaj ure krejt,
Rame ne te teten pende, e pa vonese
Lugjen e re fillova me e verejte,

Une pashe lamsha gjarpijsh sa s'I zen bese,
Nje lebeti, te ndryshem nga cilsija,
Kah I kujtoj dhe sot m'luen mendja e krese.

Mos te krenohet per rane t'vet Libija,
Se edhe ne paste te madhe pasuni
Me shkraptha, shlliga, rrshaja te keqija,

Kur rana e saj me kaq gjarpij s'asht nxi,
Murtaje e tille ne kete hata nuk vlon
As n'Etiopi e as ne Arabi.

Rrethue gjarpijsh te egjer se c'vrapon
Nje turme shpirtnash te cveshun, te tmerruem,
Qe vrime a elitropi as qe shpreson!

Gjarpijt dueret permbrapa u kane shternguem,
U ngjiten per kurriz dhe bisht e krye
Mberthejne para ne fyt ata t'mallkuem.

Njanit atje ne breg une pashe me sy
Nje shllige kah flure iu hodh e e helmatisi
Aty ku qafa e trupi lidhen nye.

As I as O s'shkruhet ma vrik se nisi
Ai zjarr te marre, dhe I ndezun flakada
Tue u rrzue perdhe fare ne hi bitisi;

E aty pertoke, si u kthye njehere n'asgja,
Pluhni ku ish e s'ish u grumbullue
E befas sikur qe ashtu u ba.

Keshtu nga dijetaret kam lexue
Si vdes e prap ne jete Fenicja kthehet
Kur pesqind vjetevet u asht afrue.

Me bar e as me tagji ajo s'ushqehet,

Por me amom e me te kemit lot,
N’folene gjithe nard e mirre tue vdekun prehet.

Si ai qe bje e si s’e kupton dot,
Nga forca e djallit krejt perdhe I qitun
Apo per ndalim gjaku shtri me lot,

Veshtron perqark, prej tokes porsa ngritun,
Trondite nga ankthi I rande qe pat n’krahnuer,
Pastaj sikur qetohet tue pshertitun,

Ashtu u ngrit ne kambe ai mekatnuer.
E rrepte qe je, hakmarrje e Perendise,
Sa fort qellon pa rreshte kryq e terthuer!

Kush ish e pyeti at’here I urti pris.
<<Lart nga Toskana, - gjegji kesodore, -
s’ka shum qe rashe n’kete gryke te mizorise.

Jete kafshe me pelqeu, jo njerezore,
Si mushk qe isha; jam Van Fucci, shtase,
Shpelle te denje pata ate Pistoje mizore.>>

<<Mbaje mos t’ike, - I thashe prisit n’ate rase, -
pyete cka e hodh ketu; sa qe I gjalle
nuk dijti tjeter vec t’rrembeje e t’vrase.>>

Hajduti e kuptoi, nuk ndejt me u talle,
Por kryet coi lart e me keqyri mvrejte,
Inat e turp I pashe shkrue mu ne balle;

Dhe tha: <<Ma fort vetvehten jam tue brejte
Tash qe me sheh n’kete vend si asht ma zi,
Se kur me fshine nga jeta tjeter krejt.

Une pa te dhane pergjegje s’mund te rri.
Ma poshte m’kane fute ketu ne kete rremuje,

Se vodha gja te cmueshme n’Sakristi

Dhe faji iu ngarkue kot tjeterkuj.
Por qe t’mos knaqesh kah me sheh n’kete vaje,
Ne dalsh ndo’jhere nga kjo terrine ku vuej,

Hap veshet per c’te them, nder mend ti mbaj:
Pistoja nga te Zezet do rrallohet,
Pastaj Firenca do ndryshoje me rraje.

Nga Val di Magra me avull do cohet
Marti, mbeshtjellun nga nje re e zeze,
E me tufan e gjame ai do leshohet

Mbi fushe Picene, lufte ku ka me u ndeze;
Mjegllen me rrfe ka per ta ca shum here,
Oh, sa I Bardhi rrah per toke do mbese!

T’I thashe te gjitha, zemren me ta there!>>

Kanga XXV

Hajduti, si mbaroi fjalen e tij,
Munxet qiellit I dha tue brite me grusht:
<<Na, Zot, po t'I perplasi nder turij!>>

Deri gjarpijt m'u ngjane te mire n'ate kusht,
Se njani n'qafe iu hodh, si t'thonte: <<Ah,
Tash n'qofsh I zoti fol, qe t'zuna ngusht!>>

Nje tjeter I kerceu atij nder krahe,
Per trup mbeshtjelle, aq nisi me e shterngue,
Sa ma s'e linin me levize kurrkah.

Pistoje, Pistoje, a s'ban ma mire me u shue,
Mos te te ndihet kurr emen as za?
Dhe t'parve tu nder kobe ua ke shkue!

N'gjithe rrathet e sketerres kah kam ra
S'pashe ndonje shpirt t'I matet t'madhit Zot,
As ate qe n'Tebe u rrzue nga ajo kala.

Iku I mallkuemi, ma nuk foli dot;
Kur nje kentaur ia behu n'ate bregore,
<<ku asht gojlshuemi?>> briti inat-plot.

Marema s'e besoj t'kete kesodore
Gjarpij, sa bolla I pashe atij ne shpine
Deri atje ku I nis pamja njerzore.

Mbi shpatulla, ne zverk ksaj egersine
I rri me krahet hape nje nder dragoj, -
Cdo gja qe ndesh, si zjarr e djeg dhe e ckrin.

<<Ja Kaku, - keshtu prisi me tregoi, -
nen mal te Aventinit, ne nje shpelle,

sa gjakun mbi te zezen toke vershoi!

Me vllazen t’vet tani nuk rri tue u sjelle,
Sepse dredhishtky I rrembeu kopete,
Qe pat hetue se u futen mbrenda thelle;

Prandej ai fund I dha se mbrapshtes jete,
Se u rrah n’mezdrak nga Herkuli I zemruem, -
Qind here I ra, por ndoshta s’ndjeu as dhjete.>>

N’sa per te m’fliste, ai kishte kaluem;
Kur, ja, tre shpirtna nen kambe tona u shtyne,
Per ta as une as prisi s’u kujtuem,

Derisa heshtjen vete ata s’e thyen;
<<kush jeni ju?>> - na briten egersisht,
e na pa fole mbi ta e ngulem syne.

S’I njohta, por sikur ndodh rastesisht
Qe njani shokut tjeter I bezan,
Degjova une je za qe pikerisht

Foli keshtu: <<Cianfen ku e kemi lane?>>
Mesuesit shenje I bana te heshtote,
Gishtin te buzet tue mbeshtetun prane.

Sikur, lexues I dashun, mendja jote
Te mos besoje c’po them, kush nuk cuditet;
Dhe mue, qe pashe, me duket anderr kote.

Me vrejtje po I shikoja; ja, I vervitet
Nje gjarpen me gjashte kambe njanit nga lark,
Me gjoksin rrase per gjoks atij I ngjitet.

Me dy kambet e mesme u kap per bark,
Me kambe te epra krahet ia perfshiu,
Dy faqet ia dhambconte tue lshue jarg,

Me t’fundit mbertheu kofshet edhe shtiu
Ne mes te tyne bishtin per siklet,
Nga pas e gjate kurrizit drejte ia shtriu.

As shermasheku vete jo kurr nuk jet
Kaq I mberthyem per bime, si ajo shkerbe
N’gjymtyre te mekatarit ngjeshun mbet.

Pastaj u shkrine n’shoshojne thue dylle I nxe
Te kishin qene, dy ngjyrat tue bashkue
S’bashku te dy moren nje pamje t’re.

Keshtu perpara flakes shkon tue u shndrrue
Papiri e si I murme bahet ne ngjyre,
Se e bardha vdes , t’zezes e zeze s’I thue.

Dy tjeret po e shikonin ne fytyre
Dhe britshin: <<C’po ndryshon, Anjel, c’te gjeti?
As nje as dy nuk je ma si natyre!>>

Nga dy kokat e tyne nje vec mbeti
Kur dy fytyrat s’bashku u perzine,
N’shoshojne u zhduken gjarpni e shaureti.

Te kater kambet si dy krahe u shtrine,
E kofshe e gjoks e bark, qe pashe ma pare,
U bane gjymtyre qe me te fute cudine.

Asgja nuk mbet nga paraqitja e pare,
S’dukej as dy e as nje ajo figure
E prape, - ngadale zu t’ecte si qyqar.

Sikur capini, qe ne djegagur,
Kur pervlon vapa, gardh ndryshon ngajhere
E si vetime kalon rruges terthuer,

Ashtu m’u duk nje gjarpen, helm e vner,
Qe irnue si kokrra e piperit t’zi
U ngjitej barkut dy mkatarve tjere;

E shi n’ate pjese ku s’pari cdo njeri
E merr ushqimin, thimthin ia verviti,
Pastaj gremise perdhe nder kambe iu shtri.

I theruni e kundroi, por fjale nuk qiti,
Ngri n’kambe ai hapte gojen, thue I vinte
Gjume ose ethesh ish pushtue I ngriti.

Ai gjarpnin, gjarpni ate tue verejte rrinte;
Nga plaga ky, dhe ai nxirrte nga thimthi
Shtellunga tym, e tymi u perzinte.

Lukani nuk m’afrohet as te shqimthi
Kur flet per Sabil-ziun e per Nasidin,
Le te degjoje cka pashe, pra, vetetimthi!

Per Kadm e Aretuze s’e cmoj Ovidin
E smire s’ia kam qe kete ne gjarpen t’gjalle
E ate ne gurre me e shndrrue ne poezi din;

Se dy natyre, tue ndejun balle per balle,
Kurr s’I ndryshoi; po dy te ndryshme trajta
Te shkembejne lande a mund te ndodhi, valle?

Te dy iu neneshtruen normave t’njajta:
Gjarpnit bishti iu nda bige me te shpejte,
Shpirtit kamb’t iu bashkuen, e djathta e e majta.

Iu puqen kambe e kofshe, iu ngjiten dejte
Kaq fort, sa qe shum kohe kalue nuk kishte
E shenje ndamje nder to s’mujshe me vrejte;

Bishti I gjarpnit, ca me dysh sic ishte,

U ba dy kambe si ato qe humbi I pari,
Gjarpni lkure t’bute, lkure t’forte ai tjetri vishte.

Dueret nder sqetlla I hyn atij kobtari,
Dy kambet egersines iu zgjatuen,
N’sa gjatesine e tyne tjetri vdari.

Tash kambet gjarpnit ma s’I hyne ne pune,
Iu shndrruen ne t’fshehten vegel mashkullore,
Dhe veglen tjetrit kambet zavendsuen.

Ndersa nje ngjyre te re tymi perore
U jepte, njani s’kish ma lesh ne krye
Dhe tjetrit koka I bahej leshetore,

I pari u ngrit, kurse tjetri u shkrrye,
Keqyrnin shoqishoqin me inat
E n’ate veshtrim u shndrrojshin sy me sy.

Ai qe u ngrit ia nisi, zgjat e zgjat,
Misht e turinit n’tamtha te drejtoje
E te formoje dy veshet qe s’I pat;

Nga tuli, qe I teproi atij mbi goje,
Bani dicka si hunde, dhe simbas trilli
Buzet sa duhet nisi t’I trashoje.

Tjetri, qe rrij perdhe, zuni mirfilli
Turinin me e zgjatue, n’rrashte futi veshet
Ashtu sic I fut brinat kacamilli.

E gjuha, qe ma pare ish aq e ngjeshet
Dhe fliste, dysh iu nda, n’sa tjetrit llapa
Ca dysh iu mbyll; e u zhduk dhe tymi I shpeshet.

Shpirti kembye n’rreshqanes me t’shpejte hapa
Tue vershellye muer vrapin poshte lugines,

Tjetri me fjale e jarg iu qep permbrapa.

Ne fund u ndal, ia solli egersines
Shpinen e re, tjetrit tue I thane: <<Tash zvare
Le t'hiqet Buozi, ne vend tim, terrines!>>

Keshtu n'te shtaten lugje sa mkatare
Pashe tue u shndrrue; qe tema e veshtire,
Prandej me falni ne s'u shpreha mbare.

Edhe pse syte e mij nuk shihnin mire
Dhe ai shemtim m'kish turbullue te ngartin,
Aq shpejt s'u cduken shpirtnat e peshtire.

Sa mos t'arrij te njoh Pucio Shjankatin;
Ai qe I vetmi nder ata tre shoke,
Qe gja s'pesoi e nuk e cveshi shtatin;

Tjetrin, Gavile, e lave shtrejt me koke!

Kanga XXVI

Gezou, Florence, kaq t'madhe fati t'bani
Sa po I rreh flatrat neper toke e det,
E der n'fund t'Ferrit vojte te paska zani!

Pese qytetare nga tuejt ketu I kam gjete
Mes hajdutesh, e kush per ta s'turpnohet?
As s'e besoj se mund t'krenohesh vete.

Por n'qofte se del cka ne mengjez andrrohet,
Ke per te pa si ka me u vertetue
Cka nga Prati e te tjere per ty deshrohet.

Dhe te kish ndodhe der tash, fort ka vonue;
Krese le te bjere cka ka nder mend me t'ra!
Ma teper do ta ndjej, kur t'jem motnue.

Na u vume ne t'ecun n'ato shkalle t'medha
Te atij shkambi, prej nga kishim zbrite,
Prisi im para e une mbas tij pa za.

E n'per ate shteg tue ece vetar, pa drite,
Permbi rrasa e shkrepa e shkambij,
Kamba pa dore nuk mundte hic me u ngjite.

At'here m'erdh keq, e me vjen keq tani,
Kur une mendoj c'kam pa me kta dy sy,
E due ta frenoj mendjen qe nuk rri,

Qe kund pa I pri virtyti mos me u shty,
Se kete te mire, qe pata si dhurate,
Nuk due me doren time tash me e zhye.

Sikur fshatari, qe ne t'errten nate,
N'ate stine kur dielli ma I ngrohte ndricon

Mbi toke e det e per nje kohe ma t’gjate,

Kur miza vendin mishkonjes ia lshon,
Prej sukes sheh xixillojat n’per lugine,
Ndoshta atje ku vjel e ku leron. –

Ashtu nga flaket krejt po vetetin
Lugja e tete, nje skene qe syte shikuen
Porsa u gjeta n’fund te asaj gremine.

Si ai, t’cilin harushat e ndihmuen,
Pau qerrin e Elise tue u ngrite pa me
E vracat kur drejt qiellit fluturuen,

Pa mujte ma lart me I pa, sepse nji lpe
Flake ata I mbeshtolli gjithunji,
Qe ngjante tue u ngjite porsi nje re, -

Ashtu n’ate gryke une pashe tue ba sheti
Njani mbas tjetrit flakadajt mbi lame,
Cdo flake nje mekatar ndryn mbrende ne gji.

Une rrija permbi ure I drejte ne kambe
E po t’mos isha kapun per nje gur,
Pa me shty kush teposhte do kishe rame.

E prisi, kur me pa se fort mbi ure
une kishe dale, me tha: <<T’gjithe shpirtna jane,
qe mbrenda n’ato flake po digjen nur.>>

<<Mesues, - I gjegja, - bese jam tue ta zane,
tash qe ma thue, porse une qysh ma pare
e kisha n’mend, e doja me ta thane:

po cili, valle, rri ndry mbrenda atij zjarr
dymajash, si t’ish kalle po ne njate turre,
ku Eteokli me t’vllane u dogjen zhar?>>

M’u gjegj at’here: <<Po vuejne n’ate zjarr mizuer
Uliksi e Diomedi, puqas fare
Shpagimi I lidh si inati I rrebte dikur;

Gjemojne e fshajne ne flaken shkreptimtare
Per shkak t’dredhise se kalit, qe u ba dere
Nga duel fara e romakve, fare bujare.

Aty vajtojne per Deidamine e mjere,
Dhe e vdekun sot Akilin qan; grabija
E Paladit paguhet me kete tmer.>>

<<N’mujshin me u shprehe, o pris, nga ato shkendija, -
I thashe, - banmi me fole; me nxjerre kete hir
Jam gati te drejtoj lutje me mija,

Nga frika se m’prapsohet ky deshir;
Ja, flaka me dy brina po afrohet:
Shih sa me t’dhanun drejt asaj jam prire!>>

E ai: <<Ia vlen kjo lutje te plotsohet,
Prandej cka me kerkove, ta pranoj,
Por hesht, mundesh me u bza vec mbas do kohet.

Me len tash mue te flas, une e kuptoj
Cfare do t’u thuesh; ti Grek te dy I ke,
S’kane me t’pergjegje tue u fole pra kesisoj.>>

Menjehere sa u afruem nga ishim ne,
Keshtu iu suell mesuesi flakes plake,
Kur pau se mund t’I fliste ma me nge:

<<O ju te dy, mbeshtjellun me nje flake,
dic n’paca ba per ju, sa isha gjalle,
ndaj jush merite ne paca, sado t’pake,

kur shkrova n’boten tjeter t’lartat rradhe,
ndalnju, mos lueni: njani le t’na thoje
ku u nis e kah ravgoi, ku humbi, valle?>>

Ma I larti bri filloi te murmuroje,
E kapen t’dridhunat e fort u shkund,
A thue se era nisi ta trazoje.

Pastaj maja e tij u tund e u lkund,
Sikur gjuha, qe don dicka me thane,
E nxori keto fjale ajo ma n’fund:

<<Kur iu largova Circes, qe m’pat lane
ma se nje vit n’Gaeta detyrueshem, -
n’ate kohe Eneu ate emen s’ia kish dhane, -

as biri I shtrenjte, as ati I nderueshem
e as Penelopi fort e ambla grue,
qe duhej t’rronte bashke me mue gezueshem,

flaken ne shpirt nuk munden me ma shue;
boten une doja me perpi me sy,
vese e vlere njerzore me hetue.

Detit pa fund me ‘I varke nisa me I hy
E me ‘j shoqni te vogel, te bashkueme,
Qe, pa m’braktise, me mue gjithkah u shty.

Njanin e tjetrin breg me sy shikueme,
Kem’ pa na Spanje e Sard edhe Marok,
E tjera toke nga deti te rrethueme.

Une edhe shoket ishim plake, kur tok
Mbrrijtem te ‘I gryke e ngushte, me vela t’leta,
Ma tej s’mund te kalohej pa qene zok,

Se Herkuli ka vu shtyllat e veta;

Sibiljen kishim lane nga e djathta jone,
Permbrapa, nga e majta, kish mbete Seta.

<<O vllezen, - thashe, - me krye n'rrezik gjithmone,
ju jeni futun thelle nga Perendimi;
tani qe keni mbrrijte n'mbramjen e vone

te jetes suej e po ju vjen mbarimi,
pse s'doni fluturimin tuej me e shtri
mbas atij diell, ku s'ka nje gjurme njerzimi?

Asnje mos te harroje se asht njeri:
Ju le nuk keni per t'gjallue si shtase,
Po per te ndjeke virtyt e dituni.>>

Zemer u dhashe shokve te mij, pa mase,
Dhe u trimnuen aq fort fill mbas fjalimit,
Sa me I permbajte une zor do e kisha pase.

E kicin tone tue sjelle n'drejtim t'agimit,
N'fluturim te cmendun flete rremat e gjate
I bame, nga e majta tue I dhane lundrimit.

Te polit tjeter yjte e qeta nate
I shikonte, tash ylli yne polar
Me s'pasqyrohej n'detin e pamate.

Pese here na kish tregue fytyren ar
Hana, e aq here fytyren mblue me hije,
E t'vshtirit shteg na I binim vetmitare,

Kur, ja, na u cfaq nje mal, prej largesie
Dukej I murme, t'kem' pa nder mend nuk mbaj
Nje tjeter mal qe t'ish I asaj naltsije.

Fort u gezuem, por gazi na duel vaje,
Se nje tufan u sul nga toka e re

Dhe rrahi barken mu ne balle te saj;

Tri here u suell anija me rreke,
Ne t’katerten u ngrit me bisht perpjete
E u fundos, si deshi ai mbi ne;

Kapak mbi koken tone ra gjithe ai det.>>

Kanga XXVII

Flaka tashma kish heshte e rrinte shtemet,
Me leje te poetit u largonte
Dhe trupin ma ajo s'e mbante shtrembet,

Kur, ja, nje tjeter mbrapa qe ndriconte
Terhoqe shikimin tone kah maja e saj,
Se 'I za ne te I turbulluem ushtonte.

Si demi I Siciljes, qe me vaje
T'atij qe e ndertoi ate kafshe per seri
S'pari gjemoi, - qe e drejte me koke ta laje! –

Nga zani bulurinte I atij t'mjeri
Qe mbrende kish e, ndonse baker unji,
T'dukej se demin n'zemer dic e their;

Po n'ate menyre, kah s'gjenin shtek as vi
Me dale jashte flake, dukej flaka vete
Thue murmurinte n'vend te shpirtit t'zi.

Kur fjalet gjeten shtegun e vertete
Ne maje te saj, atbote tue na beza
Si t'ishte gjuhe zu maja me u shkapete.

<<O ti, - tha, - qe t'drejtohem, tue m'u ngja
je krejt lombardas, se une te degjova
kur the <<Istra mund t'shkosh, s'po te pyes ma!>>,

megjithse une me ardhe pak u vonova,
mos u merzit t'qendrosh do kohe me mue;
nuk po merzitem une, - e u pervelova!

Ne qofte se ne kete bote dy sysh verbue
Ke ra tue zbritun nga I ambli dhe

Latin, prej ku t’plote mkatin e kam pru,

Me thuej: Romanjen n’paqe a lufte e le,
Se une jam nga ato male mes Urbini
Dhe kreshtes s’larte ku Tibri rrjedh rreke.>>

Koke-ule veshtroja, se kureshtje m’shtini
Kur prisi im me brryl me preku pake
Tue thane: <<Ti foli, ky asht shpirt latini!>>

E une ia dhashe at’here zanit te pake
Gjegjen, qe e kisha gati, pa vonese:
<<O shpirt, qe rri I fshehun n’gjithe ate flake,

Romanja jote s’qe e as mund te mbese
Ne paqe, se lufta n’shpirt tiranve u vlon,
Por sa per tash ndo’j zjarr s’kam lane une ndeze.

Ravena s’lot, sado qe koha shkon,
Atje shqipja e Polentes po kllocit,
Me flatra deri Cervjen e mbulon.

Ai vend, qe per sa kohe sulmet ka prite
Dhe turre I shtriu francezet la ne gjak,
Nen kthetra t’blera ndodhet ne kete dite;

Malatestini I ri e qeni plak,
Qe vran Montanjen edhe e bane kortar,
Ia kane ngule popllit dhambet si vercak.

Mbi Lamon e Santern asht sundimtar
Luani I vogel mbi te bardhe hapsine,
Qe I ndrron partite nga dimni ne behar.

Qyteti, lumi Sav qe ai lag ine,
Sikur as n’fushe as n’mal vend nuk ka zane,
Here gzon lirine, here vuen nen tiranine.

M’u hap, pra, se kush je due me ma thane,
Sepse as une per ty nuk qeshe I ndryme;
Dhe emni yt per t’mire u ndifte n’ate ane!>>

Si flaka uluroi me za te shqyem
Si e kish zakonin, tue levize te maja
Andej-kendej, leshoi mandej kete fryme:

<<S’do dridhej flaka ime, s’do bezaja,
ne qofte se do ta dija qe n’ate bote
ti kthehesh prap, por mbasi nga hataja

e fundit t’ferrit, nga e tmershmja shqote
nuk doli kush I gjalle te shpetoje zjarri,
turpin pa e drashte, gjegje pa jap te plote.

Shpata dikur, ma vone m’pelqeu litari,
Me te tue dashte me la fajet e mija;
E nuk do t’isha sot shpirt mekatari

Sikur ai Papa I Romes, - e mblofte zija! –
Prap t’mos me fuste n’rrugen mekatare;
Tash do t’I cfaqi gjithe pusite e tija.

Ne kohen kur s’me kishin dalun fare
E mishi e gjaku, qe m’I fali nana,
Luan nuk qeshe, por dhelpen genjeshtare.

Dredhite, shtigjet e fshehta une te tana
I dijta mire, per kete mjeshtri nder t’paret
Jam shque gjithnje e I njohun n’bote u bana.

Por kur nisa te plakem e pashe kjaret
Se koha kishte ardhe edhe per mue
Velat me I ule, me grumbullue litaret.

Cka ‘j here me knaqte, zu me me lendue,
Pendue, vec kishes desha t’I sherbej,
Per pak, I mjeri, qeshe une tu shpetue!

Por Princi I te rijve farisej,
Qe lufte kish aty afer n’Lateran,
E jo me Saracen e me Judej,

Sepse per te anmiku ish kristjan,
Qe kunder Akrit s’shkoi n’beteje mizore
E as treg nuk bani me muhamedan,

S’muer parasysh te larten zyre papnore,
As mue, qe kisha ngjeshun nje litar,
Qe dikur t’lidhte per jete ma skamnore,

Por krejt si Konstantini, kohe ma pare,
N’Sorakt shkoi te Silvestri ta sheronte
Gerbule, keshtu m’thirri ky krenar

T’ia shuej flak’n e lakmise qe e pervelonte
Tue m’lype keshill, por une nuk bana za,
Se e pashe q’ish marrezi cka me kerkonte.

Pastaj me tha: <<Mos te kesh frike asgja,
Qysh tash te zgjidh, por gjejma nje menyre
Ta ndezi Palestrinen flakada.

Une hap e mbyll te qiellit ato dyer,
Une, sic e din, dy celsat kam ne dore,
Qe me I braktise parardhsi pat fytyre.

Me nxiten argumentat madheshtore
Te flas, - ma keq m’u duk n’ate rase t’heshtoj, -
E thashe: <<Prap banma shpirtin bardh si bore

Mbas ketij faj, o Ate, se po mkatnoj:

Premto e fjale mos mbaj! Keshtu tue u rreke
Ne fron do ngadhenosh! Ban si t'kshilloj!>>

Francesku m'erdh te kryet sa pata vdeke,
Por I duel para nje nga djajte e ndyte:
- Me hyn ne hak, kete shpirt, - tha, - me ma preke!

Me shpirtna tjere te zez ky duhet zhyte;
Pse dha dikur keshille me ba mashtrim,
Ketij I ndejta vazhdimisht te kryet.

Jo, nuk ka falje, po nuk pat pendim;
Pendim, etje per keq s'rrijne ne nje vend,
Se ka ketu ne mes nje kundershtim.>>

Frika me zu te gjorin pernjemend
Kur, tue me thane keshtu, ne ferr me solli:
- Ti s'dije se une kam kaq logjike e mend?! -

Me coi para Minosit; ky mbeshtolli
Tete here trupin si shuell me bisht te gjate,
Pastaj, tue e bre me dhambe, kete vendim volli:

- Me flake le te mbulohet pa e zgjate! -
Si e sheh, q'ahere keshtu jam I denuem,
Ndry ne kete zjarr qaj vehten dite e nate!>>

Si tha keshtu, u nis shpirti I mallkuem,
Dhe zjarri nxirrte gjame e psheretime
Majen tue dredhe e rrahe catrafiluem.

Vazhdova bashke me prisin rrugen time
Deri ne harkun tjeter kah lugina,
Ku vuejne per ate cka bane t'zezat mundime

Ata qe mekatnuen tue mbjelle dasina.

Kanga XXVIII

Kush mund te flase, qofte dhe ne proze tue e ende,
Per gjak e plage, edhe sikur pa da
Te rrije, tashti sa pashe une, tue permende?

Kjo gjuha jone me fole fuqi nuk ka
Mbi sende, qe as mendja s'I perfshin,
Per to vlejne qe te dyja pak e gja.

Edhe sikur t'bashkonim tane njerzine,
Qe u vra ne Puljen lodhe prej kobesh fare,
Ata qe me aq gjak token e rine

Per shkak t'romakve, t'gjates lufte mujshare,
Ku turre u lane unazat per trofe,
Si Livi shkruen, qe s'flet fjale genjeshtare,

S'bashku me ata qe mbeten rrah mbi dhe,
Se me Robert Guiskardin rane ne gjak;
Me tjeret qe u bane per korba pre

Ne Ceperan, ku doli burracak
Puljezi, e n'Taljakoc, ku sa u vrane
E me pak vete fitoi Alardi plak;

E te tregonin plaget cpue ane m'ane
Dhe trupat cung, t'I krahasoj nuk di
Me cka ne t'nandten lugje syte me pane.

Ma t'shembun drrasash s'mund te gjesh fuci,
Si njanin pashe aty fare te came
Prej mjekrres deri ku pjerdh cdo njeri.

Zorret perjashta I vareshin nder kambe,
Gjoksin te shkyem e barkun zgaverr brejte

Ku n’mut shnderrohet cdo gjasend qe hame.

N’sa me vemendje rrija tue e verejte,
Me kqyri e parzmin hapi me dy duer
E tha: <<Shiko si capelue m’kane krejt!

Shih Muhametin keshtu pre e cthure!
Perpara shkon tue qa ndjeksi Ali,
Nga mjekra n’perce ca rrashte e lekure!

E gjithe te tjeret, qe ketu sheh ti,
Fena percane e bane cdo lloj dasije,
E prandej I pacame s’ka mbete asnji.

Nje djall kem’ pas, qe I harmatuem menije
Me the shpate na pret kaq mizorisht
Pa I hike kush dueresh prej kesaj morije;

E kur I bijme shtegut te kobshem, misht
Na mbyllet krejtesisht, te cakerdisun
Para se shkojme balle dreqit perdhunisht.

Po ti kush je, qe mbi kete shkamb t’thepisun
Turijte I qet e matesh poshte me u vare,
Ndoshta me shkue te gropa ku t’kane nisun?>>

Mesuesi im I gjegji atij kobtar:
<<Ky as nuk vdiq e as faj ktej s’e ka qite,
por, per t’I dhane pervoje, mue, qe ma pare

kam vdeke, me kane caktue poshte me e shetite
n’seicilin rreth te ferrit, dhe kjo pune
asht e vertete si m’sheh n’kete vend te ngrite.>>

Ma shum se njiqind shpirtna, qe degjuen,
U ndalen te cmeritun me m’shikue
E nga habija vuejtjet I harruen.

<<M’I thuej, oh, fra Dolcinit, qe asht rrethue,
ti qe po rrike ne kete terr sa ndora,
n’qofte se nuk do me u ba ai shok me mue,

me ushqime te pajiset pa e zane bora,
fitoren novarezit mos t’ia lshoje
e at’here kjo lehte nuk do t’I veje te dora.>>

Tue u vu per rruge, njane kambe zuni ta coje
Muhameti, kto fjale tue m’I leshuem,
Pastaj e uli dhe filloi te shkoje.

Njani, qe kishte fytin e coptuem,
Hunden keputun deri ne qerpike
E vec nje vesh, - tjetrin e kish t’cunguem, -

Dhe rrinte me te tjere pa luejte nje cike,
Shtangue gabzherrin hapi ma I pari,
Prej ku dikonte gjaku pikepike.

<<O ti, - tha, - qe pa faj vjen kendej pari
e te kam pa n’token latine dro,
ne qofte se nuk genjehem une qyqari,

Pjer Medicinen, t’lutem, e kujto,
Ne se ndo’jhere nga e ambla pllaje kalon
Qe nga Verceli poshte ne Markabo.

Dy ma te miret n’Fan tash m’I njofton,
Ser Guidon e Angjiolelin, se tue drashte
Une jam, - n’se mendja drejte parashikon, -

Se do te flaken qe nga barka jashte,
N’uje kane me I mbyte prane vendit Katolike,
Te dy trathtue nga nje tiran I mbrapshte.

Kurr nuk kane pa mes Qipri e Majolike
Syte e Neptunit gja ma t'poshter n'det
As nga pirat, as nga gjinde argolike.

Po, ai trathtar, qe ka nje sy te mete,
E ate toke zotnon, qe njani, tash nen shpate,
Do t'donte mos ta kishte pa perjete,

Do I thrrase gjoja me fole keta te ngrate,
Pastaj n'ate ere Fokare ka per t'ba
Ma mos t'u duhen kushte e urate.>>

E une atij: <<Me fol, me trego pra,
Ne dac ti emen prap n'ate bote me pase,
Kush asht qe ate toke s'do te kish dashe me e pa?>>

Nje shoku t'vet ai doren tue ia rrase
Per nofulla, gojen ia hapi shqimi
E briti: <<Njiky asht e s'mund te flase!

Ky, I debuem, I hoq cfardo dyshimi
Cezarit, tue I thane se sa ma pare,
Po te jesh gati, duhet nise sulmimi!>>

Oh, sa m'u duk hutue edhe qyqar
Me gjuh'n e vet rriskue deri ne bire
Te fytit Kuri, dikur aq gojtar!

Njani n'ate ajr te zymte e te peshtire
Dy dueret si dy cunga lart I ngriti,
Ne gjak fytyren rrijshin tue ia plire.

<<Shikoni Moskan si asht ba, - ai briti. –
I mjeri thashe: Flet puna si t'jete krye!
Qe kjo qe t'keqen fare ne Toskane qiti.>>

<<Qe vdekje per fis tand!>> - ia plasa n'sy;

e ai, dhimbjen mbi dhimbje kur ia shtova,
si I cmendun iku n’ate trishtim mberthye.

Ate mori shpirtnash t’I verej vazhdova,
E pashe dicka qe gjuhen ma ka lidhe,
Kush, valle, do me besonte pa qite prova?

Ndergjegja por s’me len aspak me u dridhe,
Ajo qe e mban njerine e mire per t’gjalle,
Se asht mburoje ndergjegja e kethielle.

Pashe nje njeri, - sikur e shoh prap gjalle, -
Vetem me trup, pa koke, me te tjere shoke
Tue ecun hap per hap neper ate zall;

Koken kepute e kishte kape nder floke
E mbajte n’hava porsi kandil qe ndrit,
E ajo na kqyrte e thrriste: <<ah, kjo koke!>>

E I bante vehtes s’vet me vehte drite;
Ishin dy n’nje, e nje ne dy n’nje cas, -
Kshtu ban vec Ai, qe I ka gjithe mundesite!

E kur qiri ne kambe ures iu qas,
Coi krahun lart me rrashte e me fytyre
Per t’na I afrue buzet e tija enkas

E tha: <<Veshtro si m’kane dhunue n’kete mnyre,
Ti qe I gjalle nder t’vdekun je tue shkue, -
Valle, a sheh kund nje ma te rande mynxyre?

E qe te kesh per mue cka me tregue,
Thuej se Bertram de Bornion e ke ndeshe,
Qe mbret’n e ri shum keq pat keshillue.

Gergas I mbrapshte mes ati e biri qeshe;
Akitofel, me fitme ma t’helmueme

N’Davidin Absalonin s’cove peshe!

Pse ndava dy persona aq t’bashkueme
Keshtu, I mjeri, me koke n’dore po shkoj,
Qe fillin ka ne kete kufome t’cungueme.

Ja, pra, sikur veprova po pesoj!>>

Kanga XXIX

Gjithe ai njeri qe vuente n'ate hata
Me kishte preke aq fort mes asaj nate,
Sa tjeter s'doja vec me ndeje tue qa.

Porse Virgjili m'tha: <<Pse mendjes sate
I asht ngule kaq fort kjo pamje e me zell
Po vren hijet e trishtuna e sakate?

Keshtu nder lugje tjera nuk je sjelle;
Mejto se po t'numrosh kete mizeri,
Njezetedymij mil ban rreth me u sjelle.

Nen kambet tona hana ra, e dij
Se per kete udhe pak kohe ne na kane dhane,
Sa gjana prap do shohesh n'pus te zi!>>

<<Ti po ta dije, - zuna une me I thane, -
arsyen e forte per t'cilen u ndalova,
ndoshta dhe pak me ndeje do m'kishe lane.>>

Por ai u nis e une nga pas I shkova,
Biseden prap vazhdova gjalle ta mbaj
Tue I gjegje keshtu: <<Shikimin tim leshova

N'ate grope edhe aq vrejta mbrenda saj,
Se atje m'u duk se pashe nje t'gjakut tim,
Qe vuen per faj qe po I kushton aq vaje!>>

At'here mesuesi: <<Kot, pa nje qellim,
Ti mos u lodh t'mendosh per ate mkatnuer,
N'pune tande rri, ta vuej ai ate denim;

Se une e pashe te kambet e asaj ure,
Kur duel e te kanosej fort me gisht;

Gjeri del Belo ndjeva tue thirre, kur

Ti ishe I habitun krejtesisht
Nga ai qe Altaforten pat per dore,
E kah s'e kqyre aspak, ai bani bisht.>>

<<O pris, - I thashe, - vrasja e tij mizore,
qe pa u hakmarre ka mbete, ate e merzit,
kjo gja per fisin tone asht turp e kore;

idhnue me ne, pra, iku ai paprite,
pa m'thane nje fjale, une kete pershtypje kam, -
ma fort dhimbja per te tash me trondit.>>

Vazhduem biseden mbi ate ure tane shkamb,
Deri n'ate pike, ku mund te vresh me sy
Gjithe lugjen poshte, po te kete drite tamam.

N'lugje te fundit kur filluem me hy
Te Lugjezezes edhe mizerija
E shpirtnave ma qarte na duel aty,

Ankime te cuditeshme me mija
Porsi shigjeta zemren ma coptuen,
Prandej veshet I zuna me duer t'mija.

Gjithe dhimbjet e pafare po u grumbulluen
Nga spitalet e Valdikjanes n'vere,
Sardenja e Marema po iu shtuen,

Dhe ne nje grope te rrasen menjehere,
S'maten me c'pashe; ndihej nje qelbesine
Si prej gjymtyresh qe kane marrun ere.

Majtas, n'pende t'fundit, harkun ku e shtrin
E gjata ure, mbrrijtem me t'shtrejtin pris;
E at'here munda me pa ne thellesine

E atij hon, ku dora e Perendise
Me drejtesine e vet te pagabueme
Per dnim falsifikuesit ka gremise.

S’asht pa ndo’jhere nje pamje ma e trishtueme
As ne Egjine, ku njerzit rane perdhe,
Nder kafshe kur atmosfera e helmueme

Der te ma I vogli krymb as nje per be
Nuk la ne kambe, edhe, sikur rrefyen
Poetet per ate kohe kur ra kjo rrfe,

Ne njerez milingonat u kembyen;
Se sa ti sheh n’kete lugje pa fare drite,
Qe shpirtnat kapa-kapa mbrende I ndryn.

Dikush mbi bark, dikush mbi shpine I rrite
Shokut te vet, ndonje barkas tue ra
Rreshqanthi shtegut te mallkuem I bite.

Na ecnim dalngadale edhe pa za
Tue kqyre e tue degjue t’smundit e shkrete,
Qe s’do te ngrehin krye as shtat kurrma.

Pashe dy, qe u ngriten ndeje tue u mbeshtete
Si dy tava mbi zjarr vendosun ngjite,
Ne dregza t’neveritshme trupin krejt.

Kale nuk kam pa keshtu tue u kashagite
Nga djale qe e pret zotnija me nxitim
Ose qe pagjumsija e ka merzite,

Si I pashe te dy tue u krue me t’madh terbim,
Kah mishi u hante ne menyre barbare,
Ne u dhashte vecse lenurja lehtesim!

Lekuren e zgjebosun shkulnin fare,
Si te qerosh me thike ndo’jhere te ngjan
Krap o peshk tjeter me ma t’forta pare.

<<O ti, qe I paske gishtat si gerhane, -
prisi u suell e I tha njanit prej tyne, -
dhe I perdoroke ndonjehere per dane, -

me thuej mos ka latin ne mes ketyne,
qe jane ketu, t’mjaftofshin gishti e thoni
me t’shkye per jete te jetes si te shkyene!>>

<<Latin te dy na jem’ qe po shikoni
kaq te dermishun, - njani u gjegj tane lote, -
po ti kush je qe pyet, c’lyp ketij honi?>>

<<Kam ra ketu, - mesuesi I tha atbote, -
me nje te gjalle tue zbritun shkrep me shkrep
e jam tue I tregue te zezen bote.>>

U shkoqen prej shoshoqit me gazep;
Tue u dridhe kah une dhe tjere nisen me u prire,
Permbi te cilet ajo fjale u shkrep.

E m’u drejtue at’here mesuesi I mire,
<<fol, - tue me thane, - cka zemra te deshrofte!>>
E une u fola ashtu si pat deshire:

<<Kujtimi juej n’ate bote kurr mos u shofte
nder mendje dhe nder zemra njerezore,
por vjet e vjet me radhe atje qendrofte!

Kush jeni ju, nga cila dege fisnore?
Flisni pa frike, megjithse kjo nafake
E zeze ju paska gjete e ba ksodore!>>

<<D’Areco qeshe, - tha njani, - dhe nder flake

Alber da Siena m’hodhi e m’dogji fjalle,
Por per cka vdiqa, ketu s’me kane flake.

Asht e vertete se atij I thashe, me u talle.
Se mesue kisha mire me fluturue,
E ai, qe ish kureshtar e pak budalle,

M’kerkoi ate mjeshteri me ia tregue;
E pse Dedal s’e bana t’shkoje perpjete,
M’paditi t’et e I jati n’turre me vu.

Porse ne lugje t’fundit, e jane dhjete,
Nga se alkimise n’ate bote iu pata fute,
M’denoi ai qe s’gabon – Minosi vete.>>

E une pyeta poetin: <<M’thuej, per skrute
Sjenezve, valle, ndokush a ua kaloi?
Si ata as vete francezet s’I kane trute!>>

I gerbuluemi tjeter, kur m’degjoi,
U gjegj: <<Vec Strikes s’duhet me I hy n’hak, -
Ai, po, me mend e mase gjithmone shpenzoi;

E as Nikolles, qe ma I pari pak
I hodhi karafil pjates se zgjedhun
E ‘j kopesht plot e mbolli per marak;

E as cetes, ku d’Ashiani c’kish pat hjedhun,
Sa bani rrush e kumblla vneshte e pylle,
E ku Abaljati duel aq mendjembledhun!

E qe ta dijsh kush gojen s’di me e mbylle
Me ty kunder sjenezve, m’kqyr nder sy
Me t’u kujtue fytyra ime dylle.

Kapokjo jam, qe desha me u shkembye
Metaleve vetite me alkimi;

N’se t’njofta, m’njeh ti mire, - une tue shkerbye

Natyren, mora nam n’majmuneri!>>

Kanga XXX

Kur n'Semelene Junona shfreu tane vner,
Gjakun teban aq ne inat e muer,
Sic e tregoi ajo ma se nje here,

I shkreti Atamant kaq fort u cthuer,
Sa qe kur gruen e vet ai ve veshtroi
Me dy t'njomat ferishte nder dy duer,

Vikati: <<Zini shtigjet, ta pushtoj
Me klyshe ate luaneshe!>>, e tue u berlyke
I hapi te pamshireshmit capoj,

Njanin, Learkun, kapi mu ne gryke,
Si e rrotulloi n'ajri, n'shkamb e verviti, -
Dhe shkoi ajo e u mbyt me tjetrin ngryke.

E kur, prej fatit thane, teposhte rreshqiti
Gjithe ajo Troje e larte e madheshtore,
Mbaroi mbretnija e fronit mbreti zbriti,

Hekuba e mjere, e trishtun, kthye n'sherbtore,
Kur pa se Poliksena kish mbarue,
Per Polidor'n e saj, shtri mbi bregore

Te detit, kur fatzeza u kujtue, -
Cmende, zu me lehe si qen e gjora nane,
Kaq fort nga dhimbja e madhe pat shkallue.

Furite e Tebes a te Trojes s'jane
tregue kaq fort te egra e zullumqare,
kurr kaq kerdi nder shtaze a njerez s'bane.

Si pashe dy hije t'zbeta, cveshun fare,
Qe ngitshin tue kafshue neper shpatine

Si derri kur del tharkut fulikare.

Njana u hodh Kapokjos, nen kaptine
Ia nguli idhte me dhambe, e tue e ngrehe zharg
E bani ta kruej barkun per zalline.

E Aretini, tue u dridhe tha: <<Larg
I ndejsha Xhianni Skikkit, qe harlise
Shkon tue ua ngjite me dhambe shpirtnavet varg!>>

<<Ah, - I thashe une, - ishalla nuk ta kris
tjetra me ate goje! N'mos pac veshtiresi,
me thuej kush asht, sa asht kendej pa u nise.>>

M'u gjegj: <<Ai shpirt jetoi ne lashtesi.
Asht Mirra e mbrapsht. Tue shkele cdo ligj t'njerzimit
Me vete te jatin bani dashuni.

Qe te mkatoje per t'ia arrite qellimit
Ndrroi krejt fytyre tue marre tipare tjera,
Si tjetri qe po nget zjarr prej terbimit.

Ky, per t'fitue mushken mbretneshe, mejhera
U shti si Buozi dhe, gjoja tue vdekun,
Diktoi nje dhjate te tille qe iu njoh vlera.>>

Kur dy te krisunit iken si t'ndjekun
E ma s'I pashe ku t'zezen shkuen me u fute,
Une solla syte te vrej tjere shpirtna t'mekun.

E njanin pashe, qe dukej si lahute;
I tille me te vertete do te gjasonte,
Ku bahet bige njeriu ta kishin kpute.

Hidropizija e rande krejt e shemtonte,
Se plandsin plot me uje ia kishte aje,
Fytyra e tij aspak me bark s'perkonte.

Ai detyrohej buzet hape t'I mbaje,
Si tiziku I etuem; t'djeguna zhar,
I kishin mbete shpervjele nga ajo murtaje.

<<O ju qe keni ardhe, jo si mkatare,
n'kete bote te smunde, e s'di me leje t'kuj, -
u suell kah na, - degjoni kete qyqar:

mjeshter Adami jam, ketu qe vuej;
per s'gjalli c'desha pata dersa u ngina,
e tash po digjem, heu, per nje pike uje!

Shenat e vegjel, qe nga ato lugina
Te Kazentinit poshte ne Arno shkojne
Tue lage e tue freskue t'butat lendina,

Gjithmone I kam nder sy, e me mundojne,
Keto vegime fytin ma kane tha,
M'ligin ma fot se ethet qe m'dermojne.

Kjo drejtesija e Hyut qenka hata!
Nxjerr lande po nga ai vend ku mekatova,
Ma fort me shtyn me pshereti, me qa.

Romena ja, ku une falsifikova
Paret me ftyre t'Baptistit; shkak I zi
Qe ky, qe djegun botes iu largova.

Por t'shihja ketu shpirtnat e keqi
Te Guidit, Aleksandrit, vllaut te tyne,
S'do e ndrroja per gurre t'Brandes tane freski.

Ketu asht njani, n'qofte se s'me genjyene
Hijet qe vijne verdalle, por, n'se e vertete,
Sa pare ban kur kambe e duer m'u thyene!

Ah, aq I lehte sikur te ishe vete,
Me ece sa t'zite e thonit n'njeqind vjet,
Do t'ishe vu me I ra shtegut te shkrete

Ate me kerkue permes ketij kjahmet,
Ndonse asht ky rreth njembdhjete mije mil I gjate
Dhe ka gjyse mili gjanesine e vet.

Per sherr te tyne vuej me kta te ngrate,
Ata me pre fjorinta me kane nxite,
Qe ar te kishin mangut tre karate.>>

E une: <<Kush jane dy t'zezet, qe ktu ngjite
Avull leshojne si n'dimen dora e laget
Dhe dergjen ne te djathten tande shtrite?>>

<<I gjeta shtri e krejt mbulue nga plaget, -
m'u gjegj, - kur kamba ne kete shpat me shkiti,
e shtri do rrijne n'amshim n'kete grope te vaget.

Njana – mashtruesja, Zefin qe paditi,
Tjetri – Sinoni, qe mashtroi nje Troje,
Po I qelb ai avull ethesh qe I tymiti.>>

Njani nder ta, pse ndoshta u zu ne goje
Me aq pak nderim, u ndez dhe nga menija
Grusht barkut gur I ra, ne short ta cpoje.

E ky kumboi at'here si lodertija,
Adami por fytyren t'ia shplakoi
Vrik me ate dore, e s'qe ma e lehte e tija.

<<Ndonse, sa do t'perpiqem, - mjeshtri shtoi, -
s'leviz une dot, se I kam gjymtyr't randoshe,
kete krah te lire e kam ta perdoroj.>>

E ai u gjegj: <<Ate dite kur ti po shkoshe

Drejt zjarrit, s’pate dore aq t’lire e t’shpejte,
Ishe ma I shpejte pare tue pre n’nje qoshe.>>

Bark-ajuni at’here: <<Tue fole je drejte,
Porse nuk qe ti kaq I drejte pohues,
Trojanet kur t’kerkuen me qene I drejte.>>

<<Keshtu o ashtu n’qofshim te dy mashtrues, -
Sinoni tha, - une per nje faj kam ra,
Por ti edhe vete djajve u del mesues!>>

<<Ti kalin, o I shperbeme, prap a e ke pa? –
bark-lodra tha. – Mkatin me e fshehe s’je I afte,
gjithe bota e di, pra plas per cka ke ba!>>

<<Ti plac ku je e goja-shkrumb t’u cafte, -
greku iu gjegj, - dhe gjithe ajo kenete,
qe mban ne bark, si gardh nder sy t’u bafte!>>

E pareshkrisi: <<Shkye t’asht goja e shkrete,
Se tue fole keq gjithmone kush s’ta ka dale;
Ne paca une etje e n’plandes uje te nxete,

Ty kryet te dhemb e trupin ma ke vale;
E, me e lepi Narcizit ate pasqyre,
Nuk asht nevoje me t’grishe ty me shum fjale.>>

Une po I veshtroja tue u grinde n’ate menyre.
<<Fort ma ke ngule, - tha prisi, - ate shikim,
s’dij si s’po nxehem kah te shoh tue kqyre!>>

Kur pashe se si me foli me idhnim,
U ktheva shpejt drejt tij aq turpenue,
Sa ende ato fjale me siellen ne kujtim.

Si ai qe anderr t’keqe tue shikue,
Anderr don t’jete cka n’anderr sheh me sy

Dhe c’asht mos t’jete fort kishte me deshrue,

Ashtu edhe une; mue fjala m’u lidh nye,
T’falun lypshe me sy, goja s’punote,
S’kuptoja se cka lypshe ishte krye.

<<Per faj ma t’madh mjafton pendesa jote,
tash je I lame, - mesuesi zu me m’thane, -
prandej mos u trishto per gjana kote!

Por n’mend ta kesh gjithmone se me ke prane
Ne qofte se ndo’jhere tjeter ti ke rast
Me u gjete mes njerezish qe jane tue u zane;

Asht turp te rrish e te degjosh me kast.>>

Kanga XXXI

Vete gjuha, qe m'kafshojti pak ma pare
Aq sa nga turpi faqet me qene ndeze,
Ambel me dha ma vone sheruesin bar.

Keshtu kam ndi se bante heshta e zeze
E Akilit dhe e te jatit, - t'therte vete
Dhe ishte per sherim e vetmja shprese.

Shpinen ia sollem na lugjes se shkrete
Dhe bregun, qe e qarkon ane e per ane
Tue e pershkue, mbylle goja na kish mbete.

S'ishte as dite as nate atje, me thane,
Syni prandej dallonte vec sa grima;
Kur, ja, nje brini ia degjova zane,

Shuhej perpara tij dhe bumbullima;
Drejt meje ai za flutroi mes erresise
E une veshtroja andej nga duel ushtima.

Kur Karli I Madh te shenjtat radhe t'ushtrise
Humbi n'terheqje dheun me gjak tue la,
S'I ra Orlandi aq tmeresisht burise.

Kryet kishe sjelle paksa n'ate ane me pa, -
Do kulla te medha pashe tue vegue,
Dhe pyeta: <<O mesues, ne c'toke kam ra?>>

E ai m'u gjegj: <<Kah don larg me shikue
Ti permes territ qe na ka mberthye,
Te ndodh qe s'mundesh sendet me I dallue.

Do e shohesh kur t'afrohesh vete me sy
Se shqiset na genjejne ne largesi,

Pra te shpejtosh paksa asht mire per ty.>>

Doren tue ma shterngue gjithe dashuni,
<<para se t'shkojme ma tutje, - tha pastaj, -
qe te mos duken gjana per cudi

ta tham se nuk jane kulla, por vigaj;
do I vresh rreth ketij pusi si kane dale
prej belit e perpjete ata lutraj.>>

Si kur mjergulla zhduket dalngadale
E syni yne nga pak nis te dalloje
Cka avujt ma perpara paten ndale,

Keshtu, tue ca ate ajr te nxime si boje
E bregut na tue iu afrue perore,
Zhdukej lajthitja, m'hynte ma shum droje;

Sikur mbi ledhe, qe gjithkund kunore
I rrine Monteregjionit, varg I ke
Pyrgjet, ashtu rreth pusit, madheshtore,

Porsi kala pergjyse dale permbi dhe,
Ngrihen vigajt te tmershem per natyre,
Jovi ende I kercnon kur gjuen rrufe.

Une njanit tash ia shqueja ate fytyre,
E gjoks e bark e shpatllat viganore,
Ngjeshe trupit – krahet, t'kobeshmet gjymtyre.

Natyra, sigurisht, kur la mbas dore
E s'prodhoi ma kso kafshesh, mire punoi,
Se ia hoq Martit armet ma mizore;

N'qe se balena e fila prap vazhdoi
Te qese, kush vijen ndjek te arsyetimit
Do ta pranoje se ma urtisht veproi;

Sepse, kur thellesija e mendimit
Puqet me force brutale e ligesi,
Asnje shpetim s'I mbetet njerezimit.

Ftyren te gjate e kish, me trashesi
Te boces se Shen Pjetrit n'Rome t'amshueme,
N'ate perpjestim ishte dhe trupi unji;

Si nje perparce ai breg ia mbante t'mblueme
Gjysmen e trupit, gjysma jashte I rrite,
Per t'I arrite ne percen e ngatrrueme

Trefish ma I madh frizoni duhej t'vite;
Nja tridhjet pllambe te thuesh m'u duk I gjate
Nga poshte ne fyt, ku ne mantel kopsite.

<<Rafel may Amek, - zu me hukate, -
izabi almi>> - e idhta egersine;
prej saj s'mund t'presesh ta ambla urate!

<<O shpirt I marre, - prisi e sulmoi te zine, -
fryju bulshijsh e kapu mbas burije
kur t'ndez inati o ndo'j pasion te grin!

Te fyti e gjen pa fare veshtiresije,
Lidhe me lekure, o shpirt I mjergulluem;
Kraheqafe rrypi fort te paska hije!>>

E mue: <<Vehten padit me ate te hungruem;
Nembroti asht, qe, zi te mos mendote,
Njerzit nje gjuhe do kishin perdoruem.

Por lene aty, mos t'merrmi me pune kote;
Sikur s'kupton gjuhe tjeter ky vigan,
As gjuh'n e tij s'e di kush kesaj bote.>>

Filluem me ece buze pusit zi katran
Nga e mjata; tej, sa hidhet nje shigjete,
Gjetem nje ma mizor e ma azgan.

C'mjeshter keshtu e kishte lidhun, vete
S'e dij, por krah'n e majte mberthye e kishte
Perpara dhe te djathtin pas zatete

Nga nje zinxhir, qe, kape per fyt, iu ngjishte
Trupit teposhte, e trupit ai vargue
Ne pjesen krejt zbulue pese here iu vishte.

<<Ky kryekecyem desh forcen me sprovue
kunder te lartit Jov te gjithesise, -
tha prisi, - dhe tash mire ia kane punue!

Fialti asht, qe luftes ia pat nise
Me tjere vigaj, hyjnite tue ba me drashte,
Tash krahet, qe I coi lart, m'a s'I leviz.>>

E une atij: <<Mesues, kisha me dashte
Viganin e pamatun, Briarene,
Ta shoh ndokund me sy n'kete toke te vrashte.>>

E ai m'u gjegj: <<Do shohesh ti Antene,
Qe flet me goje e I lire siellet perqark,
Na zbret ai ku gjithe kobet kane folene.

Por ai, qe don me pa, asht pak ma lark,
Si ky e kane ba, dhe ate keshtu e kane lidhe,
Vec asht ma I eger se keta n'kete qark.>>

Kurr ndonje pyrg I larte, jo, nuk asht dridhe
Nga nje termet hatashem kesisoj,
Si u trand n'ate cas Fialti, n'short me u zgjidhe.

M'u duk atbote se fare po mbaroj,

Ne vend une do te vdisja nga ai tmer,
Sikur mos t'I shikoja ata vargoj.

U shtyme edhe ma tutje na at'here
E arritem te Anteu; pese pash I larte,
Vec kokes, kishte dale permbi humnere.

<<O ti qe, n'ate lugine lavdije t'arte,
ku duel kreshnik Shipioni fitimtar
ushtrite e Hanibalit tue I carte,

ke vra, ke pre luanet e pafare,
e qe, po t'mirrje pjese n'ate lufte krenare
krah vllezenve, mendohet si ma pare

se pjella e Dheut do dilte ngadhnjimtare, -
na zbrit ti poshte, e mos te vije ty ndot,
ku ngrica e kthen Kocitin n'akull fare!

Ticit e Tifit mos t'I sillmi kot;
Ky do te jape cka t'gjithe deshroni, nam,
Krrusu, prandej, tureckat s'ke pse I lot!

Ne bote mund te te sjelle te madhe fame;
I gjalle asht ky, do rroje per vit e vit,
Hyu n'mos ia prufte ma shpejt castin e mbrame.>>

Keshtu I tha; e ai ma nuk u prit,
Dueret I shtriu e prisit tim ia ngjiti,
Dueret qe tranden Herkulin petrit.

Si u kap prej tij, Virgjili me therriti:
<<Afrou te marr dhe ty!>>, e mbas pak kohet
te dy, si t'ishim nje, prej dheut na ngriti.

Si duket Garizenda, po t'shikohet
Nga poshte, kur siper saj kalon nje re,

N’drejtim te kundert pyrgu thue hepohet,

Ashtu m’u duk Anteu, kur vuna re
Si po anohej, e n’ate cas I shkreti
Do kishja dashe me u gjete ne tjeter dhe.

Der n’fund te pusit lehte na coi me veti,
Ku Luciferri e Juda jane perpi,
Atje na la, dhe shum perkule nuk mbeti,

Po u ngrit porsi dyreku mbi ani.

Kanga XXXII

Te kisha varg te ashper e te cjerre,
Sic I ka hije gropes se deshprimit,
Ku kane themel shkambijt e ketij ferr,

Une do te mblidhja ajken e mendimit,
Porse te tille mbasi s'e kam une zane,
Jo krejt pa frike jam tue ia hy tregimit,

Se s'asht nje pune qe I dilet lehte m'ate ane
T'pershkruhet si asht fundi I dynjase,
S'mjafton nje gjuhe qe thrret vec <<babe e nane>>;

Vashat te me ndihmojne si ne ate rase
Kur mbylli Anfjoni Teben mbare ne shkrep,
Qe fjala ime ngjarjes t'I pergjase.

O frote e keqe, ra ne kete gazep,
Qe ta permend vec kam veshtiresi,
Ma mire te kishit qene ju dhi e sqep!

Kur na u gjetem n'fund te pusit t'zi,
Nen kambet e viganit poshte tue u kredhe,
Edhe te naltin mur po vreja ngri,

M'thirri dikush: <<Kamben ku je tue e hjedhe?
Ec ma ngadale, mos t'shkelesh gabimisht
Krena velleznish, oh, te mjere, ne zgjedhe!>>

U solla e pashe, perballe e njekohesisht
Nen kambe te mija, akull nje liqe, -
Jo porsi uje, si xhami krejt ai isht.

Shtrese ma e dendun asnjehere s'asht nde
Dimnit mbi rrjedhe t'Danojes n'Osterlik,

As ne Tanaj nen qiell acar tane re,

Sikur aty; vete mali Tambernik
Ra t'I kish siper ose Pjetrapani,
As n'zgrip te holle ky xham s'do kish ba <<krik>>.

Si kryet qet zhaba ujit jashte e zani
I kuakjes ndihet, kur cdo nate te thuesh
Korrjet fshatarja andrron qe diten bani,

N'fytyre irnue, ku turpi del per fushe,
Ishin hijet qe vuejshin n'akullnaje,
Dhambet tue krise si sqepin ndo'j kanushe.

Seicila poshte e mbante kryet e saj,
Nga goja cingerima, dhe trishtimi
Nga syte u cfrente, mbyte nder lot rrekaje.

Si kqyra rretheqark, at'here shikimi
Nder kambe me zbriti e pashe dy aq shternguem,
Sa floket bashke ngatrrue u ishin shqimi.

<<Tregoni ju, qe rrini t'perqafuem, -
u thashe, - kush jeni?>>. Qafat tue I kthye,
kah une fytyrat soll'n ata te shuem;

t'ujitun mbrende I kishin ata sy,
lotet nder buze u rrodhen e acarija
ne cas I ngriu, qepallat tue mberthye.

S'ka lloz qe te mbertheje me grremca t'tija
Dy druj ma fort; si sqep tue e perpjeke,
U ndeshen koke per koke ndeze nga menija.

E njani, qe dy veshet ia kish hjeke
Acari I madh, krye ulet zu me thane:
<<C'na vren si ne pasqyre? N'se je tue u rreke

me I njohte keta te dy te mjere kush jane,
dije: ku zbret Bizenco ate lugine
e paten bashke me Albertin, me babane.

Nje barku dolen; mbare ti kete Kaine
Mund ta kerkosh, por s'gjen nje shpirt, jo, ma
Te denje se kta me u fute ne xhelatine;

As ate, qe parzmi e hija e tij u ca
Nga heshta e Artus me vrull tek s've;
As Fokacjon; e as kete qe n'qafe m'ka ra

Me ate krye aty e te shikoj s'me le,
Ky quhej Sasol Maskeroni, por
Ne qofsh toskan e din se cili qe.

E qe mos te me bah te flas me zor
Ta dish se qeshe Kamicjon Pacci due,
Karlinin pres te dal ma pak fajtor.>>

Pastaj une pashe fytyra mavijue
Nga t'ftohtit; edhe tash me vijne mornica,
E do me vijne, ate akull tue kujtue.

Ndersa udhtonim ne t'amshuemet ngrica
Drejt qendres, peshat qe I thith unji,
E kruspull une po dridhesha nga rrica,

Per dashje, rast o fat, une nuk e dij,
Por, ja, nder ato krena tue barite,
Shqelm fort I rashe nje shpirti ne turi.

<<Ti pse me vret? – me tha tue qa e brite. –
N'mos erdhe me u hakmarre ma me terbim
Per Montapertin, pse po me merzit?>>

E une: <<Me prit paksa, mesuesi im,
T'I lyp disa sqarime ma te holla,
Pastaj sa t'duesh te ndjeki me nxitim!>>

Prisi qendroi; e shpirtit une iu solla,
Qe shamje e mallkime villte goje:
<<Po kush je ti, qe s'pran tue qitun bolla?>>

<<Thuej ti kush je, - m'u gjegj, - qe neper troje
t'Antenores shqelmon ti krena tjere?
Te ishe I gjalle, kaq fort s'do mund qelloje!>>

<<I gjalle une jam, - I gjegja menjehere, -
qe t'marr shenim ty duhet te vije mire,
ne qofte se don ti emnit me I dhane vlere.>>

E ai ma ktheu: <<Une tjeter kam deshire,
Por hiqmu qafe, koken mos ma caj,
S'asht vendi ky ku shiten lajkat lire!>>

Hijes ia ngjita shi te zverku I saj
E I thashe: <<O po me gjegjesh njitash holle
Ose t'I ckula floket me gjithe rraje!>>

Por ai m'u suell: <<Ti kot je tue u lodhe;
S'do celi goje e asgje nuk te tregoj
Dhe po t'ma bajsh rradaken fare tolle!>>

N'sa flokve une ia kishe ngule me thoj
E I ckulja tufe-e-tufe e fije-fije
Dhe ai koke-ule luronte, nje za ushtoi:

<<Mos brit ashtu, o Boke, se s'te ka hije!
Ti mjaft me nofulla na cave kryet
Edhe pa lehe! C'dreq t'hyni kish ta dije?>>

<<Tashti, - I thashe, nuk kam nevoje me t'pyete,

trathtar I mbrapshte! Do dij cka te tham, po,
ne tjetren bote per ftyren tande t'ndyte!>>

<<Thyej qafen, - tha, - e cka te duesh trego!
Por, n'dalsh kendej, mos rri pa ma permende,
Kete shokun gojecthurun ma kujto!

Qan, se mbas arit t'Frances ai pat rende.
- E pashe ate nga Duera, - ka per t'thane, -
atje ku I mbajne per fresk mkataret mbrende. –

Ne qofte se ty te pyesin ke kish prane,
Thuej afer Bekerine ati' I kam gjete,
Qe fiorentinet qafes n'sharre I rane.

Ma tej Xhian Soldanieri besoj t'jete
Dhe Geneloni e Tebaldeli rrine,
Dyeret ia celi ky Faences fjete.>>

Na tutje ishim shty n'ate akulline,
Kur pashe une dy te mardhun ne nje grope,
Koken mbi koke si ksula mbi kaptine;

Si hahet nga urija buka cope,
Ashtu ai siper tjetrit iu lshue drejte
Mes truve e qafes, e nuk kish te ngope.

Ma fort Tideu besoj nuk ia ka brejte
Dy tamthat Menalipit nga inati,
Se ky qe I grinte rrashte e tjera krejt.

<<O ti qe shfren siper ketij te ngrati
gjithe ate urrejtje e je tue e lane pa krye,
tregome arsyen, cfare faji ky te pati?

N'se me te drejte, - I thashe, - ti je tue shfrye,
Tue dijte kush jeni e pse keshtu ju gjeta,

Ne boten lart une kam me ta shperblye,

Ne qofte se nuk me thahet gjuha e shkreta.>>

Kanga XXXIII

E gojen fill e coi nga e zeza gjelle
Ai mekatar, me floket tue e fshi
Te kokes q'ia kish grrye nga mbrapa shpelle.

Pastaj filloi: <<Ti don te perterij
Te tmershmen dhimbe, qe n'zemer plage e mbaj
Pa fole ende, vec tue kujtue kah rrij.

Por fare ne m'u bafte fjala e prej saj
Kobi t'I dale trathtarit q'jam tue bre,
Ke per t'me pa te flas edhe te qaj.

Une nuk te njoh e s'dij se si nder ne
Ke mujte me zbritun poshte, por fjorentin
Kah flet me duke me t'vertete se je.

Ta dijsh ti, pra, se qeshe konti Ugolin,
Kryepiskop Ruxheri – ky perpara,
Tash do tregoj kaq afer pse me rrin.

Se prej ketij, qe s'dijti c'asht e mbara,
Trathtisht une, qe I besoja, qeshe burgue
E mbyte pastaj, asht ndi dhe ma perpara;

Por ate qe nuk ke mujte kurr me e degjue,
Sa I zi edhe I hatashem m'erdh mbarimi,
Ta them t'shikosh se c'me ka ba ky mue.

Frangjija e ngushte ne ate kafaz burgimi,
Qe qysh me mue <<I urise>> me u quejte ia nisi,
Ku dhe te tjere ka per t'I mbylle shpagimi,

Ma se nje hane n'per vrime kish lane te ndrisi,
Kur andrren ogurzeze une pashe ne gjume,

Qe tisin e se ardhmes ma gerrisi.

Kete n’anderr pashe si pris e zot te shquem
Ujkun tue ndjeke me klyshe malit ne prite,
Qe s’len pizanet Luken me e shikuem.

Me bushtra t’ligta, t’shpejta, mire vadite,
Gualandet e Sismondet mbledhe I kishte,
Bashke me Lanfranket para I kish radhite.

Mbas nje vrapi te shkurte, m’u duk se ishte
Lodhe baba me te bijte, kur ne nje cuke
Pashe llav’n e qejve brijte kah u dermishte.

Kur une u zgjova, terri ende pa u zhduke,
Ndjeva pergjume tue dnese femijte nen za,
Qe I kisha prane, e tue m’u lute per buke.

Tham shpirt nuk ke, dhimbe ne mos ndjesh tashma
Vec tue mendue cka zemra ime ndillte,
E ne mos qash, per cka je msue me qa?

Gjumi u kish dale, e ushqim njeri s’po siellte
N’ate kohe si zakonisht ditet e tjera,
Per anderr t’vet n’dyshim seicili u dridhte;

E poshte degjova si gozhdohej dera
E kulles-tmer; nder sy tue I keqyre
Femijte e mij, une mbeta shtang at’hera.

Nuk qaja, kaq m’ngurosi ajo mynxyre, -
Qanin ata; e Anselmuci atbote:
- C’ke, babe, - tha, - qe shikon me ate fytyre? -

Por une s’I gjegja e as nuk derdha lote
Gjate dites dhe asaj nate plot psheretime,
Derisa dielli duel me ndrite mbi bote.

Si depertoi disi ne ate burg dhimbe
Nje rreze dielli edhe qarte dallova
N’kater fytyrat vete fytyren time,

N’dhambe nga deshprimi te dy duert kafshova;
E tue mendue ata se per uri
Kunder vetvehtes n’ate menyre u lshova,

U cuen e than: - Kaq dhimbje s’kem’ me ndi,
O ate, po te na hash; kta trupa t’mjere
Ti vete na I veshe, - cvishi perseri! –

Per hater t’tyne u qetesova at’here;
Ate dite dhe tjetren s’foli kush ma gjate, -
Oh, pse s’u hape, o toke e ngurte, - humnhere?

Kur zbardhi dita e katert, Gada I ngrate
Aty nder kambe te mija u hodh, tue dashe
Me u qa. Dhe tha: - Pse s’me ndihmon, o ate? –

Aty ai vdiq; e si me sheh, une pashe
Kah nje mbas nje te tre me rane famija
T’pesten e t’gjashten dite; prandej u dhashe,

Verbue, me u ende tue preke foshnjet e mija;
Dy dit I thirra mbasi ata mbaruen,
Pastaj ma e forte se dhimbja qe urija!>>

Si heshti, te dy syte iu zgurdulluen,
Fatkeqit prap ia ngjiti ne kaptine
Me dhambe, qe si te qenit kercelluen.

O Pize, o turp e marre e asaj krahine
T’hijshme, ku e si-hit ambel ndihet jona,
Mbasi fqijte tu me te ndeshkue s’po vine,

Kapraja le te dyndet dhe Gorgona,
Arnin te gryka porsi gardh ta zane, -
Ti cdo pizan nder dallge, o lum, mbulona!

N'qofte se per Ugolinin u pat thane
Se per trathti t'I lshoi ato kala,
N'ate kryq femijte ti s'duhej me ia lane!

T'rij qene, o Tebe e re, pra faj s'te ka
Brigata as Ugucioni asnje grime,
E as dy tjeret n'kange permende tashma.

Tutje kaluem, atje ku gjoli I ngrime
Tjere shpirtna mizorisht mbeshtjell e ngjesh,
Jo ra permbys, - n'kokerr te shpines shtrime.

Vaji pengese aty nga vaji ndesh,
E dhimbja, neper sy ka s'gjen kalim,
Zmbrapet e ankthin con ma teper peshe;

Se t'parat lote mpiksen me nxitim
Dhe, tue u kthye ne maska kristalore,
Gropat per nen qepalla mbushin shqim.

Megjithse cingerima ne ate zgore
Permbi fytyren time akullue
Kish mpi e shue cdo ndiesi njerzore,

Ndjeva sikur nje ere e lehte ish cue,
E thashe: <<Mesues, cka ajrin po e leviz,
Ketu cdo avullim a s'ka mbarue?>>

<<Shpejt do te gjindesh, - tha I shtrejti pris, -
aty ku syte te japin gjegjen vete
tue pa burimin e amshuem t'puhise.>>

Kur, ja, n'ate akull nje nga ata te shkrete

Briti kah na: <<O shpirtna aq mizore,
Sa n'pike te fundit zbrisni tatepjete,

T'ashprin duvak ma hiqni ju me dore,
Ta shfrej kete mulla t'zemres e te aj
Para se lotet t'ngrihen n'syte e gjore!>>

E une: <<N'dac me u clirue te zhgrehesh n'vaje,
Me thuej kush je; n'mos t'ardhsha ndihme si mik,
Rafsha ne fund te s'ngrites akullnaje!>>

E ai m'u gjegj: <<Jam frati Alberik
I frutave te kopshtit te mallkuem,
Ketu une hurma jam tue ngrane per fik.>>

<<Kaq shpejt, - ia prita, - paske ra nder t'shuem?>>
E ai m'u kthye: <<Si e kam trupin mbi dhe
Ne gjendje s'jam kurrqysh me ta treguem.

E paska nje te mire kjo Tolome
Sepse ma pare shpesh ketu shpirti bie,
Se Atroposi shty ka kete nder ne.

Kah due qe mos te matesh asnjefije
Nga syte te ma thesh tisin kristaluer,
Ta dish: sa shpirti I futet nje trathtije,

Si une iu futa, trupi bjen nder duer
Te dreqit, qe I hyn mbrende edhe e drejton
Dersa te rroje mbi dhe ai mekatnuer.

Por shpirti I tij ne kete saranxhe mbaron;
Ndoshta atje lart trupi keti' I shetit,
Qe tej mbas meje n'akull dimenon.

Duhet ta dijsh, se tash nga lart ke zbrite,
Ai asht ser Branka d'Oria; ka sa vjet

Qe rrin I zhytun ne kete akull t'ngrite.>>

E une: <<Ti, si me duket, dokrra qet,
Se Branka d'Orien une e lashe te gjalle, -
Flen, vishet, ha e pai me t'madh lezet.>>

Por ai: <<Nder Kthetraflete s'e paten kalle
Ende ku e trasha peshkve rri tue zi,
Ate Mikel Zanken, kur ky la nje djalle

Porsi zavendes mbrende ne trup te tij,
Keshtu edhe ai, qe kish me te nje gjak
E bashke me te pat gisht ne nje trathti.

Tashti a po ma shtrin ate dore ndopak?
M'I cel keta dy sy!>>. E u bana I mire
Keq tue u sjelle me te, - s'ia cela aspak!

Ah, gjenoveze, qe coni jete t'peshtire
Me vese e poshtersina te pafare,
Si nuk ju qesin fare 'j here e mire?

Se, me t'Romanjes ma te ziun kobtar,
Njanin kam gjete nga ju, qe, per cka bani,
Me shpirt n 'Kocit sot lahet si trathtar,

Kurse ju siper per te gjalle e mbani!>>

Kanga XXXIV

<<Vexilla regis prodeunt Inferni
balle nesh; pra kqyrni, - prisi tha ahera, -
perpara, n'se ne terr me sy e merrni!>>

Si kur mblon mjeglla token nganjehera,
O nata n'hemisferin tone ka ra,
Larg shihet nje mulli qe e vertit era,

Ashtu m'u duk se pashe nje si kala;
Prej eres me u fshehe qeshe detyrue
Mbas prisit tim, se s'dija c'shpelle te za.

Kishe arrite, - me tmer jam n'varg tue e vu, -
Atje ku hijet n'akull zhyten krejt
E duken fije kashte n'xham ngujue.

Disa rrijne ndeje, do tjera qendrojne drejte,
Njana me kambe perpjete, tjetra me koke,
Ndonje, ba hark, mes kambesh kryet ka ngrejte.

Kur na u futem thelle n'te shkreten toke,
Mesuesi t'me tregonte pat deshire
Ate qe qe ma I bukuri nder shoke,

Prandej u shmang e m'la n'ate ere t'veshtire,
Tue thane: <<Ja Dite, vendi ma I shemtuem,
Ku duhet t'armatosesh sa ma mire!>>

Si u shtanga krejt I mpime e I akulluem,
Mos pyet, lexues, se s'ka kjo ndjenje, jo, mase,
Nuk dij te flas, cka pashe s'ka t'krahasuem!

As vdiqa as nuk mbeta gjalle n'ate rase:
Mendoje vete, ne pac drite fantazije, -

Me t’gjallin as me t’vdekunin s’kishe gjase.

Vete perandori I asaj te shkrete mbretnije
Dilte bel e perpjete nga aklli I zi;
Ma afer nje vigani une I rrije,

Se sa vigajt I afrohen krahve t’tij;
Sa ish I tane ti pra perfytyroje
N’kete perpjestim te pjeses me tansi.

I bukur n’qe, sa t’duket sot rrenoje,
E prap kunder Krijuesit u nderkrye,
Se vjen cdo e zeze prej tij mund t’thuesh pa droje.

Oh, sa u trondita thelle, kur pashe me sy
Se tri ftyra n’ate koke ishin radhite!
Ajo perballe ne t’kuqe dukej ngjye

E dy te tjerat, qe I rrinin ngjite,
Vareshin mbi dy supa, nder dy ane,
Bashkoheshin te kreshta tue arrite.

E djathta – as e verdhe as e bardhe tane
S’dukej, e majta – me nje ngjyre lymore,
Ashtu si zbret lugines Nili I gjane.

Per cdo fytyre – dy flatra madheshtore,
Qe me madhsine e atij shpend perkojshin:
S’kam pa kurr vela barkesh kesodore!

Me krahe te kaluriqit krejt gjasojshin;
I rrihte me furi si t’fluturote,
E prej tyne tri erna u perftojshin.

Ngrica Kocitin mbare e akullote;
Gjashte syte e mdhej vajtonin pa pushue,
E nga tri mjekrrat – gjak e jarg e lote.

Nga nje kobtar me dhambe rrinte tue blue
Ne gjithsecilen goje, mulli si t'ishte,
Hatashem te tre shpirtnat tue mundue.

Kafshuemjen ai perballe per gja s'e kishte,
Me lnuerjen pa meshire po t'krahasohet,
Qe shpinen hera-here krejt ia dermishte.

<<Ai shpirt atje, qe ma per tmer ndeshkohet,
asht Juda Iskarjot, - m'tha prisi at'here, -
kryet – mbrende ne goje, e jashte me kambe terbohet.

Nga dy tjeret, qe u varet koka mjere,
Njani asht Bruti, jashte t'zezes goje ka mbete,
Shih si shkapetet e s'bertet njehere.

Ai tjetri aq madhosh asht Kasi vete.
Nata po kthehet, me te shpejtet hapa
Te celim shteg, ketu ma s'kem' c'me gjete.>>

Si m'urdhenoi, per qafe te tij u kapa;
E parasysh ai kohe e vend tue pase,
Kur flatrat krejt u celen porsi zdapa,

Me u kcye brijve tane qime gjeti rase,
Prej shtullunge n'shtullunge teposhte zbriti,
Kapun per lesh bri aklli zu te shkase.

E kur me veshtirsi ai ia arriti
Nder vithe, ku nis kofsha per te gjate,
At'here mesuesi im nje cas nuk priti,

Ktheu, nga kish kambet kryet vu tue dihate,
E u kap per bashke, si t'donte me u ngjite fill,
Se pata frike se zbret prap n'ferr ate nate.

<<Ti mbahu mire, se per nje shkalle te tille, -
tha prisi im, - I lodhun e I dermuem,
prej ksaj hataje duhet na me u zgjidhe.>>

Neper vrime te nje shkambi u pershkuem,
Ne zgrip te tij m'vendosi te qendroja,
E 'j hap bani kah une vemendshem shume.

Une ngrita syte e se po shoh besoja
Luciferrin ashtu sikur e lashe, -
E gjeta kambe perpjete, cka s'e mendoja.

Ne qe se u turbullova kur e pashe,
T'cuditet gjindja e trashe, qe s'kupton dot
C'pike ish ajo neper te cilen rashe.

<<Cou n'kambe, - me tha mesuesi, - mos u kot,
e gjate asht rruga, shteg pa shteg t'kam qite,
ne mes te terces dielli arriti sot.>>

Neper nje salle pallati tue shetite
S'po shkonim na, por n'nje lugine nen dhe
Qe ishte shkamb e gur e me pak drite.

<<Para se ksaj humnere t'I shmangmi ne,
o prisi im, - I thashe, kur drejte qeshe ngritun,
ma hiq ti nje dyshim, per ne pac nge.

Ku asht akulli? Ky si asht ngulitun
Me koke teposhte? E valle a ma spjegon
Dielli udhen kaq shpejt si e ka persritun?>>

E ai m'u suell: <<Akoma ti mendon
Se gjindesh n'ate ane t'qendres, ku ia ngjita
Leshit te krimbit t'zi, qe boten cpon.

N'ate ane qe vetem, derisa une zbrita;

Pastaj na e kaluem piken qendrore,
Qe peshat thith, e ktheva rruge sa arrita.

E tash ke dal nen hemisfere qiellore
T'kundert me ate, qe mblon token e thate,
Nen kulm te s'ciles na u ba therore

Ai, qe leu e jetoi pa nje mekate;
Ti ke vu kamben ne te voglen sfere,
Qe asht faqja e kundert e Judekes s'ngrate.

Atje erret, ktu drita del at'here,
E ky, neper lesh t'cilit shkuem perpjete,
Qe dit'n e pare ka mbete kshtu ngule per mnere.

N'kete krah nga dielli I larte ra tatepjete,
E toka qe dikur kish qene n'kete ane,
Friksue prej tij, krejt u mbulue me det

E u shperngul ne hemisferen tane;
Ndoshta ketij me I ike keshtu ka sha
Toka, ene kete vis ka ngrehe kalane.>>

Asht nje vend larg Belzebu, aq sa
Asht varri qe I ka cele vehtes se vet,
Nuk shihet dot, por njihet vec ne za

Te nje sheu, qe tue rrjedhe teposhte zbret
N'per camjen e nje shkambi qe ka grrye
Me rrymen e gjarpnon jo thik tejet.

Prisi dhe une, ne t'errtin shteg tue u shty,
U nisem ka nje bote me drite unji
E, pa mendue nje here me mbyllun sy,

Hipem, I pari ai e une mbas tij;
Nga gropa pashe, - vegim I mrekullueshem, -

Stolite qe veshin qiellin pa kufi:

E dolem prap me pa yjte e vezllueshem.

Fund

Perkthim i Pashko Gjecit